

ЭРҮҮЛ
МЭНДИЙН ЯАМ

ХДХВ, ТЭМБҮҮГИЙН ХАЛДВАРЫН ТАРХАЛТЫН ТАНДАЛТ СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН, 2019 ОН

Улаанбаатар хот

Энэхүү судалгааг Глобаль сангийн дэмжлэгтэй ДОХ-ын төслийн хүрээнд
Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв хийж гүйцэтгэв.

Тайланг бичсэн: Ц.Энх-Оюун
Хянасан: Н.Цогзолмаа
Ж.Даваалхам
Б.Гансүх
Ч.Бямбаа

Эмхэтгэсэн: Т.Хулан
П.Отгонжаргал

СУДАЛГААНЫ УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛ:

Нэр	Албан тушаал
Т.Энхзаяа	ЭМЯ-ны НЭМГ-ын дарга
Ж.Даваалхам	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны дарга
Э.Оюунсүрэн	ЭМЯ-ны Эрүүл мэндийн салбарын технологи, инновацийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэн
С.Энхжин	ЭМЯ-ны Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хариуцсан мэргэжилтэн
А.Амарбал	Үндэсний статистикийн хорооны Хүн ам нийгмийн статистикийн газрын дарга
Д.Нямхүү	ХӨСҮТ-ийн ерөнхий захирал
Н.Эрдэнэбаяр	ЦССҮТ-ийн ерөнхий захирал
С. Өнөрсайхан	НЭМҮТ-ийн Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга
Д.Энхмандах	ХӨСҮТ-ийн Сүрьеэгийн тандалт судалгааны албаны дарга
В.Наранцэцэг	ЭМЯ-ны дэргэдэх БЗДХ,ДОХ-ын мэргэжлийн салбар зөвлөлийн дарга
Н.Цогзолмаа	Глобаль сангийн дэмжлэгтэй ДОХ, сүрьеэгийн төслийн зохицуулагч
Д.Даваалхам	АШУҮИС-ийн НЭМС-ийн захирал
П.Анузаяа	ДЭМБ-ийн ХДХВ, ДОХ-ийн хөтөлбөр хариуцсан мэргэжилтэн
А.Илиза	НҮБ-ийн Хүн амын сангийн ХДХВ,ДОХ-ын асуудал хариуцсан хөтөлбөрийн мэргэжилтэн
Д.Болорчимэг	НҮБ-ийн Хүүхдийн сангийн ХДХВ,ДОХ-ын асуудал хариуцсан хөтөлбөрийн мэргэжилтэн
Д.Ням-Өлзий	Төгс бүсгүйчүүд ТББ-ын гүйцэтгэх захирал
Д.Мягмардорж	Залуус эрүүл мэндийн ТББ-ын гүйцэтгэх захирал

ХӨСҮТ-ИЙН ТЕНДЕРИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХОРОО:

Д.Долгормаа	Дэд захирал, Үнэлгээний хорооны дарга
Б.Оюунбэлэг	ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны Тасгийн эрхлэгч, нарийн бичгийн дарга
Г.Хунзаяа	Санхүүгийн албаны дарга, гишүүн
А.Шинэхүү	Эдийн засагч, гишүүн
Д.Оюунномин	Дотоод аудитор, гишүүн
Б.Баярцэцэг	Эм зүйн албаны дарга, гишүүн
Б.Жүгдэржав	АУ доктор, ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны, Тасгийн эрхлэгч, гишүүн

СУДАЛГААНЫ БАГ:

Үндсэн судлаач

- Ц.Энх-Оюун, АУ-ны доктор, АШУҮИС, НЭМС-ийн ЭБТ-ийн багш

Зөвлөх

- Д.Даваалхам, АУ-ны доктор, профессор, АШУҮИС-ийн НЭМС-ийн захирал
- Лиза Жонстон. Ахлах зөвлөх

Ложистик асуудал хариуцсан зохицуулагч:

- П.Үнэнчимэг, АУ-ны доктор, ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны их эмч

УЛААНБААТАР ХОТ

Ч.Бямбаа	Глобаль сангийн дэмжлэгтэй ДОХ-ын төслийн мэргэжилтэн
Б.Гансүх	Глобаль сангийн дэмжлэгтэй ДОХ-ын төслийн мэргэжилтэн
Б.Оюунбэлэг	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны тасгийн эрхлэгч
Б.Жүгдэржав	АУ доктор, ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны тасгийн эрхлэгч
Б.Солонго	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны их эмч
Н.Ганболд	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны их эмч
О.Энхжаргал	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны их эмч
Б.Пүрэвдагва	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны их эмч
П.Нарантуяа	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны их эмч
С.Золзаяа	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны их эмч
Д.Байгалмаа	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны тархвар судлаач
Э.Эрдэнэтунгалаг	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны тархвар судлаач
П.Түмэндэмбэрэл	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны тархвар судлаач
О.Мандал	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны статистикч эмч
Б.Одонтуяа	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны их эмч
Б.Баяндалай	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны сувилагч
Н.Цэцэгсүрэн	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны бага эмч
Б.Уянга	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны эм зүйч
Г.Гантуяа	ХӨСҮТ-ийн нөөцийн тасгийн эм зүйч
Д.Тунгалаг	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны ахлах бага эмч
Б.Пүрэвсүрэн	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны бага эмч
С.Уламбаяр	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны сувилагч
А.Ганчимэг	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны сувилагч
Ц.Ганбаатар	ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны сувилагч
Ш.Мягмарсүрэн	ХӨСҮТ-ийн НЛА, БЗДХ-ын лабораторийн т/эрхлэгч
Б.Сайханхүү	ХӨСҮТ-ийн НЛА-ны үйл ажиллагааны менежер
С.Солонго	ХӨСҮТ-ийн НЛА-ны БЗДХ-ын лабораторийн биоанагаах судлаач

Б.Оюунгэрэл	ХӨСҮТ-ийн НЛА, БЗДХ-ын лабораторийн эмнэлзүйн эмгэг судлаач
С.Сарангэрэл	ХӨСҮТ-ийн НЛА, БЗДХ-ын лабораторийн эмнэлзүйн эмгэг судлаач
Б.Хулан	ХӨСҮТ-ийн НЛА-ны ДОХ лаб-ын техникч
Б.Даариймаа	ХӨСҮТ-ийн НЛА-ны ДОХ лаб-ын техникч
Ж.Соёлмөнх	ХӨСҮТ-ийн НЛА-ны ДОХ лаб-ын техникч
Л.Уранчимэг	ХӨСҮТ-ийн НЛА-ны ДОХ лаб-ын техникч
Д.Ганцэцэг	ХӨСҮТ-ийн Сүрьеэгийн клиникийн их эмч
Ц.Хишигсүрэн	Чингэлтэй дүүргийн ЭМТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Д.Нэргүй	Чингэлтэй дүүргийн ЭМТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын лаборант
Г.Солонго	Налайх дүүргийн ЭМТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Ю.Туяацэцэг	Налайх дүүргийн ЭМТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын лаборант
С.Ганчимэг	Цус сэлбэлт судлалын үндэсний төвийн лаборант
Г.Цэндбаяр	Цус сэлбэлт судлалын үндэсний төвийн их эмч
Х.Мядагмаа	Цус сэлбэлт судлалын үндэсний төвийн их эмч
Х.Ням-Өлзий	“Төгс бүсгүйчүүд” ТББ-ын гүйцэтгэх захирал
Ж.Халиун	“Төгс бүсгүйчүүд” ТББ-ын нягтлан бодогч
О.Халиун	“Төгс бүсгүйчүүд” ТББ-ын кейс менежер
Б.Баярмаа	“Төгс бүсгүйчүүд” ТББ-ын Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний мэргэжилтэн
С.Түмэнжаргал	“Төгс бүсгүйчүүд” ТББ-ын төслийн менежер
Э.Ундараа	“Төгс бүсгүйчүүд” ТББ-ын кейс менежер
Ч.Эрдэнэчимэг	“Төгс бүсгүйчүүд” ТББ-ын их эмч
В.Мөнхцэцэг	“Цаглашгүй мэдлэг” ТББ-ын гүйцэтгэх захирал
Ч.Цэнгэл	ХӨСҮТийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны сувилагч
О.Баатархүү	АШУҮИС-ийн АУС, ХӨСТ-ийн багш
В.Наранцэцэг	АШУҮИС-ийн АУС, ХӨСТ-ийн багш
В.Нямцэнгэл	АШУҮИС-ийн АУС, ХӨСТ-ийн багш
Д.Шинэбилэг	АШУҮИС-ийн АУС, ХӨСТ-ийн багш
Х.Сэр-Од	АШУҮИС-ийн НЭМС, ЭБТ-ийн багш
Б.Нямсүрэн	АШУҮИС-ийн НЭМС, ЭБТ-ийн багш
Ш.Оюу-Эрдэнэ	АШУҮИС-ийн НЭМС, ЭБТ-ийн багш
Б.Туул	АШУҮИС-ийн НЭМС-ийн магистрант
Л.Мөнхтуяа	АШУҮИС-ийн НЭМС-ийн Магистрант
Т.Сумъяабэйс	АШУҮИС-ийн Сувилахуйн Ухааны сургуулийн оюутан

Г.Хишигдэлгэр	АШУҮИС, АУС, ХӨСТ магистрант
Х.Дуламсүрэн	АШУҮИС, АУС, ХӨСТ резидент
Д.Болормаа	УНТЭ-ийн сувилагч
Б.Хоролгарав	ХӨСҮТ-ийн сувилагч
Б.Номин-Эрдэнэ	БЗДХ, ХДХВ, ДОХ-ын резидент их эмч
Б.Мөнхдөлгөөн	БЗДХ, ХДХВ, ДОХ-ын резидент их эмч
Б.Солонго	БЗДХ, ХДХВ, ДОХ-ын резидент их эмч
Д.Мягмардорж	“Залуус эрүүл мэнд төв” ТББ-ын гүйцэтгэх захирал
Г.Нямпүрэв	“Залуус эрүүл мэнд төв” ТББ-ын хүрч очих үйл ажиллагаа болон орон нутаг хариуцсан менежер
Г.Эрдэнэтуяа	“Залуус эрүүл мэнд төв” ТББ-ын эрүүл мэндийн хөтөлбөрийн менежер
П.Нямжаргал	“Залуус эрүүл мэнд төв” ТББ-ын ХОА
Н.Билгүүн	“Залуус эрүүл мэнд төв” ТББ-ын их эмч
Б.Билгүүн	“Залуус эрүүл мэнд төв” ТББ-ын хуулийн зөвлөх
Ш.Галбадрах	“Монголын гэр бүлийн сайн сайханы нийгэмлэг” ТББ-ын хөтөлбөрийн менежер
Б.Пүрэвдулам	“Залуус эрүүл мэнд төв” ТББ-ын санхүүгийн мэргэжилтэн
Э.Янжинлхам	“Залуус эрүүл мэнд төв” ТББ-ын сэтгэл зүйч
З.Сэцэн	“Залуус эрүүл мэнд төв” ТББ-ын хөтөлбөрийн менежер
Б.Ундармаа	Хан-Уул дүүргийн ЭМТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Б.Нурмаа	Баянгол дүүргийн ЭМТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
С.Минжин	Сүхбаатар дүүргийн ЭМТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Б.Одцэцэг	Сүхбаатар дүүргийн ЭМТ-ийн нийгмийн ажилтан
А.Загдсамбар	Баянзүрх дүүргийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Х.Цацалмаа	Баянзүрх дүүргийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын зохицуулагч
Б.Цолмон	Баянзүрх дүүргийн ДОХ/БЗДХ-ын лаборант
Д.Дамдинцэрэн	ШШГЕГ-ын тэргүүн дэд дарга
Ч.Цэнгэлбаяр	ШШГЕГ-ын Сүргалт нийгэм сэтгэлзүйн хэлтсийн дарга
Н.Болормаа	ШШГЕГ-ын Сүргалт нийгэм сэтгэлзүйн хэлтсийн мэргэжилтэн
С.Батсайхан	Засан хүмүүжүүлэх 409 ангийн дарга, хурандаа
Б.Одонтуяа	Засан хүмүүжүүлэх 409 ангийн их эмч, дэслэгч
Б.Батхуяг	Засан хүмүүжүүлэх 409 ангийн сувилагч, ахлагч
Т.Түвшинжаргал	Засан хүмүүжүүлэх 409 ангийн сувилагч
Б.Амардорж	Засан хүмүүжүүлэх 427 ангийн дарга, хурандаа
Б.Батзоригт	Засан хүмүүжүүлэх 427 ангийн их эмч, ахлах дэслэгч
Ч.Туяа	Засан хүмүүжүүлэх 427 ангийн сувилагч, ахлах ахлагч

Д.Жавзандолгор	Засан хүмүүжүүлэх 427 ангийн сувилагч, ахлагч
Д.Батцэцэг	Засан хүмүүжүүлэх 427 ангийн сувилагч, ахлагч
Г.Тамир	Засан хүмүүжүүлэх 421 ангийн дарга, хурандаа
Л.Батсайхан	Засан хүмүүжүүлэх 421 ангийн их эмч, дэслэгч
Г.Бадамцэцэг	Засан хүмүүжүүлэх 421 ангийн сувилагч, дэд ахлагч
Н. Өнөржаргал	Засан хүмүүжүүлэх 421 ангийн сувилагч, дэд ахлагч
Д.Буянхишиг	Засан хүмүүжүүлэх 421 ангийн сувилагч

ДАРХАН-УУЛ АЙМАГ

Ж.Эрдэнэтуяа,	“Итгэл найдвар эмэгтэйчүүдийн холбоо” ТББ-ын гүйцэтгэх захирал
Э.Номинзаяа	Дархан-Уул аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетийн сувилагч
Т.Энхзаяа	Дархан-Уул аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетийн сувилагч
Г.Туул	Дархан-Уул аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын их эмч
Б.Гэрэлмаа	Дархан-Уул аймгийн ЭМГ-ын ДОХ/БЗДХ-ын хөтөлбөрийн их эмч
Б.Билгүүн	“Залуус эрүүл мэнд төв” ТББ-ын ХОА
С.Уранчимэг	Дархан-Уул аймгийн НЭ-ийн Арьс, ДОХ/БЗДХ-ын их эмч
О.Туяа	Дархан-Уул аймгийн 2-р төв эмнэлэгийн сувилагч
Н.Лхагва	Дархан-Уул аймгийн НЭ-ийн серологи лаборант
Д.Өлзийбат	Засан хүмүүжүүлэх 435 ангийн дарга, дэд хурандаа
С.Энхамгалан	Засан хүмүүжүүлэх 435 ангийн их эмч, дэслэгч
Б.Ундрал	Засан хүмүүжүүлэх 435 ангийн сувилагч, ахлах ахлагч
Х.Дулмаа	Засан хүмүүжүүлэх 435 ангийн сувилагч, ахлах ахлагч
Б.Энхцацрал	Засан хүмүүжүүлэх 435 ангийн сувилагч, ахлах ахлагч
М.Сувдэрдэнэ	Засан хүмүүжүүлэх 435 ангийн сувилагч, ахлах ахлагч
С.Лхагвасүрэн	Засан хүмүүжүүлэх 445 ангийн дарга, хошууч
З.Уранцэцэг	Засан хүмүүжүүлэх 445 ангийн их эмч, ахлах дэслэгч
Б.Цолмон	Засан хүмүүжүүлэх 445 ангийн сувилагч, дэд ахлагч

ОРХОН АЙМАГ

Ц.Гэрэлзул	“Залуус эрүүл мэнд төв” ТББ-ын ХОА
Д.Дүүрэнжаргал	Хүний их эмч, АШУҮИС-н НЭМ-ийн магистрант
Д.Цэвэлмаа	Орхон аймгийн БОЭТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетийн их эмч
Л.Алтантөгс	Орхон аймгийн БОЭТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетийн сувилагч
П.Удвал	Орхон аймгийн БОЭТ-ийн үйл онош, серологи лаборант

ДОРНОД АЙМАГ

П.Оюумаа	Дорнод аймгийн БОЭТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Р.Нямсүрэн	Дорнод аймгийн БЗДХ-ын лаборант
Г.Ганцэцэг	"Эрүүл боломж" ТББ-ын гүйцэтгэх захирал
Б.Солонго	Дорнод аймгийн ЗДТГ-ын статистикч
Д.Мангалжав	Дорнод аймгийн БОЭТ-ийн сувилагч
О.Ганхүлэг	"Залуус эрүүл мэнд төв" ТББ-ын ХОА
Б.Дэлгэрмаа	Дорнод аймгийн БОЭТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетийн их эмч
Г.Төмөртоогоо	Дорнод аймгийн БОЭТ, БЗДХ, ХДХВ, ДОХ-ын сувилагч
Н.Цэцэгтуяа	Дорнод аймгийн БОЭТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетийн сувилагч, бага эмч
А.Нямсүрэн	Дорнод аймгийн БОЭТ-ийн серологи лаборант

ДОРНОГОВЬ АЙМАГ

Г.Отгонсүвд	Дорноговь аймгийн Замын-Үүд НЭ-ийн БЗДХ, ХДХВ, ДОХ-ын эмч
Б.Цэцэгсүрэн	Дорноговь аймгийн Замын-Үүд сумын НЭ-ийн лаборант
Н.Нандинцэцэг	Дорноговь аймгийн Замын-Үүд сумын НЭ-ийн сувилагч
Т.Мандухай	Дорноговь аймгийн НЭ-ийн БЗДХ, ХДХВ, ДОХ-ын эмч
А.Анхбаяр	Дорноговь аймгийн НЭ-ийн БЗДХ, ХДХВ, ДОХ-ын эмч

ТӨВ АЙМАГ

А.Долгоржав	Төв аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
П.Ууганбаяр	Засан хүмүүжүүлэх 415 ангийн дарга, дэд хурандаа
Б.Баянзул	Засан хүмүүжүүлэх 415 ангийн бага эмч, дэслэгч
Ц.Ганцэцэг	Засан хүмүүжүүлэх 415 ангийн сувилагч, дэд ахлагч
С.Түвшинбаяр	Засан хүмүүжүүлэх 415 ангийн сувилагч, ахлагч
Г.Хишигжаргал	Засан хүмүүжүүлэх 415 ангийн сувилагч
Ч.Энхбаатар	Засан хүмүүжүүлэх 415 ангийн дарга, хурандаа
Н.Нарангэрэл	Засан хүмүүжүүлэх 415 ангийн сувилагч

СЭЛЭНГЭ АЙМАГ

Б.Оюун-эрдэнэ	Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Б.Батбаяр	Засан хүмүүжүүлэх 433 ангийн дарга, хурандаа

О.Бүрэнжаргал	Засан хүмүүжүүлэх 433 ангийн их эмч, дэслэгч
А.Батэлзий	Засан хүмүүжүүлэх 433 ангийн сувилагч, ахлах ахлагч
Д.Дэлгэрмаа	Засан хүмүүжүүлэх 433 ангийн сувилагч, ахлах ахлагч
А.Буянбаатар	Засан хүмүүжүүлэх 413 ангийн дарга, дэд хурандаа
С.Эрдэнэтуул	Засан хүмүүжүүлэх 413 ангийн их эмч, ахлах дэслэгч
Д.Эрдэнэбаатар	Засан хүмүүжүүлэх 413 ангийн сувилагч, ахлах ахлагч
Ц.Мягмарсүрэн	Засан хүмүүжүүлэх 413 ангийн сувилагч, ахлагч
Б.Болорсолонго	Засан хүмүүжүүлэх 413 ангийн сувилагч, ахлах ахлагч
Б.Хонгорзул	Засан хүмүүжүүлэх 413 ангийн сувилагч, дэд ахлагч

ГОВЬСҮМБЭР АЙМАГ

Н.Амарзаяа	Засан хүмүүжүүлэх 425 ангийн их эмч, дэслэгч
Н.Оюунэрдэнэ	Засан хүмүүжүүлэх 425 ангийн сувилагч, ахлах ахлагч
Г.Тайван	Засан хүмүүжүүлэх 425 ангийн сувилагч, ахлах ахлагч
С.Отгонжаргал	Засан хүмүүжүүлэх 425 ангийн сувилагч, дэд ахлагч

ДУНДГОВЬ АЙМАГ

Э.Гандэлгэр	Дундговь аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Б.Уранцэцэг	Дундговь аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын лаборант

ЗАВХАН АЙМАГ

Д.Норжинсүрэн	Завхан аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Ч.Сувдаа	Завхан аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын лаборант

ӨМНӨГОВЬ АЙМАГ

А.Оюунболд	Өмнөговь аймгийн БОЭТ, ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Д.Гансүх	Өмнөговь аймгийн БОЭТ-ийн их эмч
Л.Жавзандолгор	Өмнөговь аймгийн БОЭТ, ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын сувилагч
Э.Ундрахнаран	Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын их эмч
Г.Жаргалмаа	Өмнөговь аймгийн БОЭТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын лаборант

ХОВД АЙМАГ

К.Мөнхжаргал	Ховд аймгийн БОЭТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Д.Отгонцагаан	Ховд аймгийн БОЭТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын лаборант

ХӨВСГӨЛ АЙМАГ

Ц.Эрболд	Хөвсгөл аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Э.Хишигжаргал	Хөвсгөл аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын лаборант
О.Ууганцэцэг	“Төгс зохицол-Гэр бүл” ТББ-ын гүйцэтгэх захирал
Б.Ганчимэг	Хөвсгөл аймгийн НЭ-ийн хүүхдийн их эмч
Н.Жаргалтуяа	Хөвсгөл аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетийн сувилагч
Л.Оюунцэцэг	Хөвсгөл аймгийн ЭМГ-ын Өсвөр үе, БЗДХ-ын асуудал хариуцсан мэргэжилтэн

ХЭНТИЙ АЙМАГ

Н.Эрдэнэцацрал	Хэнтий аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
А.Алтанчимэг	Хэнтий аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын лаборант
Д.Хатанбаатар	Засан хүмүүжүүлэх 419 ангийн дарга, дэд хурандаа
Л.Эрдэнэчулуун	Засан хүмүүжүүлэх 419 ангийн их эмч, ахмад
Г.Гангантөгс	Засан хүмүүжүүлэх 419 ангийн сувилагч, ахлах ахлагч
М.Сайнхишиг	Засан хүмүүжүүлэх 419 ангийн сувилагч, дэд ахлагч
Д. Даваасүрэн	Засан хүмүүжүүлэх 419 ангийн сэтгэлзүйч, ахмад
Ц.Ганзориг	Засан хүмүүжүүлэх 419 ангийн нийгмийн ажилтан, дэслэгч
Б.Баясгалан	Засан хүмүүжүүлэх 419 ангийн нийгмийн ажилтан, дэслэгч

ГОВЬ-АЛТАЙ АЙМАГ

П.Булгамаа	Говь-Алтай аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
Д.Дэлгэр	Говь-Алтай аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын лаборант

БАЯНХОНГОР АЙМАГ

С.Одонтуяа	Баянхонгор аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын их эмч
М.Цэрэннадмид	Баянхонгор аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын лаборант

СҮХБААТАР АЙМАГ

Ж.Уранчимэг	Сүхбаатар аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетийн их эмч
С.Энхтунгалаг	Сүхбаатар аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетийн сувилагч

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

АУ	Анагаах ухаан
АШУУИС	Анагаахын шинжлэх ухааны үндэсний их сургууль
БОЭТ	Бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төв
БЗДХ	Бэлгийн замаар дамжих халдвар
ДОХ	Дархлалын олдмол хомсдол
ДЭМБ	Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага
ИСС	Ийлдэс судлалын судалгаа
ИИ	Итгэх интервал
ЗҮС	Зан үйлийн судалгаа
МУ	Монгол улс
НЛА	Нэгдсэн лабораторийн алба
НҮБ	Нэгдсэн үндэстний байгууллага
НЭ	Нэгдсэн эмнэлэг
НЭМ	Нийгмийн эрүүл мэнд
НЭМГ	Нийгмийн эрүүл мэндийн газар
НЭМС	Нийгмийн эрүүл мэндийн сургууль
ХДХВ	Хүний дархлал хомсдолын вирус
ХШУДАГ	Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудитын газар
ХӨСҮТ	Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв
ХХ	Харьцуулсан харьцаа
ТББ	Төрийн бус байгууллага
ТС	Тандалт судалгаа
ТСА	Тандалт судалгааны алба
ӨЭМТ	Өрхийн эрүүл мэндийн төв
ФХЭБУ	Фермент холбоот эсрэг биеийн урвал
ЭБУ	Эмэгтэй биеэ үнэлэгч
ЭБЭ	Эрэгтэйчүүдтэй бэлгийн хавьталд ордог эрэгтэйчүүд
ЭМГ	Эрүүл мэндийн газар
ЭМТ	Эрүүл мэндийн төв
ЭМЯ	Эрүүл мэндийн яам
ЭМТҮ	Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ
ХДХВ	Хүний дархлал хомсдолын вирус
RPR	Сийвэнгийн түргэвчилсэн урвал (тэмбүү өвчин илрүүлэх шинжилгээ)
ТРНА	Цус наалдуулах урвал (тэмбүүгийн баталгаажуулах шинжилгээ)
ЦССҮТ	Цус сэлбэлт судлалын үндэсний төв

ГАРЧИГ

Товчилсон үгийн жагсаалт	11
Талархал	14
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ	14
ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ	19
ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ	20
ХУРААНГУЙ	21
НЭГ. УДИРТГАЛ	23
ХОЁР. СУДАЛГААНЫ АРГАЗҮЙ, АРГАЧЛАЛ	24
2.1 Судалгааны загвар:	24
Оролцогчид суурилсан түүвэрлэлт (Respondent driven sampling-OCT).....	25
ОСТ-ийн “үр” сонгох	28
ОСТ-ийн купон	28
Купон дугаарлалт	28
Купон менежмент	29
2.2 Судалгааны хүн ам	30
2.3 Судалгааны хамрах хүрээ, түүврийн хэмжээ	30
2.3.1 Эмэгтэй биеэ үнэлэгчдийн түүвэрлэлт	30
2.3.2 Эрчүүдтэй бэлгийн хавьталд ордог эрэгтэйчүүдийн түүвэрлэлт	31
2.3.3 Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн түүвэрлэлт	32
2.3.4 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн түүвэрлэлт	32
2.3.5 БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч ... эрэгтэйчүүдийн түүвэрлэлт.....	33
2.3.6 Цусны донор	34
2.3.7 Сүрьеэтэй өвчтөнүүд.....	34
2.4 Мэдээлэл цуглуулах арга.....	35
2.4.1 Асуумжийн хуудас	35
2.4.2 Цусны шинжилгээ.	36
2.6 Ёс зүйн асуудал.....	39
2.7 Мэдээлэл цуглуулах бэлтгэл хангасан байдал	39
2.8 Мэдээлэл цуглуулалт	39
ГУРАВ. СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН	41
3.1. Эмэгтэй биеэ үнэлэгчдийн судалгаа	41
Судалгаанд оролцогчдын нийгэм эдийн засгийн үзүүлэлт.	44

Бэлгийн зан үйл дадал.....	46
ЭБҮ-ийн бэлгэвчийн хэрэглээ	49
ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг хандлага	53
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт	54
БЗДХ-ын талаарх мэдлэг, хандлага.....	57
БЗДХ-ын шинжилгээнд хамрагдалт.....	57
Согтууруулах ундаа, мансууруулах бодисын хэрэглээ.....	59
Мансууруулах бодисын хэрэглээ.....	60
ЭБҮ-ийн хүний эрхийн нөхцөл байдал	61
ЭБҮ-ийн дундах ХДХВ, тэмбүүгийн тархалт	64
3.2. Эрчүүдтэй бэлгийн хавьталд ордог эрэгтэйчүүд судалгаа.....	68
Судалгаанд оролцогчдын нийгэм, хүн амзүйн үзүүлэлтүүд.....	71
ЭБЭ-ийн бэлгийн зан үйл дадал	72
Бэлгэвч, чийгшүүлэгчийн хэрэглээ	74
Эмэгтэй бэлгийн хавьтагчийн талаар	78
ЭБЭ-ийн ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг хандлага	79
Өртөлтийн дараах, өмнөх сэргийлэлтийн талаар	83
БЗДХ-ын шинж тэмдэг илэрсэн байдал	85
Архи согтууруулах ундаа, мансууруулах бодисын хэрэглээ.....	87
Ялгаварлан гадуурхалт, ЭБЭ-ийн хүний эрхийн нөхцөл байдал.....	89
ЭБЭ-ийн ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалт.....	91
3.3 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн судалгаа	94
Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн нийгэм, хүн амзүйн үзүүлэлтүүд	94
Бэлгийн зан үйл, дадал.....	95
ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг, хандлага,.....	99
Согтууруулах ундаа, мансууруулах бодисын хэрэглээ.....	105
3.4 БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд.....	111
БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, тээврийн жолооч нарын дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт	119
3.5 Цусны донор, сүрьеэтэй өвчтөний бүлэг.....	126
Хэлцэмж.....	126
Дүгнэлт.....	129
Зөвлөмж	130
Хавсралт	131

ТАЛАРХАЛ

ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалтын тандалт судалгааг төр, төрийн бус байгууллага, олон улсын санхүүжүүлэгч байгууллагуудтай хамтран арав дахь удаагаа амжилттай зохион байгууллаа. Судалгааны багийн бүх гишүүд ялангуяа судалгааны мэдээлэл цуглуулах ажилд чин сэтгэлээсээ оролцсон нийслэлийн болон аймгуудын БЗДХ-ын эмч нар, олон нийтийн дэмжих багийн гишүүдэд талархал илэрхийлье. Судалгааг зохион байгуулахад санхүүгийн дэмжлэг тусалцаа үзүүлсэн Глобаль сангийн дэмжлэгтэй ДОХ, сүрьеэгийн төслийн хамт олонд талархал илэрхийлж байна.

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1	Судалгааны хүн амын тодорхойлолт
Хүснэгт 2	Судалгаанд хамрагдах ЭБҮ-ийн түүврийн хэмжээ
Хүснэгт 3	Судалгаанд хамрагдах ЭБЭ-ийн түүврийн хэмжээ
Хүснэгт 4	Судалгаанд хамрагдах тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн түүврийн хэмжээ
Хүснэгт 5	Судалгаанд хамрагдах хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн түүврийн хэмжээ
Хүснэгт 6	БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн түүврийн хэмжээ
Хүснэгт 7	ИСС, ЗҮС-ны хүрээ ба түүврийн хэмжээ, хүн амын бүлгүүдээр, 2019 он
Хүснэгт 1.1	ЭБҮ-ийн түүврийн тоо, 2019
Хүснэгт 1.2	Судалгаанд оролцогчдын нийгэм, эдийн засгийн үзүүлэлтүүд
Хүснэгт 1.3.	ЭБҮ-дийн ажил эрхлэлтийн байдал
Хүснэгт 1.4	ЭБҮ-дийн бэлгийн зан үйл, дадал
Хүснэгт 1.5	ЭБҮ-дийн биеэ үнэлж буй шалтгаан
Хүснэгт 1.6	ЭБҮ-дийн бэлгийн хавьтагчийн төрөл, байршлаар
Хүснэгт 1.7	ЭБҮ-дийн бэлгэвчний хэрэглээ
Хүснэгт 1.8	Бэлгэвчгүй бэлгийн хавьталд орсон шалтгаан, бэлгийн хавьтагч тус бүрээр
Хүснэгт 1.9	ХДХВ-ийн халдварын талаарх хандлага, байршлаар
Хүснэгт 1.10	ХДХВ-ийн халдварын шинжилгээнд хамрагдалт
Хүснэгт 1.11	БЗДХ-ын шинж тэмдэг илэрсэн байдал
Хүснэгт 1.12	ЭБҮ-дийн БЗДХ-ын шинжилгээнд хамрагдалт

- Хүснэгт 1.13 ЭБҮ-дийн дундах БЗДХ-ын өвчлөл
- Хүснэгт 1.14 Согтууруулах ундааны хэрэглээ, байршлаар
- Хүснэгт 1.15 Мансууруулах бодисын хэрэглээ, байршлаар
- Хүснэгт 1.16 ЭБҮ-д ялгаварлан гадуурхалт, хүчирхийлэлд өртсөн байдал, байршлаар
- Хүснэгт 1.17 ЭБҮ-дийн ЭМТҮ, ХДХВ-ийн халдварын шинжилгээнд хамрагдахгүй байх шалтгаанууд байршлаар
- Хүснэгт 1.18 Бэлгийн хавьталд албан хүчээр орсон тохиолдол
- Хүснэгт 1.19 ЭБҮ-дийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, 2019 он
- Хүснэгт 1.20 ЭБҮ-ийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт (нас, боловсрол, гэрлэлтийн байдлаар)
- Хүснэгт 1.21 ЭБҮ-ийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт бэлгэвчний хэрэглээний давтамжаар (бэлгийн хавьтагч тус бүрээр)
- Хүснэгт 1.22 ЭБҮ-ийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, хүрч очих үйлчилгээ, ТББ,ХӨСҮТ-ийн үйлчилгээгээр
- Хүснэгт 1.23 ЭБҮ-дийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт хорт зуршилын хэрэглээгээр
- Хүснэгт 1.24 Тэмбүүгийн халдварт өртөх эрсдэлийн үнэлгээ
- Хүснэгт 2.1 ЭБЭ-ийн түүврийн тоо, 2019 он
- Хүснэгт 2.2 ЭБЭ-ийн нийгэм, хүн амзүйн үзүүлэлт
- Хүснэгт 2.3 ЭБЭ-ийн бэлгийн зан үйл, дадал
- Хүснэгт 2.4 ЭБЭ-ийн бэлгийн хавьтагчийн төрөл
- Хүснэгт 2.5 ЭБЭ-ийн бэлгэвчний хэрэглээ, байршлаар
- Хүснэгт 2.6 ЭБЭ-ийн гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгчийн хэрэглээ
- Хүснэгт 2.7 ЭБЭ-ийн эмэгтэй хүнтэй бэлгийн хавьталд орсон байдал
- Хүснэгт 2.8 ЭБЭ-ийн ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг, байршлаар
- Хүснэгт 2.9 ЭБЭ-ийн ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт
- Хүснэгт 2.10 Өртөлтийн өмнөх, дараах сэргийлэлтийн талаар ЭБЭ-ийн мэдлэг
- Хүснэгт 2.11 БЗДХ-ын шинж тэмдэг илрэлт, тусламж авсан байдал
- Хүснэгт 2.12 ЭБЭ-ийн БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт
- Хүснэгт 2.13 ЭБЭ-ийн дундах БЗДХ-ын өвчлөл
- Хүснэгт 2.14 Архи, согтууруулах ундаа, мансууруулах бодисын хэрэглээ
- Хүснэгт 2.15 Бэлгийн чиг баримжаанаас болж зодуулж, гадуурхалтад өртөлт

- Хүснэгт 2.16 ЭБЭ-ийн ЭМТҮ, ХДХВ-ийн халдварын шинжилгээнд хамрагдахгүй байх шалтгаанууд байршлаар
- Хүснэгт 2.17 ЭБЭ-ийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт
- Хүснэгт 2.18 ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ-ийн халдварын тархалт
- Хүснэгт 2.19 ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалт бэлгэвчний хэрэглээгээр, бэлгийн хавьтагчийн төрлөөр
- Хүснэгт 2.20 ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалт шинжилгээнд хамрагдалтын байдлаар
- Хүснэгт 2.21 ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалт БЗДХ-ын шинж тэмдэг илрэлт оношлогдсон байдлаар
- Хүснэгт 3.1 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн нийгэм, хүн ам зүйн үзүүлэлтүүд
- Хүснэгт 3.2 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн бэлгийн зан үйл, дадал
- Хүснэгт 3.3 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн эмэгтэй бэлгийн хавьтагчийн төрөл
- Хүснэгт 3.4 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн эрэгтэй бэлгийн хавьтагчийн талаар
- Хүснэгт 3.5 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг
- Хүснэгт 3.6 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт
- Хүснэгт 3.7 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн хорих ангид хамрагдсан сургалт олон нийтийн үйл ажиллагаа
- Хүснэгт 3.8 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн БЗДХ-ын шинж тэмдэг илрэлт, тусламж авсан байдал
- Хүснэгт 3.9 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт
- Хүснэгт 3.10 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн БЗДХ-ын өвчлөл
- Хүснэгт 3.11 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн архи согтууруулах ундаа, мансууруулах бодисын хэрэглээ
- Хүснэгт 3.12 Хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, хорих ангийн төрлөөр
- Хүснэгт 3.13 Хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, нийгэм хүн ам зүйн үзүүлэлтээр
- Хүснэгт 3.14 Хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, бэлгийн хавьтагчийн төрлөөр

- Хүснэгт 3.15 Хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, архи согтууруулах ундааны хэрэглээгээр
- Хүснэгт 3.16 Хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын эрсдэлт хүчин зүйлийн судалгаа
- Хүснэгт 4.1 Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн нийгэм, хүн ам зүйн үзүүлэлт
- Хүснэгт 4.2 Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн бэлгийн зан үйл, дадал
- Хүснэгт 4.3 Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг, байршлаар
- Хүснэгт 4.4 Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн ХДХВ, ДОХ-ын шинжилгээнд хамрагдалт
- Хүснэгт 4.5 Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн БЗДХ-ын шинж тэмдэг илрэлт, тусламж авсан байдал
- Хүснэгт 4.6 Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн БЗДХ-ын шинжилгээнд хамрагдалт
- Хүснэгт 4.7 Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн БЗДХ-ын өвчлөл
- Хүснэгт 4.8 Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн архи, согтууруулах ундаа мансууруулах бодисын хэрэглээ
- Хүснэгт 4.9 Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, 2019 он
- Хүснэгт 4.10 Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, нийгэм хүн ам зүйн үзүүлэлтээр
- Хүснэгт 4.11 Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, бэлгийн хавьтагчийн төрлөөр
- Хүснэгт 4.12 Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, байршлаар
- Хүснэгт 4.13 Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, архи, согтууруулах ундаа хэрэглэсэн эсэхээр
- Хүснэгт 4.14 Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын эрсдэлт хүчин зүйлийн судалгаа
- Хүснэгт 4.15 БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, нийгэм хүн ам зүйн үзүүлэлтээр

- Хүснэгт 4.16 БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, бэлгийн хавьагчийн төрлөөр
- Хүснэгт 4.17 БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, байршлаар
- Хүснэгт 4.18 БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, архи согтууруулах ундааны хэрэглээгээр
- Хүснэгт 4.19 БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын эрсдэлт хүчин зүйлийн судалгаа
- Хүснэгт 5.1 Цусны донорууд, сүрьеэтэй өвчтөнүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, 2019 он
- Хүснэгт 6.1 ХДХВ-ийн халдварын тархалт, судалгааны онуудаар
- Хүснэгт 6.2 Тэмбүүгийн халдварын тархалт, эрсдэлт бүлгүүдээр
- Хүснэгт 6.3 ЭБЭ, ЭБҮ-дийн ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг, тандалт судалгааны оноор
- Хүснэгт 6.4 Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн ХДХВ/ДОХ-ын талаарх мэдлэг, тандалт судалгааны оноор

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1	ОСТ-ийн 1 үрээс эхтэй, 8 давалгааны жишээ
Зураг 2	ОСТ-ийн үе шат
Зураг 3	5-р үрийн купоныг дугаарлах жишээ
Зураг 1.1	УБ хотоос ЭБҮ-дийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр
Зураг 1.2	Дархан-Уул аймгаас ЭБҮ-дийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр
Зураг 1.3	Дорнод аймгаас ЭБҮ-дийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр
Зураг 1.4	Хөвсгөл аймгаас ЭБҮ-ийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр
Зураг 1.5	ЭБҮ-дийн гэрлэлтийн байдал, байршлаар
Зураг 1.6	ЭБҮ сүүлийн бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн байдал, байршлаар
Зураг 1.7	ЭБҮ-ийн бэлгийн зан үйл, байршлаар
Зураг 1.8	ЭБҮ-ийн үйлчлүүлэгчээ олдог арга, байршлаар
Зураг 1.9	ЭБҮ-ийн үйлчилгээ үзүүлдэг газрууд, байршлаар
Зураг 1.10	ЭБҮ-ийн бэлгэвч авдаг газрууд, байршлаар
Зураг 1.11	ХДХВ-ийн халдварын талаарх мэдлэг, байршлаар
Зураг 1.12	ЭБҮ-ийн ХДХВ-ийн халдварын шинжилгээнд хамрагдсан шалтгаан, байршлаар
Зураг 1.13	Сүүлийн 3 сард ЭБҮ-д хүрч очих үйлчилгээ, ТББ, ХӨСҮТ-ээс авсан үйлчилгээний төрөл, байршлаар
Зураг 1.14	Согтууруулах ундаа хэрэглэсэн давтамж, байршлаар
Зураг 1.15	ЭБҮ-ийг биеэ үнэлдгийг мэддэг хүмүүс, байршлаар
Зураг 2.1	УБ хотоос ЭБЭ-ийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр
Зураг 2.2	Дархан-Уул аймгаас ЭБЭ-ийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр
Зураг 2.3	Дорнод аймгаас ЭБЭ-ийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр
Зураг 2.4	Орхон аймгаас ЭБЭ-ийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр
Зураг 2.5	ЭБЭ-ийн бэлгэвчний хэрэглээний давтамж, байршлаар
Зураг 2.6	ЭБЭ-ийн бэлгэвч авдаг газрууд, байршлаар

Зураг 2.7	Оролцогчид ХДХВ,ДОХ-ын эрсдэлээ үнэлсэн байдал
Зураг 2.8	ХДХВ-ийн халдвар дамжих хамгийн өндөр эрсдэлтэй бэлгийн хавьталыг тодорхойлсон ЭБЭ
Зураг 2.9	ЭБЭ ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт, байршлаар
Зураг 2.10	Өртөлтийн өмнөх сэргийлэлтийн аргыг авч хэрэглэх газар
Зураг 2.11	ЭБЭ-ийн өртөлтийн өмнөх, дараах сэргийлэлтийн талаар мэдээлэл авсан эх сурвалж
Зураг 2.12	ЭБЭ-ийн бэлгийн чиг баримжааг мэддэг хүмүүсийн эзлэх хувь, байршлаар
Зураг 3.1	Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд эмэгтэй бэлгийн хавьтагчтай бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн давтамж
Зураг 3.2	Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд ХДХВ-ийн халдвар дамжих хамгийн өндөр эрсдэлтэй замыг тодорхойлсон байдал
Зураг 3.3	Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд ХДХВ-ийн халдварт өртөх эрсдэлээ үнэлсэн байдал
Зураг 3.4	Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд архи, согтууруулах ундаа уусан давтамж, сүүлийн 12 сарын байдлаар
Зураг 4.1	Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн бэлгэвчний хэрэглээний давтамж, бэлгийн хавьтагч тус бүрээр

ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ

- Хавсралт 1 ЭБҮ бүлгийн ГАМ үзүүлэлт
- Хавсралт 2 ЭБЭ бүлгийн ГАМ үзүүлэлт

ХУРААНГУЙ

2019 оны тандалтын судалгаанд эмэгтэй биеэ үнэлэгч (ЭБҮ), эрчүүдтэй бэлгийн хавьталд ордог эрчүүд (ЭБЭ), хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, цусны донор, сүрьеэтэй өвчтөнүүдийг тус тус хамруулсан.

ХДХВ-ийн халдварын тархалт

ЭБҮ, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дунд ХДХВ-ийн халдварын тохиолдол илрээгүй. Харин судалгаанд хамрагдсан ЭБЭ-ээс ХДХВ-ийн халдварын нийт 42 тохиолдол буюу УБ хотоос 28, Дархан-Уул аймгаас 9, Дорнод аймгаас 2, Орхон аймгаас 3 тохиолдол тус тус илэрсэн. ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ-ийн халдварын эзлэх хувь 7.7% (Улаанбаатар хотод 7% [жинлэсэн утга 6.2%], хөдөө орон нутагт 9.6%) байна. 2017 оны судалгаагаар ХДХВ-ийн тархалт ЭБЭ-ийн дунд 9.2% байсан бөгөөд 2019 онд буурсан дүн тодорхойлогдов.

Тэмбүүгийн халдварын тархалт

2019 оны тандалт судалгаагаар тэмбүүгийн халдварын тархалтын түвшин ЭБҮ-ийн дунд 14.5% [ЖУ 18.1%], ЭБЭ-ийн дунд 10.1% (УБ хотод 9.0% [ЖУ 5.9], хөдөө орон нутагт 13.1%), хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дунд 15.7% (нээлттэй ангид 18.1%, хаалттай ангид 12.7%), тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дунд 5.2%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дунд 23.0%, сүрьеэтэй өвчтөнүүдийн дунд 11.7%, цусны доноруудын дунд 0.9% байна. Тэмбүүгийн халдварын тархалт ЭБҮ-чид, цусны доноруудын дунд буурах хандлага байгаа ч ЭБЭ, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, сүрьеэтэй өвчтөнүүдийн дунд нэмэгдсэн байна. 2017 оны тандалт судалгаагаар тэмбүүгийн халдварын тархалтын түвшин ЭБҮ-ийн дунд 24.5% байсан нь 2019 оны судалгаагаар буурсан байна. ЭБЭ-ийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт 9.2% байсан бол 2019 онд 10.1% болж нэмэгдсэн байна. 2014 оны судалгаагаар хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт 8.2% байсан бол 2019 онд 15.6% болж нэмэгдсэн. 2014 оны судалгаагаар сүрьеэтэй өвчтөнүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт 5.3% байсан нь 2019 оны судалгаагаар 11.7% болж нэмэгдсэн. Цусны доноруудын дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт 5.2% байсан бол 2019 оны судалгаагаар 0.9% болж буурсан.

ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлэх мэдлэгийн түвшин

2019 оны судалгаагаар ХДХВ, ДОХ-оос сэргийлэх мэдлэгийн түвшнийг цогц байдлаар үнэлээгүй, үндсэн ташаа ойлголтуудыг үгүйсгэсэн хүн амыг тодорхойлоогүй ХДХВ-ийн халдварын талаарх 3 асуултаар тодорхойлсон болно. Тус 3 асуултын хүрээнд мэдлэгийг өмнөх онуудын судалгааны үр дүнтэй харьцуулахад ойролцоо байв.

Бэлгийн эрсдэлт зан үйл, түүнд гарч буй өөрчлөлт

2019 оны судалгаагаар ЭБҮ-ийн 25.4%, ЭБЭ-ийн 71.9%, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн 15.9%, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн 53.6%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн 69.0% нь тохиолдлын бэлгийн хавьталд орсон. Тохиолдлын бэлгийн хавьталд орсон ЭБҮ-ийн 28.1%, ЭБЭ-ийн 50.9%, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн 21.0%, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн 35.6%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн 1.9% нь тохиолдлын бэлгийн хавьталд орох бүртээ бэлгэвч хэрэглэсэн байна.

Чийгшүүлэгчийн хэрэглээ

УБ хотын ЭБЭ-ийн 74.4%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 51.0% нь нь шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орохдоо гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгч хэрэглэдэг байна.

БЗДХ-ын шинж тэмдэг илэрсэн байдал, эмчилгээ

Судалгаанд хамрагдсан ЭБҮ-дийн 20.9% нь сүүлийн 12 сарын хугацаанд үтрээнээс ялгадас гарах, бэлэг эрхтэн дээр яр, шархлаа гарах зэрэг БЗДХ-ын шинж тэмдэг илэрсэн гэсэн бол ЭБЭ-ийн 7.7%, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн 3.2%, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн 8.1%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн 32.3% нь сүүлийн 12 сарын хугацаанд бэлэг эрхтнээс ялгадас гарах, бэлэг эрхтэн дээр яр, шархлаа гарах зэрэг БЗДХ-ын шинж тэмдэг илэрсэн гэж хариулсан.

Согтуулах ундаа, мансууруулах бодисын хэрэглээ

ЭБҮ-дийн 52.0%, ЭБЭ-ийн 45.6% нь нь сүүлийн 12 сарын хугацаанд согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ бэлгийн хавьталд орсон, ЭБҮ-дийн 11.0%, ЭБЭ-ийн 5.2% нь нь байнга согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон байв. Харин хорих ангид эл эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн 59.2% нь согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ бэлгийн хавьталд орж, 6.2% нь байнга согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон. Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн 37.5%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн 48.2% нь тус тус согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ бэлгийн хавьталд орсон. Мансууруулах бодисын хэрэглээ ЭБҮ-дэд 2%, ЭБЭ-дэд 4.0%, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн 3.6%, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдэд

4.3%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дунд 0.7% тус тус байлаа.

ХДХВ-ийн халдвараас урьдчилан сэргийлэх үйлчилгээний хүртээмж, үр нөлөө

Судалгаанд хамрагдсан ЭБҮ-дийн 55.7%, ЭБЭ-ийн 86.2%, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн 42.8%, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн 26.4%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн 45.3% нь тус тус ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдаж байсан.

2017 оны тандалт судалгаагаар ЭБҮ-дийн 84.5%, ЭБЭ-ийн 94.4% ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэсэн байсан ба 2019 оны судалгаагаар ЭБҮ бүлэгт түүвэрлэлтийн шинэ арга хэрэглэж, далд нуугдмал байгаа эрсдэлт бүлгийнхнийг судалгаанд хамруулсантай холбоотой шинжилгээнд хамрагдалт бага байна.

Харин ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгээд шинжилгээний хариугаа авсан ЭБҮ-дийн эзлэх хувь нэмэгдсэн байна.

Ялгаварлан гадуурхалт

Сүүлийн 12 сард гутаан доромжлогдохоос, хэн нэгэн ЭБҮ гэж мэдэхээс, хүчирхийлэлд өртөхөөс, цагдаад баригдахаас тус тус айж санаа зовсны улмаас эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ, ХДХВ-ийн халдварын шинжилгээнд хамрагдаагүй ЭБҮ-ийн эзлэх хувь 50% орчим байна.

Харин ЭБЭ-ийн 22.0-37.3% нь гутаан доромжлогдохоос, хэн нэгэн ЭБЭ гэж мэдэхээс, хүчирхийлэлд өртөхөөс, цагдаад баригдахаас айж санаа зовсны улмаас эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ, ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ, үйлчилгээнд хамрагдаагүй байна.

НЭГ. УДИРТГАЛ

Энэ удаагийн Хүний дархлал хомсдолын вирус (ХДХВ), Бэлгийн замаар дамжих халдвар (БЗДХ)-ын тархалтын тандалт судалгаанд ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалтын түвшин, ХДХВ, ДОХ, БЗДХ-аас сэргийлэх талаарх мэдлэг, бэлгийн зан үйлийг судлах зорилгоор ЭБЭ, ЭБҮ, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч болон тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд, цусны донор ба сүрьеэтэй өвчтөн гэсэн бүлгүүдийг хамруулсан. Тандалт судалгааны үр дүнг үндэсний хэмжээнд ХДХВ, ДОХ, БЗДХ-аас сэргийлэх, тархалтыг бууруулах арга хэмжээг төлөвлөх, эмчилгээ, тусламж үйлчилгээний хөтөлбөрийн үр дүнг үнэлэх, НҮБ-ийн ДОХ-ын Нэгдсэн хөтөлбөрт илгээдэг "Дэлхийн ДОХ-ын асуудлаарх хяналт-үнэлгээний тайлан"-гийн шалгуур үзүүлэлтүүдийг үнэлэхэд ашигладаг. Тандалт судалгааг ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлэх үйл ажиллагааг үнэлэх, эрсдэлтэй бүлгийн эрсдэлт зан үйлийг тодорхойлж нотолгоонд

суурилсан үр дүн гаргахад олон улсад зөвлөдөг.

“ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалтын тандалт судалгаа”-г 2002 оноос эхлэн нийт 9 удаа хийсэн.

Өмнөх 9 удаагийн тандалт судалгаагаар ЭБЭ-ийн судалгааг 2005 оноос хойш 2 жил тутам нийт 7 удаа, ЭБҮ-ийн судалгааг 2009 оноос хойш 2 жил тутам нийт 5 удаа, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн судалгааг 2014 оноос хойш 4 жил тутам нийт 2 удаа, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, хөдөлгөөнт хүн ам, цусны доноруудын судалгааг 2002 оноос хойш 1-4 жилийн давтамжтай тус бүр 8 удаа, сүрьеэтэй өвчтөнүүдийн судалгааг 1-4 жилийн давтамжтай нийт 7 удаа, оюутан залуучуудын ийлдэс судалгааг 1 удаа хийсэн. Өмнөх тандалт судалгаануудад хөдөлгөөнт хүн амын бүлэгт тээврийн товчоо, зах, хилийн боомт, уул уурхай, зам барилга дээр ажиллагсдыг нийтэд нь хамруулдаг байсан бол 2019 оны судалгаагаар зөвхөн тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийг хамруулсан. Өмнөх тандалт судалгаануудад ХДХВ-ийн халдвар дамжих замын талаар зөв ойлголттой хүн амын эзлэх хувь, ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлэх аргуудыг зөв тодорхойлж, үндсэн ташаа ойлголтуудыг үгүйсгэсэн хүн амын эзлэх хувь гэсэн цогц асуултаар үнэлдэг байсныг цаашид олон улсад тайлагнах шаардлагагүй тул 2019 оны тандалт судалгаанд цогц байдлаар үнэлээгүй, 3 асуултаар үнэлсэн. ЭБЭ-ийн өртөлтийн өмнөх дараах сэргийлэлтийн хэрэглээ, чийгшүүлэгчийн хэрэглээг тус тандалт судалгаагаар анх удаа тодорхойлсон.

Зорилго:

Хүн амын дундах ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалт, ХДХВ, ДОХ, БЗДХ-ын талаарх мэдлэг, хандлага, бэлгийн зан үйлийг тодорхойлох

Зорилт:

- ХДХВ, тэмбүүгийн халдварт өртөх эрсдэл өндөр болон бага бүлгүүдийн дундах ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалтыг тодорхойлох
- ХДХВ, тэмбүүгийн халдварт өртөх эрсдэл өндөр болон бага бүлгүүдийн дундах ХДХВ, ДОХ, БЗДХ-ын талаарх мэдлэгийн түвшин, хандлага, бэлгийн зан үйлийг тодорхойлох

ХОЁР. СУДАЛГААНЫ АРГАЗҮЙ, АРГАЧЛАЛ

2.1 Судалгааны загвар:

Энэхүү судалгаанд оролцогчид суурилсан түүвэрлэлт (Respondent-Driven Sampling) болон агшингийн судалгааны аргуудыг хэрэглэсэн.

Нуугдмал болон хүрч очиход төвөгтэй ЭБЭ, ЭБҮ-ийг хамруулахад бэрхшээлтэй байдгаас судалгааны түүвэрлэлтэд хүн амд суурилсан

уламжлалт аргуудыг ашиглах боломжгүй байдаг. Иймээс ихэвчлэн магадлалд суурилсан түүвэрлэлтийн аргууд болох оролцогчид суурилсан түүвэрлэлтийн аргыг хэрэглэдэг.

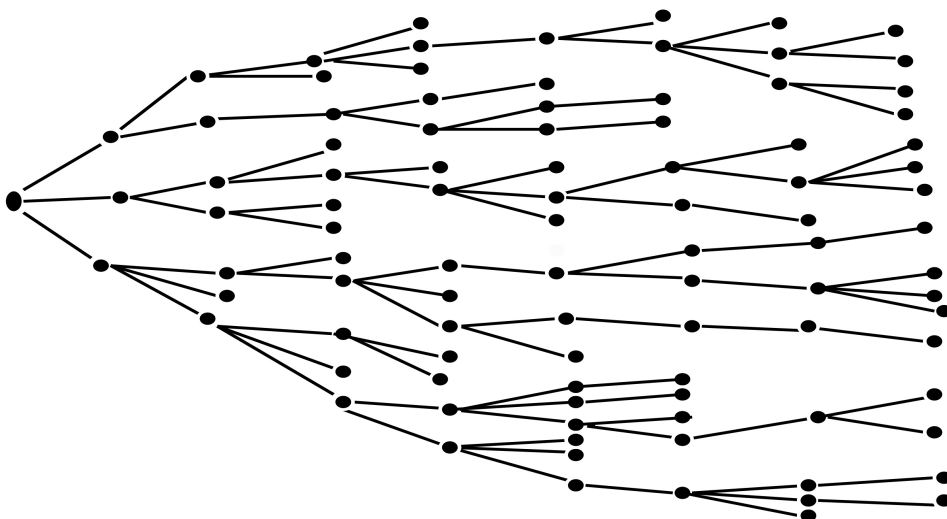
Оролцогчид суурилсан түүвэрлэлт (Respondent driven sampling-OCT)

Өмнөх судалгаануудад тухайлбал 2014, 2017 оны ЭБЭ-ийн судалгаанд OCT, ЭБҮ-ийн судалгаанд цаг хугацаа байршлын аргаар түүвэрлэлт хийсэн. OCT-ийн арга нь тухайн бүлгийн хүн амаас “үр” сонгохоос эхэлдэг бөгөөд судалгаанд хэнийг яаж хамруулах талаар зааварчилгаа өгч тэд өөрсдийн танилын хүрээнээсээ тодорхой тооны хүмүүсийг судалгаанд урьж оролцуулдаг. Судалгаанд оролцсон оролцогч бүр судалгаанд 3 хүртэлх тооны олон нийтийн сүлжээний хүнийг судалгаанд урьж оролцуулах замаар оролцогчдын гинжин хэлхээг үүсгэдэг. Судалгаанд оролцогчийн нэр, хаягийг авдаггүй бөгөөд оролцогч бүрийг купоны дугаараар нь бүртгэж, судалгаанд оролцогчийн асуумж судалгаа, шинжилгээний хуудсанд тэмдэглэх ёстой.

Оролцогч бүрт судалгаанд хамрагдахад “Эхний урамшуулал”-ыг өгч, судалгаанд өөр оролцогчийг элсүүлэхэд судалгаанд оруулсан хүний тоогоор “Дараагийн урамшуулал”-ыг олгосон. OCT-ийн арга нь нийгмийн сүлжээн дэх хүмүүсийн ижил төстэй байдал, нийгмийн сүлжээний хэмжээг тооцох замаар статистикийн тооцоолол хийж алдааг бууруулдгаараа бусад уламжлалт аргуудаас давуу талтай. Судалгаанд хамрагдалт нэмэгдэж олон тооны давалгаа үүсгэж зохих түүврийн хэмжээнд хүрснээр түүвэрлэлтийг дуусгадаг (Зураг 1).

Зураг 1. OCT-ийн 1 үрээс эхтэй, 8 давалгааны жишээ

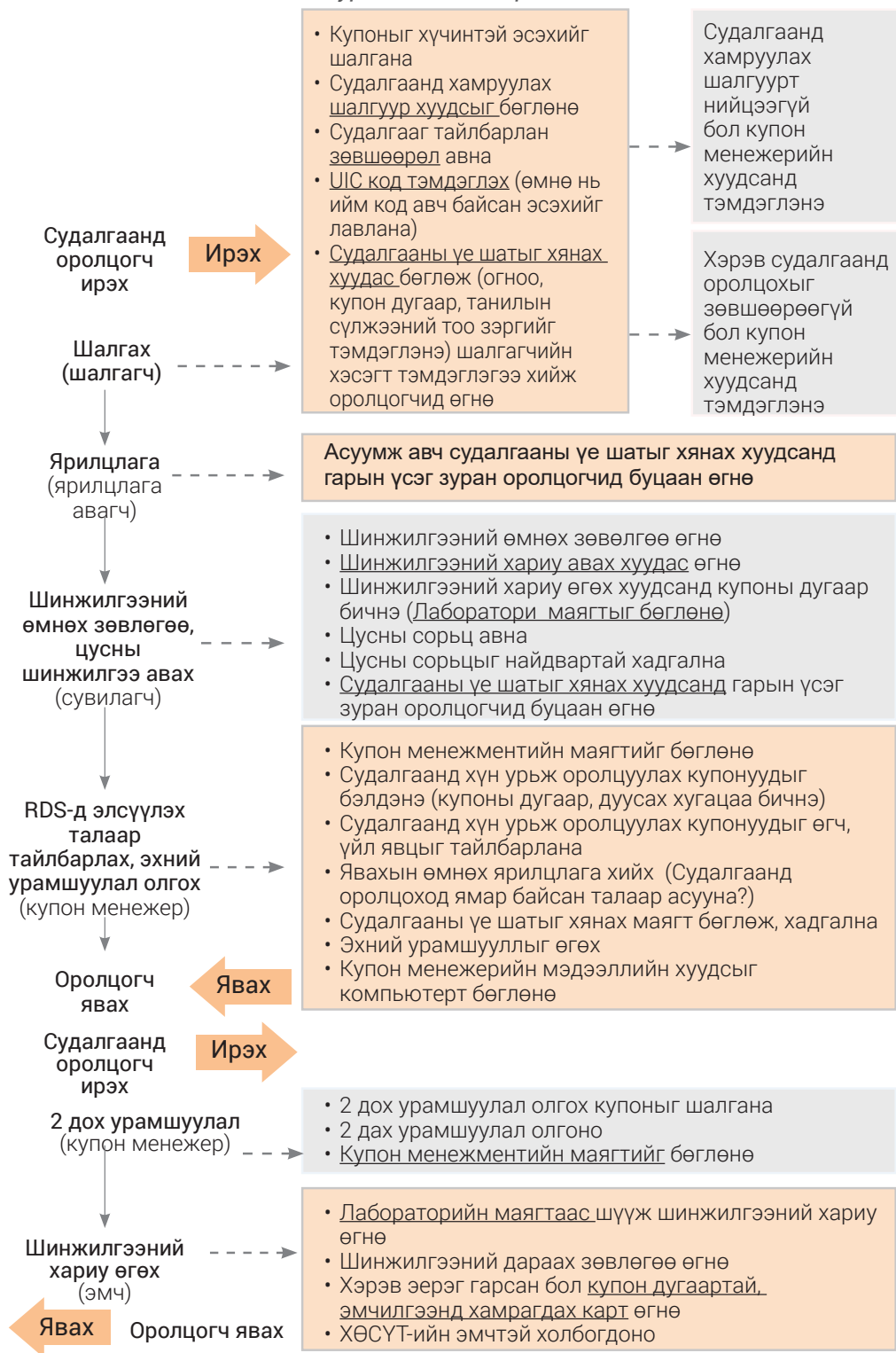
Үр Давалгаа-1 Давалгаа-2 Давалгаа-3 Давалгаа-4 Давалгаа-5 Давалгаа-6 Давалгаа-7 Давалгаа-8

ОСТ-ийн үе шат

Судалгаанд оролцох купон авсан олон нийт судалгааны байранд ирэхэд нь судалгаанд оролцох шалгуур хангасан тохиолдолд л судалгаанд оролцуулсан. Оролцогчийг судалгааны байранд ирэхэд купон менежер судалгааны шалгах хуудас ашиглан уг хүн судалгаанд оролцох шалгуурыг хангаж байгаа эсэхийг тодорхойлсон. Шалгуур хангасан оролцогчид судалгааны зорилгыг танилцуулж, таниулсан зөвшөөрлийн хуудсанд гарын үсэг зуруулсан. Купон менежер оролцогчид судалгааны үе шатыг хянах хуудас өгч, судалгаанд оролцогч судалгааны багийнхнаар гарын үсэг зуруулсан. Ярилцлага авагч ганцаарчилсан ярилцлага хийж асуумж судалгааг авч, хянах хуудсанд гарын үсэг зурсан. Сувилагч шинжилгээний өмнөх зөвлөгөөг өгсний дараа цусны шинжилгээнд сорьц авч, шинжилгээний дараах зөвлөгөө өгсөн. Сувилагч шинжилгээний хариу авах хуудас өгч судалгааны үе шатыг хянах хуудсанд гарын үсэг зурсан. Купон менежер судалгаанд цаашид хүн урьж хамруулах тухай тайлбарлаж, 3 хүртэл купоныг бэлдэж өгч эхний урамшууллыг өгч байсан. Судалгаанд оролцогч судалгааны байранд 2 дахь удаагаа ирж судалгаанд хүн урьж оролцуулсны хоёр дахь урамшууллаа авч, шинжилгээний хариугаа авч байсан (Зураг 2).

Зураг 2. ОСТ-ийн үе шат

ОСТ-ийн “үр” сонгох

Судалгааны хамгийн эхний оролцогчийг “Үр” гэх бөгөөд судалгааны бүлгүүдийн түүврийн хэмжээнээс хамаарч үрийн тоо өөр өөр байдаг. 2019 оны судалгаанд 100 хүн тутамд 1 үр байхаар сонгосон. Үр болох хүмүүсийг олон нийтийн дундаас цаашид судалгаанд хүн урьж оролцуулах боломжтой хүнийг зорилтот түүврийн аргаар сонгосон. Үрүүд судалгаанд 3 хүн урьж оролцуулсан ба үр тус бүрээс салбарласан давалгаанууд үүсгэсэн. Үр болон судалгаанд оролцогчид судалгааны талаар эерэг сэтгэгдэлтэй судалгааг дуусгах хэрэгтэйг анхаарч ажилласан. Учир нь судалгааны багийнхан олон нийтийн дундаас таньдаг хүнийг үр болгож сонгодог тул тэдний нууцлалыг хангахын тулд сайн анхаарч бай сан. Үрээр сонгогдсон хүн хамгийн анх судалгааны ярилцлагад орж, цусны шинжилгээ өгч, купоныг цаашид өөр хүмүүст өгч судалгааны талаар тайлбарлах эхний хүн юм. Судалгааны төгсгөлд “үр”-ээс судалгаа ямар байсан талаар асууж, судалгааг сайжруулах талаар санал байгаа эсэхийг тодруулсан.

Судалгаанд нийгэм, хүн амзүйн үзүүлэлт, бэлгийн чиг хандлага өөр өөр төрлийн хүмүүсийг судалгаанд урьж оролцуулах боломжтой хүнийг “үр”-ээр сонгосон.

Судалгаанд “Үр” сонгохдоо цаашид өөр өөр бүлгийн хүмүүс судалгаанд хамруулах боломжтой хүнийг “үр”-ээр сонгож авсан. Купон менежер “үр”-ээр сонгогдсон хүнд “өөр өөр бүлгийн хүн сонгох сүлжээний загвар” харуулж судалгаанд өөр өөр бүлэг хүмүүсийг хамруулж байгаа эсэхийг нягталж судалгаанд урьж оролцуулах хүнийг нь хамт чиглүүлж сонгуулсан. Судалгааны эхнээс “үр” судалгаанд хамруулах хүнээ зөв сонгож өөр өөр төрлийн хүмүүсийг судалгаанд хамруулснаар судалгааны түүвэрлэлтийн алдаа багасдаг.

ОСТ-ийн купон

Купон нь тасалж болох 4 хэсгээс бүрдэх бөгөөд эхний 3 купоныг хүмүүст тараан өгч, 4 дэх купоноор урамшууллаа авна. Купон дээр купоны хүчинтэй хугацаа, дуусах өдрийг бичих ба эдгээр өдрүүдэд судалгаанд оролцогч ирж судалгаанд хамрагдах ёстойг анхааруулсан. Купон нь хэрэгжүүлэгч байгууллагын лого, судалгааны байршил, ажиллах цаг, судалгааны зарим мэдээллийг агуулсан байна. Судалгаанд оролцогчийн овог нэр, хувийн мэдээллийг авахгүй. Судалгаанд оролцогч бүрийн купоныг дахин давтагдахгүйгээр кодлох ба уг кодоор мэдээллүүдийг нэгтгэсэн.

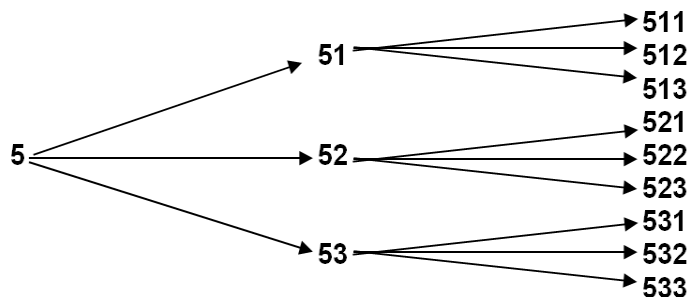
Купон дугаарлалт

Купоныг дугаарлахдаа дэс дугаараар тэмдэглэсэн ба үр тус

бүрийн судалгаанд хамруулсан хүнийг мэдэж болохоор, судалгаанд хамрагдалтын давалгааг мэдэж болохоор дугаарласан (зөвхөн тоогоор тэмдэглэсэн). Купоны дугаарыг купон дээр шууд бичсэн.

Сонгогдох үрийн тооноос хамаараад үр тус бүрийг тус тусад нь тэмдэглэсэн. Тухайлбал 3 үртэй судалгаа бол үрүүдийг 1, 2, 3 гэж дугаарласан. Цаашид үр тус бүр 3 хүртэл хүнийг урьж судалгаанд хамруулах учир үрийн дугаарын араас 1, 2, 3 гэж дугаарласан. Тухайлбал, 5 дугаартай үр судалгаанд орж судалгаанд хүн хамруулах 3 купон авсан бол 51, 52, 53 дугаартай купон өгсөн (Зураг 3). 53 купон дугаартай хүн судалгаанд хамрагдсан бол цаашид судалгаанд хамруулах 3 хүний купоны дугаар нь 531, 532, 533 гэж дугаарлагдсан. Үр бүрт энэхүү дугаарлалтын жишгийг баримталсан ба үүгээр хэддүгээр үрийн хэддүгээр давалгаа судалгаанд хамрагдаж байгааг мэдэж болдог. Тухайлбал 533 купон дугаартай оролцогч нь 3-р үрийн 2 дах давалгааг илэрхийлдэг.

Зураг 3. 5-р үрийн купоныг дугаарлах жишээ

Купоны дугаар нь шалгах хуудас, асуумж, судалгааны үе шатыг хянах, таниулсан зөвшөөрөл, лабораторийн шинжилгээ, шинжилгээний хариу олгох гэх мэт бүх маягтууд дээр бичигдсэн ба бүгд адил байсан. Купон менежер купон хянах хуудсаар купоны дугаарлалтыг хянаж эсвэл хуудсанд шивсэн. Судалгааны багийн бүх хүмүүс купон дугаарлалтыг мэдэж байх шаардлагатай.

Купон менежмент

Купон нь судалгаанд хэдэн үр орж аль олон нийтийг хамруулсныг илтгэх ба OCT (RDS) программ дээр дүн шинжилгээ хийхэд маш чухал. Купон олгосон баримтыг цаасан болон электрон хэлбэрээр тэмдэглэж хадгалсан. Судалгааны эхэнд хүн бүрт 3 купон өгөх бөгөөд судалгааны түүврийн хэмжээнд хүрмэгц түүвэрлэлтийг зогсоосон. Түүврийн төлөвлөсөн хэмжээнд хүрсэн тохиолдолд судалгаанд орсон хүмүүст тараах купоныг тараахгүй судалгааг дуусгасан.

2.2 Судалгааны хүн ам

2019 оны тандалтын судалгаанд ЭБҮ, ЭБЭ, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд, цусны донор, сүрьеэтэй өвчтөнүүдийг тус тус хамруулсан.

Хүснэгт 1. Судалгааны хүн амын тодорхойлолт

ЭБЭ	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд эрэгтэй хүнтэй шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орсон 15-аас дээш насны эрэгтэйчүүд
ЭБҮ	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд тохиролцсоны үндсэн дээр бэлгийн хавьталд орохдоо мөнгө, бэлэг авсан 15-аас дээш насны эмэгтэйчүүд
БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд	Судалгааны 2 сарын хугацаанд сонгож авсан эмнэлгийн БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлсэн 15-49 насны эрэгтэйчүүд (урьдчилан сэргийлэх үзлэг хийлгэхээр ирсэн үйлчлүүлэгч хамаарахгүй)
Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд	Сүүлийн 12 сарын хугацаанд ажил эрхлэх зорилгоор гэрээсээ нэг сараас илүү хугацаагаар хол байсан 15-аас дээш насны эрэгтэйчүүд (улс хооронд ачаа тээврийн жолооч, хот хоорондын зорчигч тээврийн жолооч)
Сүрьеэтэй өвчтөн	Судалгааны 2 сарын хугацаанд УБ хот, сонгогдсон аймгуудын сүрьеэгийн кабинетад оношлогдсон сүрьеэ өвчний шинэ тохиолдол
Цусны донор	Судалгааны 2 сарын хугацаанд УБ хот, сонгогдсон аймгуудын цусны төвд цусаа хандивласан хүмүүс
Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд	Судалгааны хугацаанд хорих ангид хоригдож байгаа эрэгтэйчүүд

2.3 Судалгааны хамрах хүрээ, түүврийн хэмжээ

2.3.1 Эмэгтэй биеэ үнэлэгчийн түүвэрлэлт

Түүврийн хэмжээг 2017 оны ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалтын тандалт судалгаагаар тогтоосон ЭБҮ-ийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалтын түвшин, судалгааны загварын нөлөөнд үндэслэн тооцсон.

$$n_a = \frac{Z_{1-\alpha/2}^2 * p * (1-p)}{d^2} = 458 \quad n_0 = \frac{DEFF * n_a}{1-NR} = 723$$

DEFF – Загварын нөлөөлөл (1.5)

$Z_{1-\alpha/2}^2$ – Магадлалын нарийвчлал (1.96)

P – ЭБҮ нарын дундах тэмбүүгийн тархалт – 2017 он (23.6%)

d – Түүврийн алдаа (3.8%)

NR – Хамрагдахгүй байх хувь (5%)

Хүснэгт 2. Судалгаанд хамрагдах ЭБҮ-ийн түүврийн хэмжээ

№	Байршил	15-49 насны эмэгтэй хүн амын тоо	Нийт ЭБҮ тоо	Хүн амын дундах ЭБҮ хувийн жин	Таамагласан утга	Сонгогдох магадлал	Түүврийн хэмжээ
1	Улаанбаатар	383333	1178	0.3%	1150	0.59	423
2	Дархан-Уул	27510	154	0.5%	272	0.14	100
3	Дорнод	21010	170	0.8%	272	0.14	100
4	Хөвсгөл	35569	215	0.6%	272	0.14	100
Нийт		467422	1717		1966	1.00	723

Улаанбаатар хотоос 423, аймаг тус бүрээс 100 ЭБҮ оролцуулахад төлөөлөх чадвартай гэж үзсэний дагуу аймгуудаас авах ЭБҮ-ийн тоог тус бүр 100-аар тооцож нийт 723 ЭБҮ судалгаанд хамруулсан.

2.3.2 Эрчүүдтэй бэлгийн хавьталд ордог эрчүүдийн түүвэрлэлт

2017 оны ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалтын тандалт судалгаагаар тодорхойлогдсон ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ-ийн халдварын тархалтын түвшин (9.2%)-д үндэслэн түүврийн хэмжээг тооцов.

$$n = DEFF * \frac{[Z_{1-\frac{\alpha}{2}} * \sqrt{2p * (1-p)} + Z_{\beta} * \sqrt{p_1 * (1-p_1)} + p_2 * (1-p_2)]^2}{(p_1 - p_2)^2} = 778$$

$$p = \frac{(p_1 + p_2)}{2}$$

DEFF – Загварын нөлөөлөл (1)

$Z_{1-\alpha/2}$ – Магадлалын нарийвчлал (1.96)

Z_{β} – Түүврийн чадал (0.84)

p_1 – ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ-ийн халдварын тархалт – 2014 он (13.7%)

p_2 – ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ-ийн халдварын тархалт – 2017 он (9.2%)

Хүснэгт 3. Судалгаанд хамрагдах ЭБЭ-ийн түүврийн хэмжээ

№	Байршил	15-49 насны эрэгтэй хүн амын тоо	Нийт ЭБЭ тоо	Хүн амын дундах ЭБЭ хувийн жин	Таамагласан утга	Сонгогдох магадлал	Түүврийн хэмжээ
1	Улаанбаатар	380812	1745	0.4%	1523	0.61	478
2	Дархан-Уул	27045	128	0.4%	273	0.13	100
3	Орхон	21259	-	0.4%	273	0.13	100
4	Дорнод	35327	-	0.4%	273	0.13	100
Нийт		464443	1873		1857	1.00	778

2.3.3 Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн түүвэрлэлт

Улс хоорондын ачаа тээврийн жолооч, хот хоорондын зорчигч тээврийн жолоочдыг судалгаанд хамруулсан.

$$n = DEFF * \frac{[Z_{1-\frac{\alpha}{2}}^2 * \sqrt{2p * (1-p)} + Z_{\beta} * \sqrt{p_1 * (1-p_1)} + p_2 * (1-p_2)]^2}{(p_1 - p_2)^2} = 752$$

$$p = \frac{(p_1 + p_2)}{2}$$

DEFF – Загварын нөлөөлөл (2)

$Z_{1-\alpha/2}^2$ – Магадлалын нарийвчлал (1.96)

Z_{β} – Түүврийн чадал (0.84)

p_1 – Хөдөлгөөнт хүн амын дундах тэмбүүгийн тархалт – 2009 он (1.7%)

p_2 – Хөдөлгөөнт хүн амын дундах тэмбүүгийн тархалт – 2014 он (5.1%)

Хүснэгт 4. Судалгаанд хамрагдах тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн түүврийн хэмжээ

№	Байршил	Кластерын тоо	Сонгогдох магадлал	Нэг кластерт ноогдох хүний тоо	Түүврийн хэмжээ - 1	Түүврийн хэмжээ - 2
1	Улаанбаатар хот	2	0.29	100	200	152
2	Дорноговь Хатанбулаг боомт	1	0.14	100	100	100
3	Өмнөговь Гашуун сухайт боомт	1	0.14	100	100	300
4	Дорнод аймгийн Халх гол сумын Баянхошуу боомт	1	0.14	100	100	100
5	Ховд Ярант боомт	1	0.14	100	100	100
Нийт		6	1	600	700	752

2.3.4 Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн түүвэрлэлт

$$n_a = \frac{Z_{1-\alpha/2}^2 * p * (1-p)}{d^2} = 1049$$

$$n_0 = \frac{DEFF * n_a}{1-NR} = 1104$$

DEFF – Загварын нөлөөлөл (1)

$Z_1^2 - \alpha/2$ – Магадлалын нарийвчлал (1.96)

P – Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн тархалт – 2014 он (8.2%)

d – Түүврийн алдаа (1.6%)

NR – Хамрагдахгүй байх хувь (5%)

Судалгаанд сонгогдсон 11 нэгж тус бүрээс 100 хүн судалгаанд хамруулсан.

Хүснэгт 5. Судалгаанд хамрагдах хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн түүврийн хэмжээ

№	Дугаар	Төрөл	Байршил	Түүврийн хэмжээ
	409	Хаалттай	Баянзүрх дүүрэг	102
	421	Нээлттэй	Баянзүрх дүүрэг	102
	427	Хаалттай	Багануур дүүрэг	100
	413	Нээлттэй Хаалттай	Сэлэнгэ Зүүнхараа	100
	433	Хаалттай	Сэлэнгэ Дарьт	100
	435	Хаалттай	Дархан-Уул	100
	445	Нээлттэй	Дархан-Уул	100
	415	Хаалттай	Төв Мааньт	100
	417	Нээлттэй	Төв Мөнгөнморьт	100
	419	Нээлттэй	Хэнтий	100
	425	Хаалттай	Говьсүмбэр	100
Нийт				1104

2.3.5 БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн түүвэрлэлт

$$n_{\alpha} = \frac{Z_{1-\alpha/2}^2 * p * (1-p)}{d^2} = 1996$$

DEFF – Загварын нөлөөлөл (2)

$Z_1^2 - \alpha/2$ – Магадлалын нарийвчлал (1.96)

P – БЗХД-н кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн тархалт – 2014 он (15.8%)

d – Түүврийн алдаа (1.6%)

NR – хамрагдахгүй байх хувь (5%)

Хүснэгт 6. БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн түүврийн хэмжээ

№	Аймгууд	Хүн ам	2018 онд БЗДХ кабинетаар үйлчлүүлэгч	Эрэгтэй үйлчлүүлэгч 2018	Тэмбүүтэй хүний тоо 2018	Түүврийн хэмжээ
1	Баянхонгор	88356	3722	299	34	100
2	Говь-Алтай	58471	2260	247	76	100
3	Дорнод	80984	6089	674	104	100
4	Дундговь	46628	744	61	15	100
5	Завхан	72779	1541	182	25	100
6	Сүхбаатар	62322	3691	185	106	100
7	Хэнтий	77028	7188	465	69	100
8	Хөвсгөл	133964	20856	1102	246	100
9	Ховд	88330	2238	791	38	100
10	Өмнөговь	66722	2445	46	40	100
11	Баянзүрх дүүрэг					100
12	Налайх дүүрэг	1491375	95259	13772	1019	50
13	Чингэлтэй дүүрэг					50
Нийт		3238479				1200

2.3.6 Цусны донор

Судалгааны 2 сарын хугацаанд ЦССҮТ, сонгогдсон аймгийн эмнэлгүүдэд цусаа хандивласан хүмүүсийг хамруулсан.

2.3.7 Сүрьеэтэй өвчтөнүүд

Судалгааны 2 сарын хугацаанд сонгогдсон аймаг дүүргүүдийн нэгдсэн эмнэлэгт шинээр сүрьеэтэй оношлогдсон хүмүүсийг хамруулсан.

Тандалт судалгааны хүрээ ба судалгааны бүлгүүдийн хэмжээ

10 дах удаагийн тандалт судалгааны түүврийн хүрээ болон хэмжээг хүн амын бүлгүүдээр хүснэгт 7-д харууллаа. Улаанбаатар хот, хөдөө орон нутгаас нийт зан үйлийн судалгаанд 4155 хүн, ийлдэс судлалын судалгаанд 4965 хүн тус тус хамрагдсан (Хүснэгт 7).

Хүснэгт 7. ИСС, ЗҮС-ны хүрээ ба түүврийн хэмжээ, хүн амын бүлгүүдээр, 2019 он

Хүн амын бүлгүүд													
	Цусны донор		Сүрьеэ		Эмэгтэй биеэ үнэлэгч		ЭБЭ		Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд		БЗДХ-ын кабинетын эрэгтэй үйлчлүүлэгч		Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд
Судалгааны хүрээ	ХДХВ тэмбүү		ХДХВ тэмбүү		ИСС ЗҮС		ИСС ЗҮС		ИСС ЗҮС		ИСС ЗҮС		
Баянхонгор	8	8	5	5							100	100	
Говь-Алтай	35	35	4	4							86	86	
Дархан-Уул					99	100	53	54					
Дорнод	26	26	24	24	99	100	50	50	100	100	100	100	
Дорноговь									100	100			
Дундговь	11	11									99	100	
Завхан	50	50	11	11							100	100	
Орхон							43	43					
Өмнөговь									300	300	80	80	
Сүхбаатар	13	13	9	9							99	100	
Ховд	25	25	1	1					100	100	98	100	
Хөвсгөл	35	35	15	15	100	100					54	56	
Хэнтий	25	25	16	16							69	69	
Аймгуудын дүн	276	276	88	88	298	300	146	147	600	600	885	891	
Улаанбаатар	400	400	57	57	422	423	400	401	152	152	136	136	
Улсын нийт дүн	676	676	145	145	720	723	546	548	752	752	1021	1027	1105

2.4 Мэдээлэл цуглуулах арга

Энэ удаагийн тандалтын судалгаагаар ХДХВ, тэмбүүгийн халдварыг илрүүлэх ийлдэс судлалын тандалт судалгаа (ИСС), Зан үйлийн тандалт судалгааг (ЗҮС) хийсэн. ИСС-нд хамрагдсан хүн амаас цусны сорьц цуглуулж ХДХВ, тэмбүүгийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийсэн. ЗҮС-нд тусгайлан боловсруулсан асуумжаар ганцаарчилсан ярилцлагын хэлбэрээр мэдээллийг цуглуулсан

2.4.1 Асуумжийн хуудас

Судалгааны мэдээллийг стандарт асуумж ашиглаж, тоон аргаар цуглуулсан. Судалгааны үр дүнг харьцуулах зорилгоор өмнөх тандалт судалгааны асуумжуудыг ашигласан. Судалгааны бүлэг бүрт зориулан

боловсруулсан дараах бүтэцтэй асуумжийн хуудсыг мэдээ баримт цуглуулалтад хэрэглэв. Үүнд:

- Хүн ам зүйн мэдээлэл
- Нийгэм эдийн засгийн шинж байдал
- Бэлгийн зан зүйлийн мэдээлэл
- Бэлгийн хавьтагчийн төрөл (байнгын- нөхөр/найз залуу, байнгын бус-бэлгийн харьцаанд орсны төлөө төлбөр төлдөггүй, төлбөр төлдөг бэлгийн хавьтагч)
- Бэлгэвчийн хэрэглээ
- Чийгшүүлэгчийн хэрэглээ (ЭБЭ бүлэгт)
- ХДХВ-ийн халдварын өртөлтийн өмнөх, дараах сэргийлэлт (ЭБЭ бүлэгт)
- Согтууруулах ундааны хэрэглээ
- Мансууруулах бодисын хэрэглээ
- ХДХВ, ДОХ, БЗДХ-ын талаарх мэдлэг, хандлага, зан үйл
- ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ, үйлчилгээнд хамрагдах байдал
- Хүний эрхтэй холбоотой асуултууд (ЭБҮ, ЭБЭ бүлэгт)

Судалгаанд ашиглах асуумжууд:

- ЭБҮ-ийн асуумж
- ЭБЭ-ийн асуумж
- БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн асуумж
- Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн асуумж
- Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн асуумж

ЭБҮ, ЭБЭ бүлгийн судалгааны бүртгэлийн хуудас болон асуумжийг цахим хэлбэр лүү хөрвүүлж хөдөлгөөнт интернэт холболт бүхий Таблетыг ашиглаж нүүр тулсан ганцаарчилсан ярилцлагын аргаар мэдээлэл цуглууллаа. Бүртгэлийн хуудас, асуумжийн мэдээллийг интернэтэд суурилсан мэдээллийн санд хадгалав.

2.4.2 Цусны шинжилгээ.

1. Сувилагч оролцогчийн хураагуур судаснаас 5-7 мл цусыг вакуумтейнер ашиглан стандарт аргачлалын дагуу авч, сорьцын дугаарыг асуумжийн дугаартай ижил тэмдэглэсэн. Шинжилгээнд хангалттай хүрэлцэхгүй, бага хэмжээтэй цус авсан ба гемолиз болсон, хэт их липемик сорьцыг шинжилгээнд ашиглаагүй.
2. Улаанбаатар хотод тухайн өдөр цуглуулсан бүх цусны сорьцыг ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны шинжилгээний өрөөнд хадгалан, маргааш өглөө нь ХӨСҮТ-ийн Нэгдсэн Лабораторийн Албаны ДОХ/БЗДХ-ын лабораторид хүргэсэн. Шинжилгээний хариуг ажлын 5 өдөрт багтаж судалгааны баг хүлээн авч байсан.

3. Орон нутагт цуглуулсан бүх сорьцыг тухайн өдөрт нь багтаан шинжилгээний бичгийн хамт харьяа нэгдсэн эмнэлгийн лабораторид сувилагч хүргэсэн.
4. Орон нутгаас цуглуулсан сорьцын 10%-ийг ХӨСҮТ-ийн Нэгдсэн Лабораторийн Албаны ДОХ/БЗДХ-ын лабораторид хүргүүлж, давтан шинжлүүлж баталгаажуулсан.
5. Судалгаанд оролцогч шинжилгээгээр тэмбүү эсвэл ХДХВ-ийн халдвартай нь тогтоогдвол эргэн холбогдож үнэ төлбөргүй эмчилгээнд хамруулсан.
6. Оролцогчид шинжилгээний хариу авах карт олгож, оролцогч шинжилгээний хариуг сонгогдсон дүүргүүд, аймгуудын ДОХ/БЗДХ-ын кабинет болон ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-аас авч шаардлагатай бол эмчилгээнд хамрагдсан
7. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн хувьд хорих ангийн эмч тэмбүүгийн халдвартай эрэгтэйчүүдэд эмчилгээ хийсэн.

2.5 Лабораторийн шинжилгээ

Цусны сорьц цуглуулах:

ХДХВ болон тэмбүүгийн халдварын ийлдэс судлалын шинжилгээнд стандарт аргачлалаар хураагуур судаснаас цус авч шинжилгээ хийсэн.

Хадгалалт болон тээвэрлэлт:

Цусны шинжлэгдэхүүнийг авсан өдөрт багтаан “Сорьц, шинжлэгдэхүүн хадгалах, тээвэрлэх журам”-ыг баримтлан харьяа ийлдэс судлалын лабораторид хүргэв. Судалгаанд оролцогчдоос авсан цусыг тасалгааны хэмд дөрвөн цагаас доошгүй хугацаагаар байлгасны дараа центрифугт нэг минутад 3000 удаа эргүүлэх хурдаар 10 минут эргүүлж ийлдсийг ялгаж авсан. Ялгасан ийлдсийг ийлдэс хадгалах хоёр саванд (эппиндорф) савласан. Үүнд:

1. Хуруу шилтэй ийлдэснээс шууд шинжилгээнд хэрэглэсэн.
2. I савтай ийлдсийг ХӨСҮТ-ийн Нэгдсэн Лабораторийн Албаны ДОХ/БЗДХ-ын лабораторийн хариу иртэл өөрийн лабораторид -20 хэмд хадгалав.
3. II савтай ийлдсийг -20 хэмд хөлдөөж хадгалсан.

Орон нутагт ЭБҮ болон бусад бүлгээс цуглуулсан 2 дахь савтай /-20 хэмд хадгалсан/ шинжлэгдэхүүнийг 21 хоног тутамд “Сорьц шинжлэгдэхүүн хадгалах, тээвэрлэх журам”-ыг баримтлан ХӨСҮТ-ийн Нэгдсэн Лабораторийн Албаны ДОХ/БЗДХ-ын лабораторид хүргүүлсэн.

4. Улаанбаатар хот болон хөдөө орон нутгийн хорих ангиас цуглуулсан сорьцоос шинжилгээг хийж, үлдсэн ийлдэснээс нэг ийлдэс хадгалах саванд хийн -20 хэмд хөлдөөж хадгалан

21 хоногийн дотор “Сорьц шинжлэгдэхүүн хадгалах, тээвэрлэх журам”-ыг баримтлан хүйтэн хэлхээгээр ХӨСҮТ-ийн Нэгдсэн Лабораторийн Албаны ДОХ/БЗДХ-ын лабораторид хүргүүлсэн.

- ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх хурдавчилсан шинжилгээгээр эерэг гарсан тохиолдлыг ХӨСҮТ-ийн НЛА-ны БЗДХ-ын лабораторид зохих журмын дагуу илгээж оношийг баталгаажуулсан.

ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ:

Орон нутагт ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хурдавчилсан оношлуурыг хэрэглэж, уг шинжилгээний хариу эерэг гарсан шинжлэгдэхүүнийг “Биоаюултай илгээмж, биобэлдмэлийг тээвэрлэх журам”-ыг баримтлан ХӨСҮТ-ийн Нэгдсэн Лабораторийн Албаны ДОХ/БЗДХ-ын лабораторид хүргүүлж баталгаажуулсан.

ХӨСҮТ-ийн НЛА-ны ДОХ/БЗДХ-ын лаборатори нь эерэг гарсан ийлдсийг ЭМС-ын 2017 оны 305 тоот тушаал “Бэлгийн замаар дамжих халдвар, Хүний дархлал хомсдолын вирус, Дархлалын олдмол хомсдолын тусламж үйлчилгээний заавар”-ын дагуу ФХЭБУ (ELISA), иммуноблотын арга (Western blot)-аар шинжилгээ хийж оношийг баталгаажуулсан. Шинжилгээг хийхдээ баталгаажсан стандарт ажлын зааврыг баримталсан.

Тэмбүүгийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ:

Судалгааны аргачлалын дагуу орон нутагт тэмбүүгийн халдварын ийлдэс судлалын шинжилгээнд ийлдсийн уургийн түргэн урвалын сорил (RPR), цайвар спирохетийн өвөрмөц эсрэг биеийг илрүүлэх цус наалдуулах урвал (ТРНА)-ыг ашигласан. Судалгааны аргачлалын дагуу эхлээд бүх сорьцонд RPR шинжилгээг хийж, RPR-ийн шинжилгээ эерэг болон эргэлзээтэй тохиолдол бүрт цус наалдуулах урвал буюу ТРНА-ийн шинжилгээг тавьсан. Мөн RPR эерэг шинжилгээ бүрт RPR-ийн титрийн шинжилгээг тавьж ийлдсэн дэх эсрэг биеийн хэмжээг тодорхойлсон. RPR-ийн шинжилгээ эерэг, RPR титр $\geq 1:2$ болон ТРНА-ийн шинжилгээний хариу эерэг үед тэмбүүгийн халдварын тохиолдол гэж үзсэн.

Чанарын хяналт:

Лабораторийн шинжилгээний явцад стандартын дагуу дотоод хяналт хийгдсэн. Лабораторийн шинжилгээ гүйцэтгэсэн нэгж тус бүрийн бүх “эерэг” сорьцыг ХӨСҮТ-ийн НЛА-ны ДОХ/БЗДХ-ын лабораторит баталгаажуулсан. Нийт “сөрөг” сорьцын 10%-ийг санамсаргүй түүврийн аргаар сонгон ХӨСҮТ-ийн НЛА-ны ДОХ/БЗДХ-ын лабораторид шинжилгээний баталгаажилт хийгдсэн. Хяналтын шинжилгээнд нэг үйлдвэрийн оношлуур (Тэмбүүгийн халдварын оношилгоонд RPR, ТРНА-ийн шинжилгээ, ХДХВ-ийн халдварыг илрүүлэхэд иммунохроматографын шинжилгээ) ашигласан.

2.6 Ёс зүйн асуудал

Судалгааны аргачлалыг 2019 оны 6 сарын 18-ны өдрийн АШУҮИС-ийн НЭМС-ийн Эрдэмтдийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн батлуулсан. 2019 оны 6 сарын 24-ны өдрийн ЭМЯ-ны Анагаах ухааны ёс зүйн хяналтын хорооны хурлаар хэлэлцүүлж судалгааны ёс зүйн зөвшөөрөл авсан. Оролцогчдод таниулсан зөвшөөрлийн хуудсын дагуу мэдээлэл өгч, судалгаанд хамрагдахыг урьсан. Судалгаанд оролцохыг сайн дурын үндсэнд зөвшөөрсөн хүмүүсийг судалгаанд хамруулсан. Таниулсан зөвшөөрлийн хуудсанд судалгааны ач холбогдол, гарч болох эрсдэл, судалгааны талаар бичиж танилцуулсан.

2.7 Мэдээлэл цуглуулах бэлтгэл хангасан байдал

Судалгааны зорилго зорилтын дагуу ЭБҮ, ЭБЭ, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд, цусны донор, сүрьеэтэй өвчтөнүүдээс мэдээлэл цуглуулах 7 баг ажилласан.

Судалгааны зөвлөх Лиза Жонстон ЭБҮ, ЭБЭ-ийн судлаачдын сургалтыг 2019 оны 8 сарын 25-29-ний өдрүүдэд зохион байгуулж ОСТ-ийн аргын талаар сургалт явуулсан. 2019 оны ЭБҮ-ийн судалгааг байршил-цаг хугацааны түүвэрлэлтийн аргаар хийхээр судалгааны аргачлал, төсөвт тусгасан байсан хэдий ч сургалтын явцад судалгааны зөвлөхийн өгсөн зөвлөмж, ЭБҮ-дэд хүрч ажилладаг байгууллагын саналаар 2019 оны ЭБҮ-ийн судалгааг ОСТ-ийн аргаар хийхээр шийдвэрлэсэн.

ЭБЭ, ЭБҮ-ийн асуумж судалгааны сургалтыг үндсэн судлаач хариуцан явуулж таблет дээр хэрхэн ажиллах зааварчилгаа өгсөн.

БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд, цусны донор, сүрьеэтэй өвчтөнүүдээс мэдээлэл цуглуулах багийнхны сургалтыг сонгогдсон аймаг, дүүргийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын эмч, лаборантуудыг хамруулж 2 өдөр зохион байгуулсан. Сургалтаар судалгааны зорилго, зорилт, үндсэн аргачлал, зорилтот бүлгүүдийг сонгох, тэдгээрээс мэдээ цуглуулж, ярилцлага хийх арга зүй, нууцлал хадгалах зэрэг сэдвүүдийг хамруулав.

2.8 Мэдээлэл цуглуулалт

1. Эмэгтэй биеэ үнэлэгчдээс мэдээлэл цуглуулалт

Мэдээлэл цуглуулах 4 багийг судалгааны ложистик зохицуулагч ахлан ажиллаж зохион байгуулалт, мэдээлэл цуглуулах ажлыг хариуцсан. Улаанбаатар хот, Дархан-Уул, Дорнод, Хөвсгөл аймгуудад дараах бүрэлдэхүүнтэй мэдээлэл цуглуулах баг ажилласан. Үүнд: купон менежер,

ярилцлага авагч, сувилагч, туслах ажилтан. ОСТ-ийн аргачлалын дагуу ЭБҮ-ийн судалгааг 2019 оны 9 сарын 5-ны өдрөөс 2019 оны 10 сарын 31-ний өдрийн хугацаанд хийсэн.

2. Эрчүүдтэй бэлгийн хавьталд ордог эрэгтэйчүүдээс мэдээлэл цуглуулалт

Мэдээлэл цуглуулах 4 багийг судалгааны ложистик зохицуулагч ахлан ажиллаж зохион байгуулалт, мэдээлэл цуглуулах ажлыг хариуцсан. Купон менежер, ярилцлага авагч, сувилагч, туслах ажилтан гэсэн багийн бүрэлдэхүүнтэйгээр Улаанбаатар хот, Дархан-Уул, Дорнод, Орхон аймгуудаас мэдээлэл цуглуулсан. ОСТ-ийн аргачлалын дагуу судалгааг 2019 оны 9 сарын 3-ны өдрөөс 2019 оны 11 сарын 9-ний өдрийн хугацаанд хийсэн.

3. Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдээс мэдээлэл цуглуулалт

Мэдээлэл цуглуулах 5 баг тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдээс мэдээлэл цуглуулах ажлыг Улаанбаатар хотын авто тээврийн үндэсний төв, Өмнөговь аймгийн Гашуунсухайт боомт, Дорнод аймгийн Баянхошуу боомт, Ховд аймгийн Дарви суманд явуулсан. 1 тээврийн машинаас 1 жолоочийг судалгаанд хамруулав. Зорчигч тээврийн жолооч нарыг Сонгинохайрхан болон Баянзүрх зорчигч тээврийн төвүүдэд хамрууллаа. Сонгогдсон аймгуудад багийн ахлагчаар тхайн аймгийн НЭ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын эмч нар ажилласан. Ярилцлага авагч, сувилагч, жолооч, лаборант гэсэн бүрэлдэхүүнтэй баг ажилласан.

4. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн мэдээлэл цуглуулалт

Мэдээлэл цуглуулах 2 баг хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдээс мэдээлэл цуглуулах ажлыг Улаанбаатар хот, Багануур дүүрэг, Сэлэнгэ аймгийн Зүүнхараа, Дарьт сумууд, Дархан-Уул аймаг, Төв аймгийн Мааньт, Мөнгөнмөрөт, Хэнтий аймаг, Говьсүмбэр аймгуудад хийсэн. Багийн ахлагчаар ХӨСҮТ-ийн ДОХ/БЗДХ-ын ТСА-ны эмч нар ажиллалаа. Мэдээлэл цуглуулах багт ярилцлага авагч, сувилагч, лаборант, жолооч ажилласан.

5. БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн мэдээлэл цуглуулалт

БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдээс мэдээлэл цуглуулах ажлыг Улаанбаатар хотын Баянзүрх дүүрэг, Налайх дүүрэг, Чингэлтэй дүүрэг, 10 аймагт явуулсан. Судалгааг сонгогдсон дүүрэг, аймгуудын ДОХ/БЗДХ-ын кабинетын эмч хариуцан ажилласан. Судалгаанд БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлж буй эрэгтэйчүүдийг судалгаанд урьж, түүврийн хэмжээнд хүрэхүйц оролцогчдыг судалгаанд хамруулсан.

6. Цусны донороос мэдээлэл цуглуулалт

Цусны донороос мэдээлэл цуглуулах ажлыг сонгогдсон дүүрэг, аймгуудад явуулсан. Судалгаанд Цус сэлбэлт судлалын үндэсний төв, сонгогдсон аймгууд дахь цусны төвүүдэд цусаа бэлэглэж буй хүмүүсийг

судалгаанд урьж, түүврийн хэмжээнд хүрэхүйц оролцогчдыг судалгаанд хамрууллаа.

7. Сүрьеэтэй өвчтөнүүдээс мэдээлэл цуглуулалт

Сүрьеэтэй өвчтөнүүдээс мэдээлэл цуглуулах ажлыг Улаанбаатар хотын сонгогдсон дүүрэг, аймгуудад явуулсан. Судалгаанд сонгогдсон дүүрэг, аймгуудын сүрьеэгийн кабинетуудад сүрьеэ өвчин шинээр оношлогдсон өвчтөнүүдийг хамруулсан. Мэдээлэл цуглуулах баг сүрьеэ өвчин шинээр оношлогдсон өвчтөнүүдийг судалгаанд урьж судалгаанд хамруулсан.

Судалгаанд хамрагдагсдын эмчилгээ: Лабораторийн шинжилгээгээр тэмбүү, ХДХВ-ийн халдварилэрсэн тохиолдолд судалгаанд оролцогчид той холбогдож мэдээлэв. Тэмбүү, ХДХВ-ийн халдвартай судалгаанд оролцогч болон тэдний бэлгийн хавьтагч нарт үнэ төлбөргүйгээр эмчилгээ, тусламж үйлчилгээнд хамруулж, зохих зөвлөгөөг өгсөн.

ГУРАВ. СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН

1. Эмэгтэй биеэ үнэлэгчдийн судалгаа

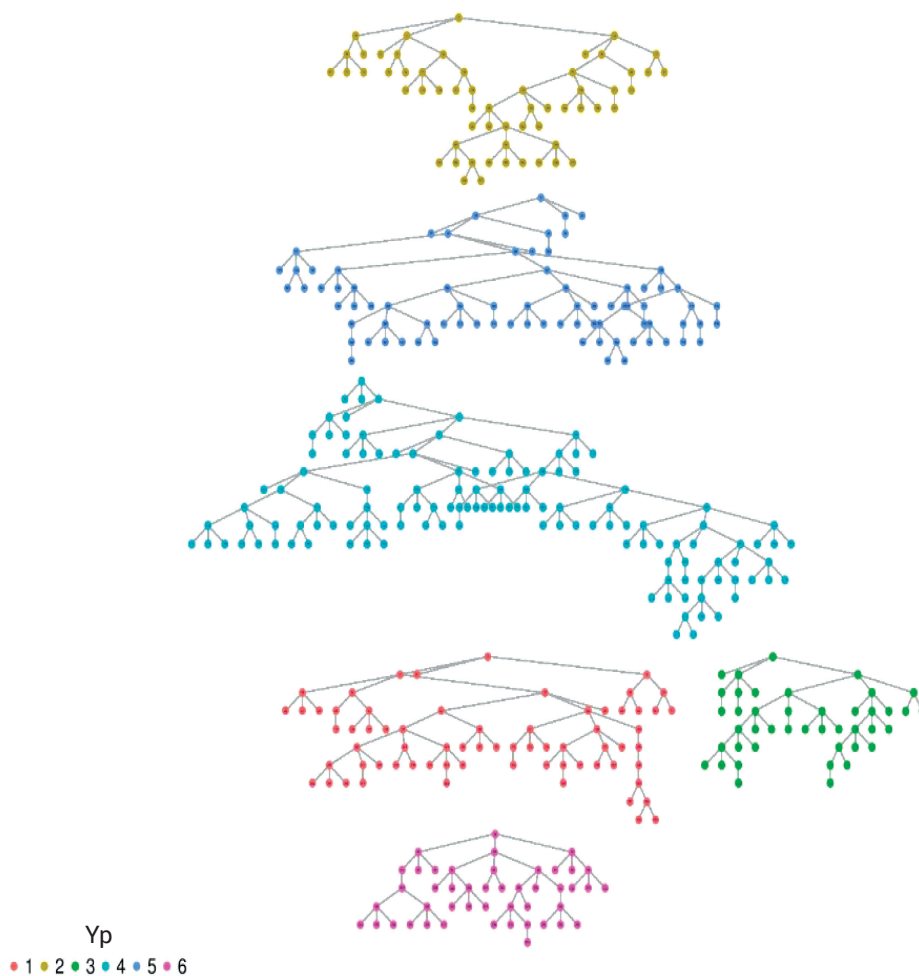
ЭБҮ-дийн судалгаанд Улаанбаатар хотоос, Дархан-Уул, Дорнод, Хөвсгөл аймгуудаас хамруулсан. Хүснэгт 1.1-д зорилтот түүврийн тоо, сонгосон үрийн тоог харууллаа.

Хүснэгт 1.1. ЭБҮ-ийн түүврийн тоо, 2019

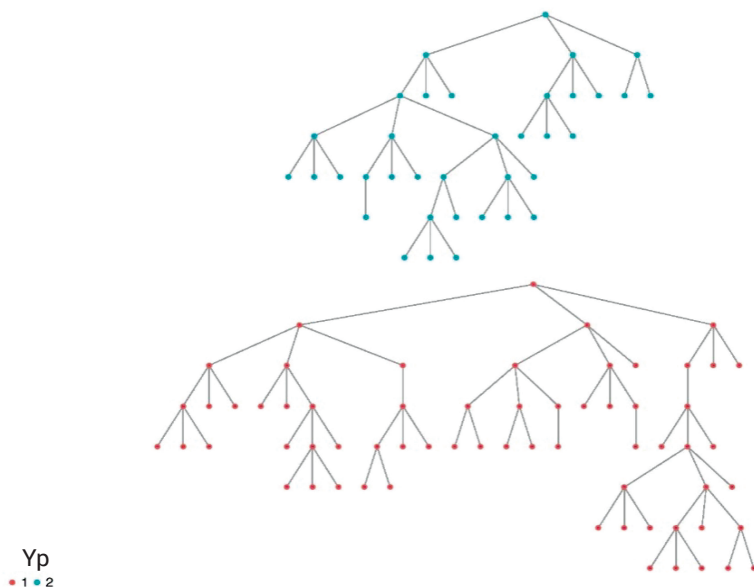
Байршил	Түүврийн тоо	2019 оны судалгааны хүн ам	Үрийн тоо
Улаанбаатар	423	423	6
Дархан-Уул	100	100	2
Дорнод	100	100	2
Хөвсгөл	100	100	2

УБ хотод ЭБҮ-дийн түүвэрлэлт зорилтот түүврийн хэмжээнд хүрсэн ба давалгаа 15 хүрсэн. Сонгогдсон аймгуудад мөн ЭБҮ-ийн тоо зорилтот түүврийн хэмжээнд хүрсэн, давалгаа 7 хүрсэн. Зураг 1.1-1.4-т ЭБҮ-ийн судалгаанд хамрагдалтыг байршлаар харуулав.

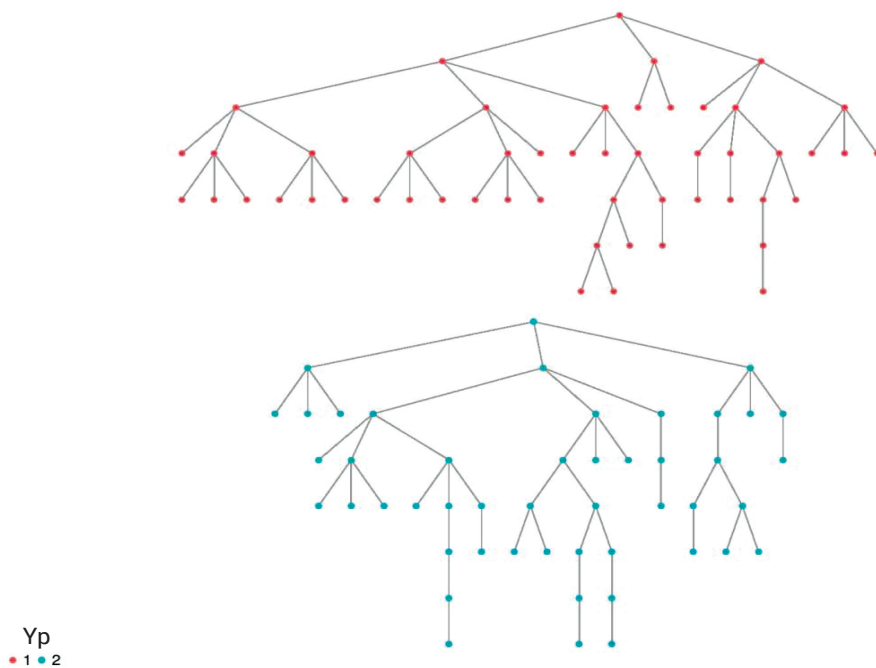
Зураг 1.1. УБ хотоос ЭБҮ-дийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр
тус бүрээр

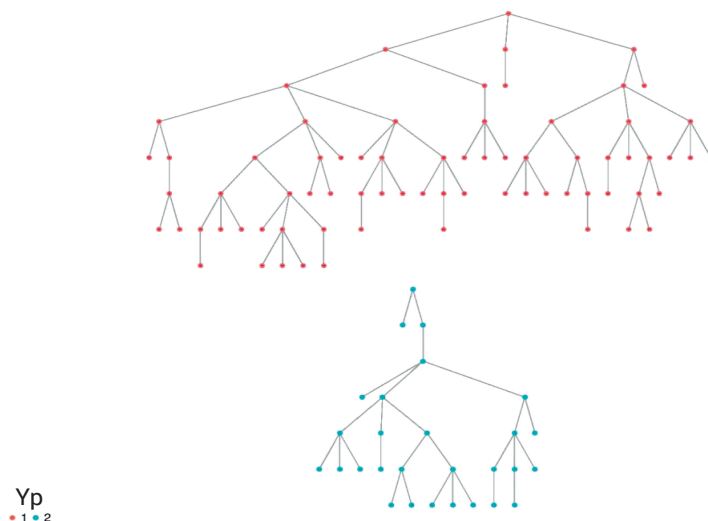
Зураг 1.2. Дархан-Уул аймгаас ЭБҮ-дийн судалгаанд оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр

Зураг 1.3. Дорнод аймгаас ЭБҮ-дийн судалгаанд оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр

Зураг 1.4. Хөвсгөл аймгаас ЭБҮ-дийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр

Судалгаанд оролцогчдын нийгэм, хүн ам зүйн үзүүлэлт.

Судалгаанд хамрагдагсдын дундаж нас Улаанбаатарт 28, Дархан-Уулд 32, Дорнодод 30, Хөвсгөлд 39 байсан. Байршлын хувьд УБ хотод 54.6% нь 24-өөс доош насны эмэгтэйчүүд хамрагдсан бол хөдөө орон нутагт дийлэнх хувь нь 25-аас дээш насныхан хамрагдсан байна. Боловсролын түвшингээр бүрэн дунд, техник мэргэжлийн боловсролтой хүмүүс давамгайлж байна. (Хүснэгт 1.2).

Хүснэгт 1.2. Судалгаанд оролцогчдын нийгэм, хүн ам зүйн үзүүлэлтүүд

	Улаанбаатар		Дархан-Уул		Дорнод		Хөвсгөл		Нийт	
	N = 423		N = 100		N = 100		N = 100		N = 723	
	N	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Нас										
19-с доош	57	16.1, (9.2-23.1)	8	8.6, (0.4-16.8)	21	23.2, (18.2-28.3)	5	4.9, (1.7-8.1)	91	15.9, (12.2-20.5)
20-24	156	38.4, (31.6-45.2)	10	10.1, (5-15.3)	15	15.6, (11.3-19.8)	15	14.0, (7.1-21.1)	196	37.1, (32.2-42.4)
25-29	58	12.6, (8.2-17.1)	21	23.4, (15.6-31.2)	19	19.5, (14.9-24.1)	9	7.4, (3-11.7)	107	12.8, (9.7-16.9)
30-34	64	12.3, (8.6-16.1)	20	22.4, (14.3-30.4)	10	9.9, (6.6-13.1)	13	14.0, (7.7-20.4)	107	12.5, (9.6-16.1)
35-39	26	4.7, (2.6-6.8)	19	17.7, (12.1-23.2)	12	10.7, (8-13.2)	8	10.3, (3.2-17.3)	65	5.1, (3.5-7.4)
40-44	24	6.2, (3.5-9)	12	11.0, (5.8-16)	19	18.8, (14.5-23.1)	15	17.7, (9.0-26.2)	70	6.7, (4.5-9.9)

*ХДХВ, ТЭМБҮҮГИЙН ХАЛДВАРЫН ТАРХАЛТЫН ТАНДАЛТ
СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН, 2019 ОН*

45-49	20	4.7, (2.3-7.1)	8	5.8, (3.7-7.8)	3	2.4, (1.0-3.8)	15	14.9, (7.7-22.1)	46	4.9, (3-7.8)
50-с дээш	17	4.7, (1.7-7.8)	1	1.1, (0.4-2.7)	-	-	19	16.7, (10.6-23)	37	4.9, (2.8-8.3)
Дундаж нас (хам.бага, хам.их)										
утга	28	16-57	32	15-52	30	16-49	38	16-62		
Боловсролын байдал										
Бүрэн бус дунд 1-8	6	1.0, (0.2-1.7)	2	3.8, (0.6-8.2)	3	2.9, (1.2-4.6)	18	17.1, (10.6-23.6)		1.3, (0.7-2.5)
Бүрэн дунд, Техник, тусгай дунд,	313	74.7, (70.1-79.2)	82	82.5, (76.6-88.4)	80	82.2, (78.5-85.9)	71	73.1, (65.3-80.7)		74.9, (70-79.2)
Их, дээд сургууль	102	24.3, (19.8-28.7)	15	13.6, (9.2-18.2)	16	14.9, (11.6-18.3)	10	9.8, (5.1-14.7)		23.7, (19.5-28.6)
Бэлгийн хамтрагчтайгаа хамт байгаа эсэх										
Тийм	64	12.6, (9.1-16)	33	33.6, (25.1-42.2)	20	14.5-23.9	48	47.5, (39.7-55.3)	165	13.7, (10.6-17.4)
Үгүй	358	87.4, (84-90.9)	66	66.4, (57.8-74.9)	79	76.1-85.5	51	52.5, (44.7-60.3)	554	86.3, (82.6-89.3)

Нийт 723 ЭБҮ-ийн 35.0% нь биеэ үнэлэхээс гадна өөр ажил эрхэлдэг. Тэдгээр ЭБҮ-дийн 22.2% нь ажилчин, үйлчлэгч хийдэг, 21.8% нь оюутан, 15.7% нь зочид буудал, ресторанд ажилладаг, 14.1% нь наймаа эрхэлдэг байна. Ажил эрхлэлтийг байршлаар тодруулахад Дархан-Уул аймгийн 57.7% нь Дорнод аймгийн 88.2%, Хөвсгөл аймгийн ЭБҮ-дийн 38.6% нь биеэ үнэлэхээс гадна өөр ажил эрхэлдэг байв. УБ хотын ЭБҮ-дийн ихэнх нь оюутнууд, харин Дархан-Уул, Дорнод, Хөвсгөл аймгуудад ЭБҮ-ийн дийлэнх нь ажилчин, үйлчлэгч хийдэг байна (Хүснэгт 1.3).

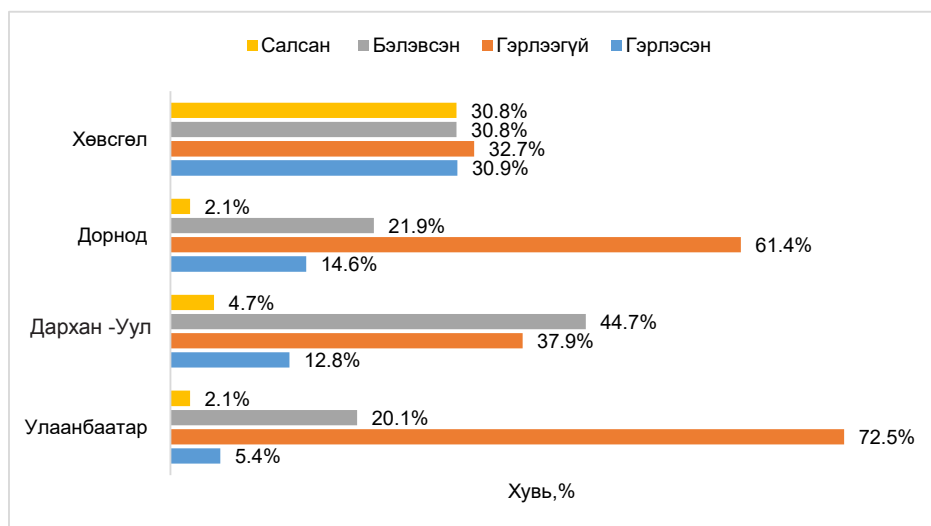
Хүснэгт 1.3. ЭБҮ-ийн ажил эрхлэлтийн байдал

	Улаанбаатар		Дархан-Уул		Дорнод		Хөвсгөл		Нийт	
	N = 423		N = 100		N = 100		N = 100		N = 723	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Биеэ үнэлэхээс гадна өөр ажил эрхэлдэг										
Тийм	142	33.8, (28.9-38.8)	55	57.7, (49.4-66.1)	87	88.2, (84.2-92.2)	35	38.6, (30.3-47.1)	319	35.0 (30.2-40.1)
Үгүй	280	66.2 (61.2-71.1)	44	42.3, (33.9-50.6)	12	11.8, (7.8-15.8)	64	61.4, (52.9-69.7)	400	65.0 (59.9-69.8)
Эрхэлдэг ажил										
Ажилчин/ үйлчлэгч	28	20.6, (12.7-28.6)	22	43, (24.2-63.8)	28	32.7, (26.1-39.3)	17	48.5, (30.5-67.6)	95	22.2, (15.8-30.2)
Гоо сайханч /массажист/ салон	10	6.1, (2.7-9.3)	2	2.2, (1-2)	2	1.9, (0.6-3)	0	-	14	5.7, (3-10.6)

оюутан	33	22.5, (14.1-30.8)	2	4.6, (1.4-11.5)	25	31.4, (24.6-40)	0	-	60	21.8, (15.7-29.4)
наймаа хийдэг	16	13.7, (7.1-20.6)	12	21.1, (8.2-32.7)	10	9.9, (7-12)	10	29.4, (11.4-47.1)	48	14.1, (8.7-21.9)
бүтэн цагийн	10	9.2, (4.1-14.7)	2	2.8, (0.4-5.8)	3	3, (1.3-4.6)	1	2.5, (1.9-6.7)	16	8.7, (4.4-16.4)
хагас цагийн	15	9.8, (2.6-16.9)	2	2.5, (0.02-4.2)	1	0.9, (0.6-1.1)	0	-	18	9.1, (5.4-15)
бизнес эрхэлдэг	3	1.7, (0.01-3.3)	1	1.3, (0.5-2.6)	4	4.6, (1.7-7.5)	3	9.8, (3.7-23.5)	11	2, (0.7-5)
зочид буудал\ ресторан	23	15.8, (8.1-23.6)	11	19.9, (5.3-35.2)	13	14.6, (8.8-20.1)	2	5, (1.5-11.3)	49	15.7, (10.2-23.3)
ТББ ажилтан	4	0.6, (0.1-0.7)	1	2.6, (2.6-8.5)	1	0.9, (0.2-1.4)	2	4.7, (2.1-10.9)	8	0.8, (0.4-1.8)

Нийт ЭБҮ-дийн дийлэнх хувь (70.9%) нь гэрлээгүй, 20.6% нь бэлэвсэн, 6.1% нь гэрлэсэн, 2.4% нь салсан байна. Нийт ЭБҮ-дийн 13.7% нь хамтран амьдрагчтайгаа хамт амьдардаг, 86.3% нь хамт амьдардаггүй. ЭБҮ-дээс бэлгийн хамтрагчтайгаа хамт амьдардаг эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь Хөвсгөл аймагт илүү байв (47.5%). (Зураг 1.5).

Зураг 1.5. ЭБҮ-дийн гэрлэлтийн байдал, байршлаар

Бэлгийн зан үйл дадал

ЭБҮ-дийн анх бэлгийн хавьталд орсон дундаж нас 18, биеэ үнэлж эхэлсэн дундаж нас 21 байв (Хүснэгт 1.4). Сүүлийн 7 хоногт дунджаар 2-3 өдөрт нь биеэ үнэлсэн. Сүүлийн 1 жилийн хугацаанд дунджаар 6-7 сард нь биеэ үнэлсэн байв.

Хүснэгт 1.4. ЭБҮ-дийн бэлгийн зан үйл, дадал

	Улаанбаатар N = 423	Дархан-Уул N = 100	Дорнод N = 100	Хөвсгөл N=100	Нийт N=723
Анх бэлгийн хавьталд орсон нас					
Дундаж	18.1	18.3	18.3	18.5	18.1
Медиан (хам. бага, хам.их)	18 (13-32)	18 (14-35)	18 (14-25)	18 (13-28)	18 (13-35)
Анх биеэ үнэлж эхэлсэн нас					
Дундаж	23.8	23.5	21.4	26.8	23.8
Медиан (хам. бага, хам.их)	21 (14-54)	23 (14-37)	21 (15-45)	25 (15-57)	22 (14-57)
сүүлийн 7 хоногт төлбөртэйгөөр бэлгийн хавьталд орсон өдөр					
Дундаж	2.1	3	1.8	2.2	2.3
Медиан (хам. бага, хам.их)	2 (1-7)	3 (1-7)	2 (1-4)	2 (1-7)	2 (1-7)
сүүлийн 12 сард биеэ үнэлсэн сар					
Дундаж	6.6	7.1	6.6	7.5	6.6
Медиан (хам. бага, хам.их)	6 (1-12)	8 (1-12)	6 (2-12)	8 (1-12)	7 (1-12)

Нийт ЭБҮ-дийн 38.6% нь нэмэлт мөнгө олох зорилгоор, 28.2% нь зээлээ төлөхийн тулд, 23.2% нь гэр бүлдээ туслах, 13.8% нь үр хүүхдээ тэжээхийн тулд биеэ үнэлдэг гэсэн бол нийт ЭБҮ-дийн 8.8% нь биеэ үнэлэх нь мөнгө олох цорын ганц арга гэсэн байна. УБ хот, Дархан-Уул аймаг, Дорнод аймгийн ЭБҮ-дийн ихэнх нь нэмэлт мөнгө олох арга гэсэн шалтгаанаар, Хөвсгөл аймгийн ЭБҮ-дийн дийлэнх нь гэр бүлдээ туслах шалтгаанаар биеэ үнэлдэг байна. (Хүснэгт 1.5).

Хүснэгт 1.5. ЭБҮ-дийн биеэ үнэлж буй шалтгаан

	Улаанбаатар N = 423		Дархан-Уул N = 100		Дорнод N = 100		Хөвсгөл N=100		Нийт N = 723	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Таны биеэ үнэлж буй гол шалтгаан юу вэ? Олон хариулттай байж болно										
нэмэлт мөнгө олох	161	39, (33.6-34.3)	42	45.9, (37.7-54.3)	52	49.8, (44.5-55.1)	11	9.6, (5.4-13.7)	266	38.6, (33.6-43.8)
Энэ бол миний цорын ганц арга	34	9, (5.7-12.3)	-	-	-	-	11	11.6, (6.4-17.3)	45	8.8, (6.1-12.5)
Гэр бүлдээ туслах	96	23.3, (18.1-28.4)	25	23.4, (16.5-30.2)	13	13.6, (9.7-17.5)	25	26.2, (17.7-34.9)	159	23.2, (18.9-28.2)
Зээлээ төлөх	12	1.8, (0.5-3.1)	1	1.5, (0.6-3.6)	-	-	8	7, (3.9-10.8)	21	1.9, (1-4)
Хэн нэгний шахалтаар	5	2.4, (0.2-4.6)	1	1.5, (0.8-3.8)	-	-	22	23.4, (16.2-30.6)	6	2.3, (0.9-6)
Үр хүүхдээ тэжээх	68	13.5, (9.9-17)	26	24.1, (17.3-30.9)	12	12, (8.1-15.9)	2	1.6, (0.2-2.9)	128	13.8, (10.9-17.4)

ХДХВ, ТЭМБҮҮГИЙН ХАЛДВАРЫН ТАРХАЛТЫН ТАНДАЛТ
СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН, 2019 ОН

Сексийн идэвхтэй харилцаатай байх	36	8.6, (5.7-11.5)	4	3.5, (1.2-5.8)	21	23.5, (18.4-28.7)	20	20.6, (12.8-28.3)	63	8.6, (6-12.2)
Боловсролдоо мөнгө зарцуулах	9	2.4, (0.6-4.3)	-	-	1	1.1, (0.1-2.2)	-	-	30	2.8, (1.4-5.3)

Бэлгийн хавьталд ороод авдаг төлбөрийг тодруулахад УБ хотод дунджаар 60.000 төгрөг (5000-500.000), Дархан-Уул аймагт 50.000 төгрөг (15.000-110.000), Дорнод аймагт 40.000 төгрөг (5000-500.000), Хөвсгөл аймагт 25.000 төгрөг (5000-500.000) тус тус байв. Харин хоногийн төлбөрийг тодруулахад

- Улаанбаатар хотод 150.000 төгрөг (5000-500.000),
- Дархан-Уул аймагт 120.000 төгрөг (30.000-150.000)
- Дорнод аймагт 80.000 (20.000-300.000) төгрөг
- Хөвсгөл аймагт 90.000 (15.000-200.000) төгрөг тус тус бэлгийн хавьталд ороод хоногийн төлбөрт авдаг байна.

Нийт ЭБҮ-ийн 27.2% нь байнгын бэлгийн хавьтагчтай, 25.4% нь байнгын бус бэлгийн хавьтагчтай. Бэлгийн хавьтагчийн төрлийг байршлаар тодорхойлоход УБ хотын ЭБҮ-дийн 26.1%, Дархан-Уул аймгийн ЭБҮ-дийн 57.5%, Дорнод аймгийн ЭБҮ-дийн 39.4%, Хөвсгөл аймгийн ЭБҮ-дийн 47% нь байнгын бэлгийн хавьтагчтай байсан.

Харин байнгын бус бэлгийн хавьтагчтай эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь УБ хотод 24.8%, Дархан-Уул аймагт 44%, Дорнод аймагт 39.5%, Хөвсгөл аймагт 31.4% тус тус байв. Төлбөр төлж бэлгийн хавьталд ордог бэлгийн хавьтагчтай ЭБҮ-дийн эзлэх хувь УБ хотод – 97.9%, Дархан-Уул аймагт – 98.0%, Дорнод аймагт – 99.0%, Хөвсгөл аймагт – 90.9% тус тус байна (Хүснэгт 1.6).

Хүснэгт 1.6. ЭБҮ-дийн бэлгийн хавьтагчийн төрөл, байршлаар

Бэлгийн хавьтагчийн төрөл (Сүүлийн 12 сарын байдлаар)	Улаанбаатар		Дархан-Уул		Дорнод		Хөвсгөл		Нийт	
	н	%, (95% ИИ)	н	%, (95% ИИ)	н	%, (95% ИИ)	н	%, (95% ИИ)	н	%, (95% ИИ)
Байнгын бэлгийн хавьтагч (нөхөр/найз залуу)	122	26.1, (21.5-30.7)	58	57.5, (49.3-65.5)	40	39.4, (34.1-44.6)	48	47, (37.9-56.2)	268	27.2, (22.9-32)
Бэлгийн хавьталд орсны төлөө төлбөр төлдөггүй байнгын бус бэлгийн хавьтагч	110	24.8, (20.1-29.5)	45	44, (35.8-52.2)	38	39.5, (33.8-45.1)	28	31.4, (22.8-39.8)	221	25.4, (21.1-30.2)
Төлбөр төлдөг бэлгийн хавьтагч	412	97.9, (96.1-98.9)	97	98.0, (93.7-99.6)	98	99.0, (95.4-99.9)	90	90.9, (84.1-95.4)	697	97.1, (92.7-100)

ЭБҮ-дийн бэлгэвчийн хэрэглээ

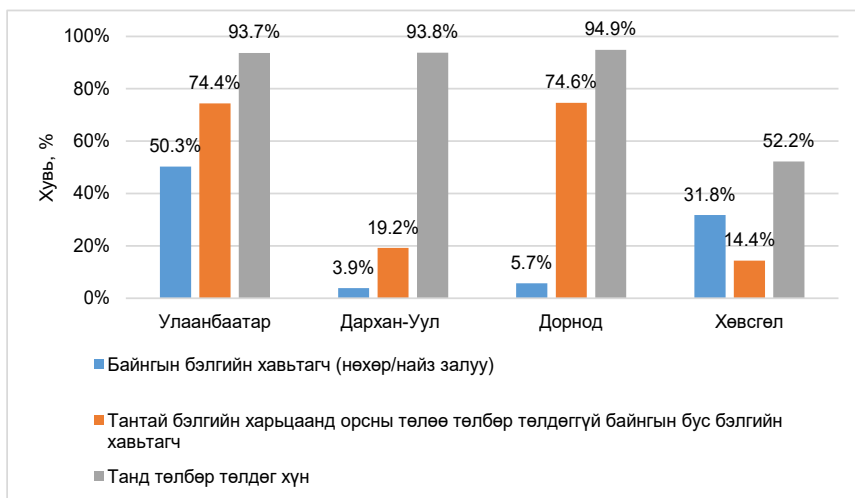
Бэлгэвч хэрэглэх давтамжийн хувьд байнгын бэлгийн хавьтагчтай нийт 268 ЭБҮ-ийн 16.0% нь тогтмол бэлгэвч хэрэглэдэг, 57.5% нь огт бэлгэвч хэрэглэдэггүй байна. Харин байнгын бус бэлгийн хавьтагчтай 221 ЭБҮ-ийн 28.1% нь тогтмол бэлгэвч хэрэглэдэг, 29.4% нь огт бэлгэвч хэрэглэдэггүй байна (Хүснэгт 1.7).

Хүснэгт 1.7. ЭБҮ-дийн бэлгэвчний хэрэглээ

Үзүүлэлтүүд	Тандалт судалгаа					
	2007	2009	2011	2014	2017	2019
Сүүлийн удаа бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн						
Хамгийн сүүлд төлбөртэй бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн %	93.4	90.3	81.2	83.3	84.3	88.5
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд тогтмол бэлгэвч хэрэглэсэн						
Төлбөртэй бэлгийн хавьталд орох бүртээ бэлгэвч хэрэглэсэн %	-	61.1	49.1	56.9	51.3	54.4
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд төлбөргүй тохиолдлын бэлгийн хавьталд орох бүртээ бэлгэвч хэрэглэсэн %	20.7	33.5	25.4	25.0	31.7	28.1
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд байнгын бэлгийн хавьтагчтайгаа бэлгийн хавьталд орох бүртээ бэлгэвч хэрэглэсэн %	4.4	20.8	6.8	17.2	15.6	16.0

Төлбөр төлдөг бэлгийн хавьтагчтайгаа сүүлийн бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн хувь Хөвсгөл аймагт хамгийн бага (52.2%), УБ хот болон бусад аймгуудад 90 хувиас дээш байв (Зураг 1.6).

Зураг 1.6. ЭБҮ сүүлийн бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн байдал, байршлаар

Бэлгэвчгүй бэлгийн хавьталд орсон шалтгааныг тодруулахад байнгын бэлгийн хавьтагчтай ЭБҮ-дийн 65.9% нь бэлгийн хавьтагчдаа итгэдэг, байнгын бус бэлгийн хавьтагчтай ЭБҮ-дийн 23.5% нь бэлгийн хавьтагч дургүйцдэг шалтгаанаар тус тус бэлгэвч хэрэглэдэггүй. Харин ЭБҮ-дийн 55.6% нь ХДХВ8 БЗДХ-аас хамгаалах, сэргийлэх өөр арга хэрэглэдэг гэсэн шалтгаанаар биеэ үнэлэхдээ бэлгэвч хэрэглэдэггүй байна (Хүснэгт 1.8)

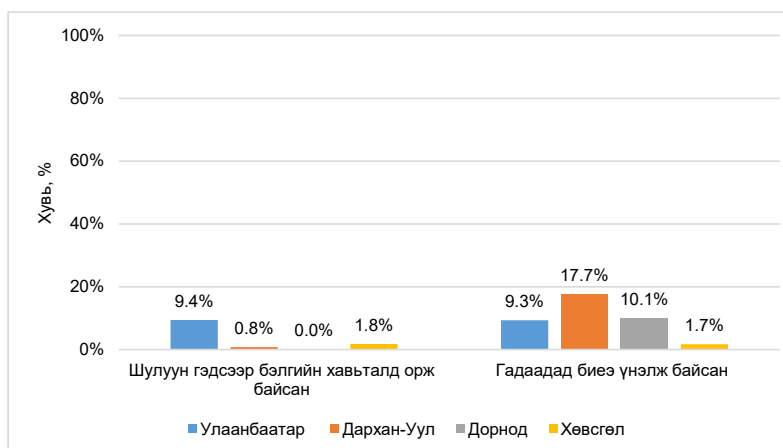
Хүснэгт 1.8. Бэлгэвчгүй бэлгийн хавьталд орсон шалтгаан, бэлгийн хавьтагч тус бүрээр

	Байнгын бэлгийн хавьтагч	Байнгын бус бэлгийн хавьтагч	Төлбөр төлдөг бэлгийн хавьтагч
Мэдрэмж бууруулдаг	17.7, (11.5-26.3)	7.9, (3.8-15.6)	7.2, (2.7-17.7)
Хэрэглэхээ мартсан	4.8, (1.9-11.7)	8.5, (4.2-16.6)	10.5, (3.9-25.1)
Тухайн үед олдоогүй	6.8, (3.1-14.2)	28.4, (17.4-42.7)	15.6, (7.2-30.5)
Авах цаг зав гараагүй	4.4, (1.6-11.2)	1.5, (0.3-6.8)	7.7, (2.7-20.3)
Үнэтэй	-	-	2.4, (0.6-9.6)
Худалдаж авахад эвгүй, ичдэг	4, (1.5-10.8)	3.2, (1.1-8.6)	3.9, (1.1-12.6)
Итгэдэггүй	5.9, (2.5-13.4)	5.7, (2.2-13.8)	4.8, (1.3-16.3)
ХДХВ, БЗДХ-аас хамгаалах, сэргийлэх өөр арга хэрэглэдэг	1.4, (0.2-8.8)	3, (0.7-11.6)	55.6, (39.9-70.2)
Бэлгийн хавьтагч дургүйцдэг	35.7, (25.9-46.9)	23.5, (14.6-35.6)	6, (1.7-18.9)
Бэлгийн хавьтагчдаа би итгэдэг	65.9, (55.5-75)	14.5, (8.6-23.4)	12.5, (5.5-25.9)
Өөртөө хангалттай хэмжээгээр авч явдаггүй	6, (2.6-13.2)	4, (1.5-10.4)	17.4, (9.3-30.4)
Би согтуу байсан	9.3, (4.9-16.8)	18.7, (11.4-29.3)	18.2, (9.5-32.1)
Үйлчлүүлэгч согтуу байсан	11.1, (6-19.5)	8.2, (3.8-16.7)	0.2, (0.03-1.5)
Хүчирхийлэлд өртсөн	1.9, (0.4-8)	-	26.5, (14-44.5)
Бэлгэвчгүй үйлчилбэл илүү төлбөр төлдөг	2.8, (0.8-9)	2.3, (0.6-8.9)	6.6, (2.3-18)
Жирэмслэлтээс сэргийлэх өөр арга хэрэглэдэг	5.2, (2-12.7)	5, (1.8-12.9)	1.7, (0.2-11.4)
Жирэмсэн болохыг хүссэн	5.3, (2.3-11.8)	0.5, (0.1-2.7)	3.7, (1-12.6)
Намайг өвчтэй гэж бодно	2.3, (1.3-4.1)	4, (1.7-9)	-

Нийт ЭБҮ-дийн 9.0% нь шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орж байсан ба байршлын хувьд Улаанбаатар хотын ЭБҮ-ийн шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орсон хувь бусад аймгуудаас илүү байна. Нийт ЭБҮ-дийн 9.3% нь

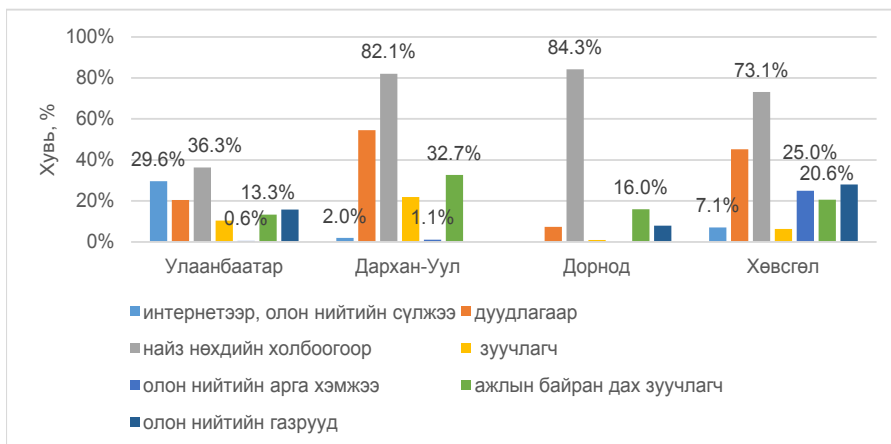
гадаадад биеэ үнэлж байсан. УБ хотын судалгаанд оролцогчдын 9.3% нь, Дархан-Уул аймгийн оролцогчдын 17.7%, Дорнод аймгийн 10.1%, Хөвсгөл аймгийн 1.7% нь гадаадад биеэ үнэлж байсан (Зураг 1.7).

Зураг 1.7. ЭБҮ-ийн бэлгийн зан үйл, байршлаар

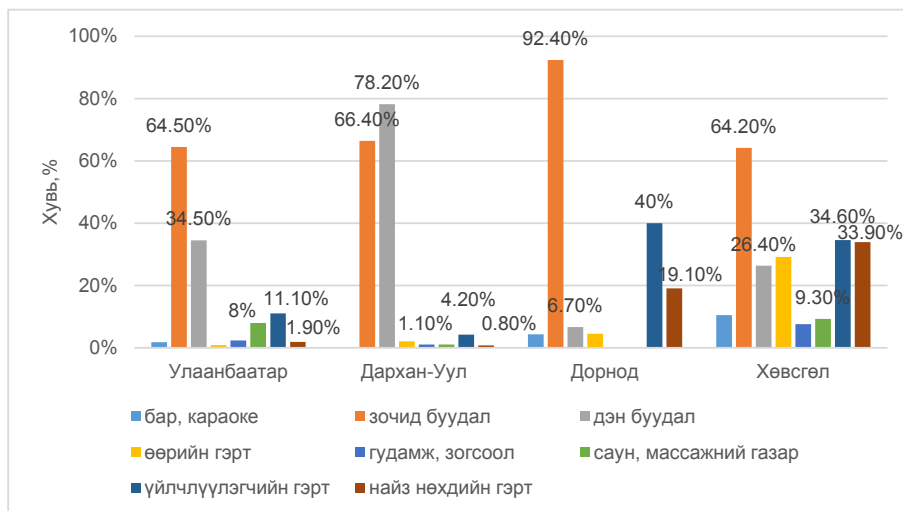
Нийт судалгаанд хамрагдсан 723 ЭБҮ-ийн дийлэнх нь буюу 38.4% нь найз, нөхдийн холбоогоор үйлчлүүлэгчдээ олдог. Энэ нь УБ хоттой харьцуулахад аймгуудад өндөр байлаа. Нийт ЭБҮ-дийн 28.3% нь интернэтээр болон олон нийтийн сүлжээгээр үйлчлүүлэгчээ олдог ба энэ нь УБ хотод илүү байна. Харин дуудлагаар үйлчлүүлэгчээ олдог ЭБҮ-дийн эзлэх хувь 21.4 байсан ба Дархан-Уул, Хөвсгөл аймагт илүү байна (Зураг 1.8).

Зураг 1.8. ЭБҮ-дийн үйлчлүүлэгчээ олдог арга, байршлаар

Харин хаана ихэвчлэн үйлчилгээ үзүүлдгийг тодруулахад нийт ЭБҮ-дийн 64.9% нь зочид буудалд, 34.7% нь дэн буудалд илүүтэй үйлчилгээ үзүүлдэг байна. (Зураг 1.9).

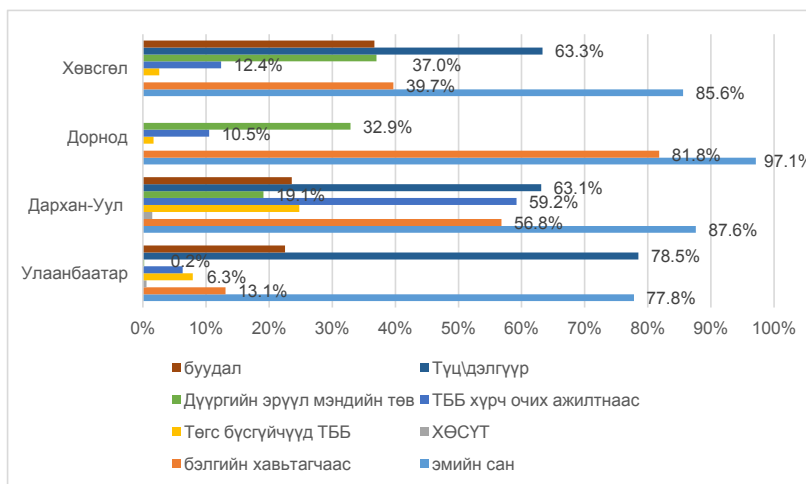
Зураг 1.9. ЭБҮ-дийн үйлчилгээ үзүүлдэг газрууд, байршлаар

Бэлгэвчийн хэрэглээ

Бэлгэвч хэрэг болох бүрт хаанаас авдгийг тодруулахад нийт ЭБҮ-дийн дийлэнх нь эмийн сангаас (78.4%), түц, дэлгүүрээс (78.2%) илүүтэй бэлгэвч авдаг байна. Бэлгийн хавьтагчаас бэлгэвч авдаг ЭБҮ-дийн эзлэх хувь УБ хоттой харьцуулахад аймгуудад илүү байна (Зураг 1.10).

Зураг 1.10. ЭБҮ-дийн бэлгэвч авдаг газрууд, байршлаар

Нийт ЭБҮ-дийн 27.6% нь үнэгүй бэлгэвч, бусад үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллага мэддэг ба Дорнод аймагт бусад аймгуудтай харьцуулахад ЭБҮ нар илүүтэй мэдээлэл сайн байна (УБ хотын ЭБҮ-дийн 26.6%, Дархан-Уул аймагт 14.7%, Дорнод аймагт 77.8%, Хөвсгөл аймагт ЭБҮ-дийн 51.2% нь үнэгүй бэлгэвч болон бусад үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллага мэддэг).

ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг хандлага

Нийт оролцогчдын 94.3% нь ХДХВ-ийн талаар сонсож байсан. Нийт ЭБҮ-дийн 28.1% нь шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орох нь ХДХВ-ийн халдвар дамжих хамгийн өндөр эрсдэлтэй гэж зөв хариулсан. Харин 60.8% нь үтрээгээр бэлгийн хавьталд ороход, 6% нь амаар бэлгийн хавьталд орох нь ХДХВ-ийн халдвар дамжих хамгийн өндөр эрсдэлтэй гэж буруу хариулсан байна.

Тэдгээр хүмүүсийн мэдлэгийг үнэлэхэд 77.8% нь бэлгийн үнэнч нэг хавьтагчтай байснаар ХДХВ-ийн халдвар дамжих эрсдэл буурна, 91,8% нь бэлгийн хавьталд орох бүртээ бэлгэвчийг зөв хэрэглэснээр ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлнэ, 69.7% нь гаднаас нь харахад эрүүл хүн ХДХВ-ийн халдвартай байж болно гэж зөв хариулсан байна. Зураг 1.11-д ХДХВ-ийн халдварын талаарх мэдлэгийг байршлаар харууллаа.

Зураг 1.11. ХДХВ-ийн халдварын талаарх мэдлэг, байршлаар

Судалгаанд хамрагдсан нийт 723 ЭБҮ-ийн 8.6% нь ХДХВ-ийн халдварт өртөх огт эрсдэлгүй, 88.3% нь эрсдэлтэй, 3.1% нь өндөр эрсдэлтэй гэж өөрсдийгөө үнэлсэн байна (Хүснэгт 1.9). Нийт ЭБҮ-дийн 65.1% нь ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэх бол хаана хандахаа мэднэ, 96.5% нь ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээг тогтмол хамрагдах нь

өөрийгөө болон үйлчлүүлэгчээ эрсдэлээс сэргийлнэ гэдэгтэй санал нэг байлаа.

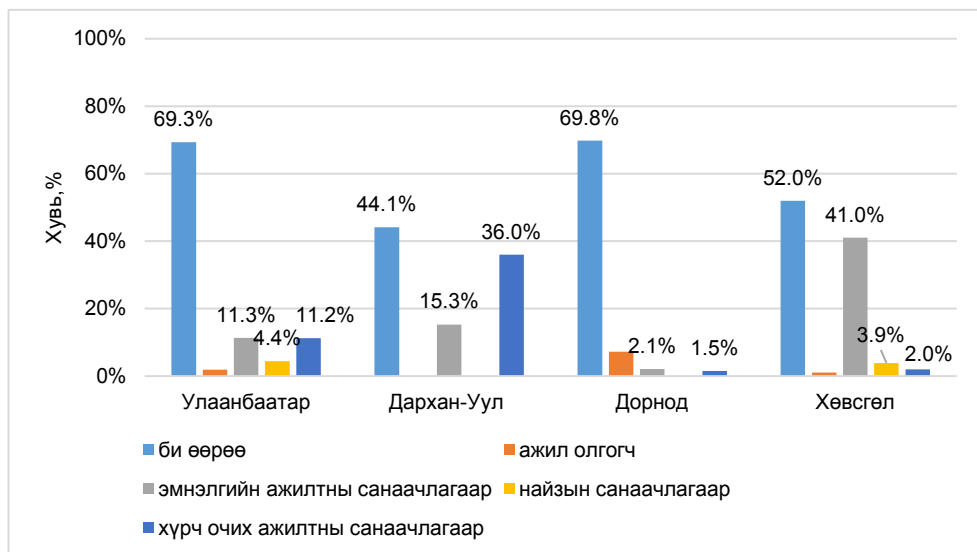
Хүснэгт 1.9. ХДХВ-ийн халдварын талаарх хандлага, байршлаар

	Улаанбаатар N=423		Дархан-Уул N =100		Дорнод N=100		Хөвсгөл N=100		Нийт N=723	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	N	%,(95% ИИ)
Та ХДХВ-ийн талаар сонсож байсан уу?										
Тийм	401	94.2, (91.6-96.8)	98	97.3, (92.7-100)	97	97.1, (94.5-99.8)	94	95.6, (92.4-98.9)	690	94.3, (90.8-96.5)
Үгүй	21	5.8, (3.2-8.4)	1	2.7, (1.9-7.3)	2	2.9, (0.2-5.5)	5	4.4, (1.1-7.6)	29	5.7, (3.5-9.2)
ХДХВ-ийн халдварт өртөх эрсдэлээ үнэлсэн байдал										
огт эрсдэлгүй	55	14.6, (10.4-18.8)	1	1.5, (0.8-3.9)	1	1.4, (0.5-3.4)	4	3.7, (0.8-6.6)	61	8.6 (6.7-10.8)
эрсдэлтэй	346	82.5, (78.3-86.8)	92	91.6, (86.2-97)	97	98.6, (96.6-100.5)	91	92.9, (89.3-96.5)	626	88.3 (85.8-90.5)
өндөр эрсдэлтэй	12	2.9, (1.3-4.4)	6	6.9, (2-11.7)	-	-	4	3.4, (0.9-5.8)	22	3.1 (2.0-4.8)
Та ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэх бол хаана хандахаа мэдэх үү?										
Мэднэ	276	63.8, (58.6-69.6)	94	91.6, (85.8-97.5)	98	98.6, (96.6-100.5)	81	80.6, (73.4-87.7)	549	65.1, (59.9-70)
мэдэхгүй	146	36.2, (30.4-41.9)	5	8.4, (2.5-14.2)	1	1.4, (0.5-3.3)	18	19.4, (12.3-26.6)	170	34.9, (30-40.1)
ХДХВ-ийн халдварыг илрүүлэх шинжилгээнд тогтмол (3-6 сар тутамд) хамрагдах нь өөрийгөө болон үйлчлүүлэгчээ эрсдэлээс сэргийлнэ гэдэгтэй та санал нийлэх үү?										
Тийм	409	98.7, (97.6-99.8)	77	87.2, (82.9-92.2)	99	100	86	96.1, (93.3-98.9)	671	96.5, (94.4-97.8)
Үгүй	5	1.3, (0.2-2.4)	13	12.8, (7.8-17.1)	-	-	4	3.87, (1.1-6.7)	22	1.5, (0.7-3)

ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт

Судалгаанд оролцогчдын 57.7% ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэж байсан байна. Оролцогчдын дийлэнх буюу 68.1% өөрийн санаачилгаар шинжилгээ хийлгэдэг байна. (Зураг 1.12).

Зураг 1.12. ЭБҮ-дийн ХДХВ-ийн халдварын шинжилгээнд хамрагдсан шалтгаан, байршлаар

УБ хотын ЭБҮ-дийн 56.1%, Дархан-Уул аймгийн ЭБҮ-дийн 90%, Дорнод аймгийн ЭБҮ-дийн 96.4%, Хөвсгөл аймгийн ЭБҮ-дийн 84.7% нь ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдаж байсан. Хугацааг тодруулахад 6 сарын дотор шинжилгээ өгсөн хүмүүсийн хувь УБ хотод 55.3%, Дархан-Уул аймагт 54%, Дорнод аймагт 68.8%, Хөвсгөл аймагт 32.2% байв. ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгээд хариугаа авсан хүмүүсийн эзлэх хувь өндөр байна (90.8%-аас дээш). (Хүснэгт 1.10).

Хүснэгт 1.10. ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт

	Улаанбаатар		Дархан-Уул		Дорнод		Хөвсгөл		Нийт	
	N=423		N=100		N=100		N=100		N=723	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдсан										
Тийм	254	56.1, (50.2-61.9)	93	90, (82.8-97.4)	96	96.4, (93.8-99)	84	84.7, (78.9-90.4)	527	57.7, (52.4-62.9)
Үгүй	168	43.9, (38.1-49.8)	6	10, (2.6-17.2)	3	3.6, (1-6.2)	15	15.3, (9.6-21.1)	192	42.3, (37.1-47.6)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ сүүлд хийлгэсэн хугацаа										
6 сарын дотор	148	55.3, (46.8-63.4)	54	54, (44.4-62.8)	66	68.8, (63.3-74.2)	26	32.2, (22.5-42.1)	294	54.9, (48-61.6)
6-12 сар	39	15.2, (9.3-21.1)	21	23, (14.8-31.2)	19	19.1, (14.5-23.6)	18	29, (13.3-28.3)	97	15.6, (11.4-21)
12 сараас дээш	67	29.5, (22.3-37.1)	18	23, (14.9-31.8)	11	12.1, (8.2-16.2)	40	46.9, (37.7-56)	136	29.5, (23.5-36.3)

Шинжилгээний хариугаа авсан эсэх

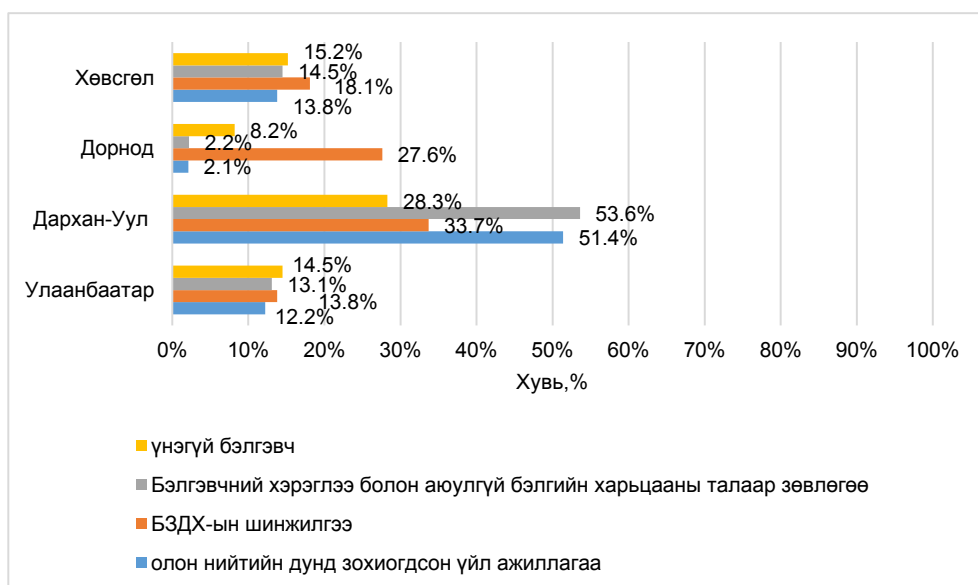
Тийм	236	91.5, (85.4-97.6)	86	90.8, (84-97.2)	99	100	79	93.8, (88.8-99)	497	91.7, (86.3-95.2)
Үгүй	18	8.5, (2.4-14.6)	7	9.2, (2.8-16)	-	-	5	6.2, (0.9-11.2)	30	8.2, (4.8-13.7)

Сүүлийн шинжилгээний хариу

ээрэг	1	0.1, (0.04-0.2)	1	0.8, (0.3-1)	1	1.2, (0.4-2.9)	-	-	3	0.2, (0.04-0.7)
сөрөг	233	99.4, (98.9-100)	85	99.2, (99-99.7)	95	98.8, (97.1-100.4)	79	100	492	99.4, (98.3-99.8)
тодорхойгүй	2	0.4, (0.2-0.9)	-	-	-	-	-	-	2	0.4, (0.1-1.7)

Судалгаанд оролцогчдоос сүүлийн 3 сард авсан үйлчилгээг лавлахад нийт ЭБҮ-дийн 14.7% нь үнэгүй бэлгэвч авсан, 14.4% нь БЗДХ-ын шинжилгээ хийлгэсэн, 13.7% нь бэлгэвчний хэрэглээ болон аюулгүй бэлгийн харьцааны зөвлөгөө авсан. УБ хот, Дорнод, Хөвсгөл аймгийн эмэгтэйчүүд БЗДХ-ын шинжилгээ голдуу өгсөн, Дархан-Уул аймгийн эмэгтэйчүүд бэлгэвчийн хэрэглээ, аюулгүй бэлгийн хавьтлын талаар зөвлөгөө голдуу авсан байв (зураг 1.13).

Зураг 1.13. Сүүлийн 3 сард хүрч очих үйлчилгээ, ТББ, ХӨСҮТ-өөс авсан үйлчилгээний төрөл, байршлаар

БЗДХ-ын талаарх хандлага

Сүүлийн 12 сард бэлэг эрхтнээс ялгадас гарсан эсэхийг тодруулахад оролцогчдын 20.4%-39.1% нь Тийм гэж хариулсан. Тэдний 47.2%-96.3% нь эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэгчдэд хандсан. УБ хотын эмэгтэйчүүд голдуу хувийн эмнэлэгт, хөдөө орон нутгийн эмэгтэйчүүдийн дийлэнх хувь нь аймгийн нэгдсэн эмнэлэгт хандаж тусламж үйлчилгээ авсан. (Хүснэгт 1.11).

Хүснэгт 1.11. БЗДХ-ын шинж илэрсэн байдал

	Улаанбаатар		Дархан-Уул		Дорнод		Хөвсгөл		Нийт	
	N = 423		N = 100		N = 100		N=100		N=723	
	n	%, (95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд бэлэг эрхтнээс хэвийн бус ялгадас, яр шарх гарч байсан										
Тийм	88	20.4, (16.3-24.5)	33	33.7, (25.3-41.7)	43	39.1, (33.9-44.1)	25	25.6,1 (8.3-32.8)	189	20.9, (17-25.5)
Үгүй	334	79.6, (75.5-83.7)	66	66.3, (58.3-74.3)	56	60.9, (55.9-66.1)	74	74.4, (67.2-81.7)	530	79.1, (74.5-83)
Эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэгчдэд хандсан										
Тийм	42	47.2, (36.6-57.6)	25	70.8, (49.3-85.9)	42	96.3, (92.6-97)	19	78.1, (66.9-90.2)	128	49.8, (38.6-61)
Үгүй	46	52.8, (42.3-63.4)	8	29.2, (14.1-50.1)	1	3.6, (3-7.4)	6	21.9, (9.7-33.1)	61	50.2, (39-61.4)
Тусламж үйлчилгээ авсан газар										
ХӨСҮТ/ Улаан тууз	6	13.3, (2.3-24.1)	-	-	1	2.2, (1.3-5.6)	-	-	8	12, (5-25.8)
Аймаг, дүүргийн эмнэлэг,	11	24.9, (11.9-37.5)	18	73.2, (58.3-88)	29	69.6, (58.1-82.3)	18	73.2, (57.2-88.8)	76	31.5, (18.7-47.9)
Хувийн эмнэлэг	20	51.8, (37.9-66.5)	7	26.8, (12-41.7)	12	28.1, (15.1-40.2)	7	26.8, (11.2-42.8)	39	47.7, (32.2-63.8)
ТББ	5	10, (6.5-13.1)	-	-	-	-	-	-	5	8.7, (3-22.6)

БЗДХ-ын шинжилгээнд хамрагдалт

Нийт оролцогчдын БЗДХ-ын шинжилгээнд хамрагдалтыг сүүлийн 12 сарын байдлаар судлахад УБ хотод 39.7%, Дархан-Уулд 67.3%, Дорнодод 92.5%, Хөвсгөлд 59.8% нь шинжилгээнд хамрагдсан. Шалтгааныг тодруулахад дийлэнх хувь нь урьдчилан сэргийлэх зорилгоор өөрөө, мөн шинж тэмдэг илэрсний улмаас шинжилгээ хийлгэсэн байв. (Хүснэгт 1.12).

Хүснэгт 1.12. ЭБҮ-дийн БЗДХ-ын шинжилгээнд хамрагдалт

	Улаанбаатар N = 423		Дархан-Уул N = 100		Дорнод N = 100		Хөвсгөл N=100		Нийт N=723	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сард ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдсан эсэх										
Тийм	185	39.7, (34.2-45.2)	68	67.3, (58.4-76.1)	93	92.5, (88.8-96.2)	61	59.8, (50.8-68.5)	407	41.2, (36.2-46.4)
Үгүй	237	60.3, (54.8-65.8)	31	32.7, (29.9-41.5)	6	7.5, (3.7-11.2)	38	40.2, (31.5-49.2)	312	58.8, (53.5-63.8)
Шинжилгээнд хамрагдсан шалтгаан										
Урьдчилан сэргийлэх зорилгоор, өөрөө	130	71.5 (64.5-78.7)	37	54.8, (42.9-67.0)	45	48.9, (42.3-55.9)	27	41.6 (29.8-52.1)	239	69.5, (62-76.2)
Урьдчилан сэргийлэх зорилгоор, төслөөр	14	7.1 (1.5-12.6)	6	8.5, (3.4-13.5)	15	18.1, (13.5-23.6)	11	16.6 (8.2-24.6)	46	7.8, (4.3-13.5)
Шинж тэмдэг илэрсэн учраас	36	18.5 (11.7-25.2)	20	27.6, (16.7-37.2)	9	9.1, (6.1-11.8)	22	39.7, (28.3-52.3)	87	19.1, (13.8-25.9)
Тохиолдлын бэлгийн хавьталд бэлгэвчгүй орсон учраас	2	0.7 (0.3-1.6)	2	1.9, (1.1-1.9)	23	22.7, (17.7-26.7)	1	2.2, (1.6-3.0)	28	1.4, (0.6-2.9)
Бэлгийн хавьтагчийн хүсэлтээр	3	2.1 (1.7-2.7)	3	7.3, (0.8-17.1)	1	1.1, (0.4-2.7)	-	-	7	2.2, (0.7-6.2)
ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдахад тохиолдсон саад бэрхшээл										
Их хүлээсэн	22	11.3, (6.2-16.3)	4	5.2, (0.2-9.7)	11	12, (8-16)	12	23.5, (13.5-35.4)	49	11.6, (7.3-17.9)
Эмнэлгийн ажлын цаг нь тохирдоггүй	23	10.7, (6.9-13.9)	3	4.1, (0.7-8.5)	18	21.2, (16.1-27.1)	2	2.8, (0.4-5.9)	46	10.5, (7-15.4)
Нууцлал хадгалдаггүй	14	5.5, (2.4-8.2)	5	6.1, (1.2-10.2)	-	-	-	-	19	5.2, (2.9-8.9)
Эмнэлгийн ажилчдын харилцаа, хандлага	20	9.1, (5.5-12.4)	4	5.1, (0.2-9.6)	-	-	3	6.6, (0.01-13.9)	27	8.7, (5.5-13.4)
Эмнэлгийн орчин тухгүй байсан	19	7, (3.9-9.6)	3	4.3, (0.5-7.9)	-	-	2	4.4, (1.5-10.8)	24	6.7, (4.1-10.7)
Эмнэлэг хол байсан	19	7.2, (3.6-10.1)	-	-	4	4.2, (1.9-6.6)	8	11.8, (4.9-18.1)	31	7, (4.3-11.3)
Үйлчилгээний төлбөр өндөр	25	11.2, (7.1-15)	-	-	3	2.9, (1.2-4.4)	2	2.9, (0.7-6.6)	31	10.5, (6.9-15.5)

БЗДХ-ын өвчлөл

УБ хотын ЭБҮ-дийн 2.5%, Дархан-Уул аймгийн ЭБҮ-дийн 5.5%, Дорнод аймгийн ЭБҮ-дийн 2%, Хөвсгөл аймгийн ЭБҮ-дийн 5.3%-д сүүлийн 12 сард тэмбүү оношлогдож байсан. Харин заг хүйтэн өвчин оношлогдож байсан ЭБҮ УБ хотод 1.8%, Дархан-Уулд 2.5%, Дорнодод 17.3%, Хөвсгөлд 17.6% тус тус байв. УБ хотод ЭБҮ-ийн 0.4% сүүлийн 12 сард хламид оношлогдсон.

Хөдөө орон нутгийн ЭБҮ-дээс БЗДХ-ын өвчлөл оношлогдсон эмэгтэйчүүд 100% эмчилгээнд хамрагдсан, УБ хотын эмэгтэйчүүдийн 87.7% нь эмчлэгдсэн. (Хүснэгт 1.13).

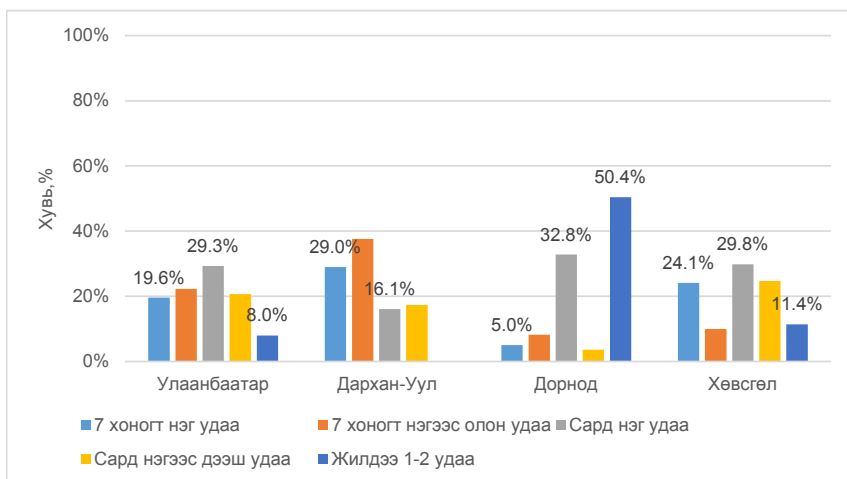
Хүснэгт 1.13. ЭБҮ-дийн дундах БЗДХ-ын өвчлөл

	Улаанбаатар		Дархан-Уул		Дорнод		Хөвсгөл		Нийт	
	N = 423		N = 100		N = 100		N=100		N=723	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сард оношлогдож байсан БЗДХ										
тэмбүү	16	2.5, (1.3-3.8)	6	5.5, (2.5-8.5)	2	2, (0.7-3.3)	6	5.3, (2.5-8)	30	2.6, (1.6-4.3)
заг хүйтэн	8	1.8, (96.7-99.8)	3	2.5, (0.7-4.3)	19	17.3, (13.8-20.7)	16	17.6, (10.7-25.6)	46	2.3, (1.1-4.7)
хламид	4	0.4, (0.1-0.8)	-	-	-	-	-	-	4	0.4, (0.1-1.2)
Эмчлүүлсэн эсэх										
Тийм	25	87.7, (81.4-95.5)	26	100	21	100	22	100	99	90.1, (76.3-96.2)
Үгүй	5	12.2, (4.5-18.6)	-	-	-	-	-	-	2	9.9, (3.8-23.7)
Эмчилгээг хийсэн хүн										
эмч	22	76.7, (51.2-99)	17	64.3, (60.4-60.4)	21	100	29	100	88	79.2, (49.6-93.6)
эмийн санч	2	19.6, (6.3-49)	1	7, (9.9-9.9)	-	-	-	-	3	16.2, (3.5-50.6)
өөрөө	1	3.6, (8-15.2)	1	3, (2.1-2.1)	-	-	-	-	2	3, (0.4-17.7)

Согтууруулах ундаа, мансууруулах бодисын хэрэглээ

ЭБҮ-дийн 60.9%-85.8% нь сүүлийн 12 сарын байдлаар архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн, Улаанбаатар хотод хамгийн өндөр байв. Хэрэглэсэн давтамжийн хувьд УБ хотын ЭБҮ-дийн ихэнх (29.3%) нь сард 1 удаа, Дархан-Уул аймгийн ЭБҮ-дийн ихэнх нь (37.6%) 7 хоногт 1-ээс олон удаа, Дорнод аймгийн ЭБҮ-дийн ихэнх нь (50.4%) жилдээ 1-2 удаа, Хөвсгөл аймгийн ЭБҮ-дийн дийлэнх нь (29.8%) сард 1 удаа согтууруулах ундаа хэрэглэсэн байв. (Зураг 1.14).

Зураг 1.14. Согтууруулах ундаа хэрэглэсэн давтамж, байршлаар

Хүснэгт 1.14. Согтууруулах ундааны хэрэглээ, байршлаар

	Улаанбаатар		Дархан-Уул		Дорнод		Хөвсгөл		Нийт	
	N = 423		N = 100		N = 100		N=100			
	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)
Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн эсэх										
Тийм	364	85.8 (82.3-89.2)	78	74.2 (65.8-82.6)	85	83.2 (77.7-88.6)	61	60.9 (51-70.9)	588	85.1 (81.1-88.3)
Үгүй	58	14.2 (10.7-17.7)	21	25.8 (17.4-34.1)	14	16.8 (11.4-22.3)	38	39.1 (29.1-48.9)	131	14.9 (11.7-18.9)
Сүүлийн 12 сард согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон эсэх										
Тийм	197	51.6 (45.7-57.4)	45	57.1 (45.9-68)	48	57.7 (51.4-64.9)	41	67.2 (56.8-75.6)	331	52 (46.1-57.7)
Үгүй	167	48.4 (42.6-54.3)	33	42.9 (31.9-54)	37	42.3 (35.1-48.6)	20	32.8 (22.2-43.2)	257	48 (42.2-53.9)
Сүүлийн 12 сард согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон давтамж										
Байнга	21	11.6 (6.2-17.0)	-	-	-	-	1	2.3 (0.6-5.3)	22	11 (6.8-17.5)
Ихэнхдээ	21	10.3 (4.8-15.9)	4	7 (0.2-12.9)	2	4.6 (0.8-8.5)	13	36.3 (23.4-52.8)	40	10.7 (6.7-16.6)
Заримдаа	77	40.2 (31.7-48.8)	13	29.5 (9.7-69.2)	10	31.6 (14.6-63.7)	14	30 (17.3-40.2)	114	39.7 (32.1-47.8)
Хааяа	78	37.9 (29.4-46.1)	28	63.5 (27.8-99.9)	30	63.7 (29.8-82.6)	13	31.4 (16.9-44.6)	149	38.4 (31.1-46.2)

Мансууруулах бодисын хэрэглээ

УБ хотод 7 хүн, Дархан-Уул аймагт 1 хүн тарилгын бус мансууруулах бодис хэрэглэсэн. Төрлөөр нь тодруулахад 3 хүн марихуан/гашиш, 1 хүн мөс, 1 хүн кокайн, 2 хүн поперс, 1 хүн шавар, 3 хүн жороор олгодог эм хэрэглэсэн. Тарьж хэрэглэдэг мансууруулах бодис хэрэглэдэг УБ хотод 3 хүн, Дархан-Уул аймагт 1 хүн байсан ч ямар бодис тарьж хэрэглэсэнээ мэдэхгүй байв.

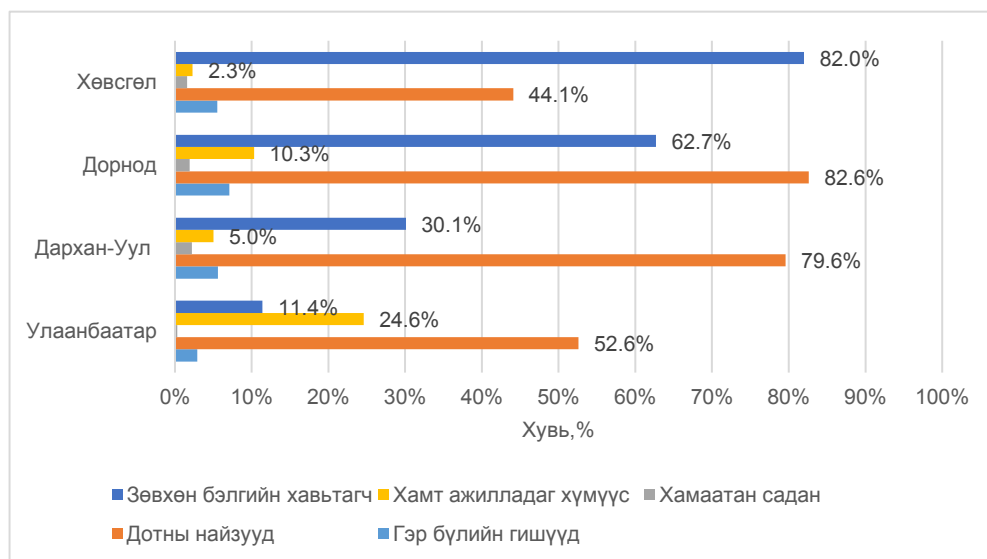
Хүснэгт 1.15. Мансууруулах бодисын хэрэглээ, байршлаар

	Улаанбаатар N = 423		Дархан-Уул N = 100		Дорнод N = 100		Хөвсгөл N=100		Нийт N=723	
	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)		
Сүүлийн 12 сард тарилгын бус мансууруулах бодис хэрэглэсэн эсэх										
Тийм	7	2.1 (0.1-4.2)	1	0.8, (0.02-1.6)	-	-	-	-	8	2 (0.8-5.0)
Үгүй	416	97.8 (95.8-99.8)	98	99.2, (98.4-100)	100	100	100	100	715	97.9 (95.0-99.2)
Мансууруулах бодисын төрөл										
Марихуан/ Гашиш	3		1		-	-	-	-	4	
Кокайн	1		-	-	-	-	-	-	1	
Мөс	1		-	-	-	-	-	-	1	
Поперс	2		-	-	-	-	-	-	2	
Шавар	1		-	-	-	-	-	-	1	
Жороор олгогдох эм:	3		-	-	-	-	-	-	3	
Мансууруулах бодис тарьж хэрэглэж байсан эсэх										
Тийм	3	0.4 (0.09-0.7)	1	0.7, (0.1-1.4)	-	-	-	-	4	0.4 (0.1-1.2)
Үгүй	417	99.6 (99.3-99.9)	96	99.2, (98.6-100)	100	-	100	-	719	99.1 (97.9-99.6)

ЭБҮ-дийн хүний эрхийн нөхцөл байдал

ЭБҮ-ийн дотнын найзууд нь, хамт ажилладаг хүмүүс нь биеэ үнэлдэг гэдгийг нь мэддэг байна. (Зураг 1.15).

Зураг 1.15. ЭБҮ-дийг биеэ үнэлдгийг мэддэг хүмүүс, байршлаар

Нийт ЭБҮ-дийн 18.4% нь биеэ үнэлдгээс болж зодуулж байсан, 13.4% нь цагдаагийн зүгээс ялгаварлан гадуурхалтад өртсөн, 15.4% нь цагдаад баривчлагдаж, 3.1%-д нь эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэхээс татгалзаж байсан байна (Хүснэгт 1.16).

Хүснэгт 1.16. ЭБҮ-дийн ялгаварлан гадуурхалт, хүчирхийлэлд өртсөн байдал, байршлаар

	Улаанбаатар N = 423		Дархан-Уул N = 100		Дорнод N = 100		Хөвсгөл N=100		Нийт N=723	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Биеэ үнэлдгээс болж зодуулж байсан эсэх										
Тийм, 1 удаа	39	7.8 (5.3-10.3)	6	7.9, (1.3-14.6)	26	24.8, (19.6-29.9)	6	6.4, (1.6-11.3)	77	8, (5.7-11.1)
Тийм, олон удаа	56	10.8 (7.7-13.9)	5	5.8, (1.8-9.9)	1	1.4, (0.4-3.2)	5	4.4, (1.3-6.7)	67	10.4, (7.8-13.9)
Үгүй	327	81.4 (77.7-85.5)	88	86.2, (79-93.5)	72	73.8, (68.3-79.3)	88	89.2, (84.1-94.4)	575	81.5, (77.4-85.1)
Биеэ үнэлдгээс болж цагдаагийн зүгээс хүчирхийлэл, ялгаварлан гадуурхалтад өртөж байсан эсэх										
Тийм, 1 удаа	18	4 (2.0-6.0)	9	11.8, (4.9-18.5)	5	5.1, (2.3-8)	3	2.5, (0.5-4.4)	35	4.1, (2.5-6.9)
Тийм, олон удаа	54	9.7 (6.7-12.7)	5	5.3, (0.9-9.6)	-	-	-	-	59	9.3, (6.8-12.6)
Үгүй	350	86.2 (82.8-89.7)	85	82.9, (75.3-90.7)	94	94.9, (92-97.7)	96	97.5, (95.6-99.4)	625	86.5, (82.6-89.6)
Биеэ үнэлдгээс болж танд эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэхээс татгалзаж байсан эсэх										
Тийм, 1 удаа	14	2.4 (1.1-3.6)	1	0.8, (0.0-1.5)	-	-	1	1, (0.4-2.3)	16	2.3, (1.3-4.1)
Тийм, олон удаа	5	0.9 (0.2-1.6)	-	-	-	-	1	1, (0.3-2.3)	6	0.8, (0.3-2.1)
Үгүй	403	96.7 (95.3-98.2)	98	99.2, (98.5-100)	99	100	97	98.1, (96.2-99.9)	697	96.8, (94.8-98.1)
Цагдаад баривчлагдаж байсан эсэх										
Тийм, 1 удаа	23	3.7 (2.4-5.1)	7	8.3, (2.8-13.7)	6	6.3, (3.2-9.4)	2	1.5, (0.1-2.8)	38	3.8, (2.5-5.8)
Тийм, олон удаа	67	12.4 (8.7-15.4)	6	6.7, (2.1-11.3)	1	1.1, (0.05-2.1)	2	1.93, (0.1-3.7)	76	11.6, (8.7-15.3)
Үгүй	332	84.2 (80.5-87.9)	86	85, (78.1-92.1)	92	92.6, (89.4-95.9)	95	96.6, (94.4-98.8)	605	84.6, (80.7-87.8)

Нийт ЭБҮ-дийн дунд гутаан доромжлогдохоос айж, санаа зовсны улмаас тусламж үйлчилгээ авахгүй байх тохиолдол 17.9%, ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэхгүй байх тохиолдол 16.9% байсан. Харин биеэ үнэлдэг гэдгийг мэдэхээс айж, санаа зовсны улмаас тусламж

үйлчилгээ аваагүй тохиолдол 29.9%, ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдаагүй тохиолдол 27.3% байв. Хүчирхийлэлд өртөхөөс айж санаа зовсны улмаас, цагдаад баригдахаас айж санаа зовсны улмаас эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ аваагүй тохиолдол 17.6%, 22.2%, ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгээгүй тохиолдол 14.6%, 19.7% байсан (Хүснэгт 1.17)

Хүснэгт 1.17. ЭБҮ-дийн ЭМТҮ, ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдахгүй байх шалтгаанууд байршлаар

	Улаанбаатар		Дархан-Уул		Дорнод		Хөвсгөл		Нийт	
	N = 423		N = 100		N = 100		N=100		N=723	
	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)
Гутаан доромжлохоос айж санаа зовж										
ЭМТҮ аваагүй	78	17 (13.1-20.8)	45	48.1, (39.9-56.4)	48	45.6, (39-52.2)	19	18.6, (11.6-25.6)	190	17.9, (14.3-22.2)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгээгүй	70	15.9 (12.1-19.8)	45	48.6, (40.2-56.8)	50	47.3, (40.3-54.4)	16	15.7, (9.5-21.9)	181	16.9, (13.3-21.2)
Хэн нэгэн намайг ЭБҮ гэж мэдэхээс айж санаа зовсны улмаас										
ЭМТҮ аваагүй	121	27.7 (23.2-32.2)	59	61.6, (53.8-69.4)	94	94.8, (92.3-97.2)	65	64.3, (55-73.5)	339	29.9, (25.3-34.9)
ХДХВ-ийн халдварын шинжилгээ хийлгээгүй	111	25.3 (20.7-30)	58	62.1, (54.4-69.7)	91	91.5, (87.5-95.4)	53	51, (42-60)	313	27.3, (22.9-32.2)
Хүчирхийлэлд өртөхөөс айж санаа зовсны улмаас										
ЭМТҮ аваагүй	73	16.9 (13.0-20.7)	45	48, (39.9-56.1)	7	7, (3.7-10.3)	32	34.7, (26.5-43.1)	157	17.6, (14-21.9)
ХДХВ-ийн халдварын шинжилгээ хийлгээгүй	63	14 (10.3-17.7)	47	50.5, (42.3-58.6)	6	6.2, (2.9-9.4)	20	19.4, (12.6-26.3)	136	14.6, (11.3-18.7)
Цагдаад баригдахаас айж, санаа зовсны улмаас										
ЭМТҮ аваагүй	94	20.9 (17.0-24.9)	55	62.3, (55.3-69.6)	7	7.8, (4-11.5)	53	55.6, (47.6-63.6)	209	22.2, (18.2-26.7)
ХДХВ-ийн халдварын шинжилгээ хийлгээгүй	84	18.6 (14.7-22.6)	57	65.5, (59.1-72.2)	8	9.1, (5-13.3)	39	38.7, (30.5-46.8)	188	19.7, (15.9-24)

Нийт ЭБҮ-дийн 49.6% (415) нь бэлгэвч хэрэглэхийг хүссэн ч бэлгийн хавьтагч татгалзсан (сүүлийн 12 сарын хугацаанд). Тэдгээр эмэгтэйчүүдийн 49.7% (238) нь бэлгийн хавьтагч татгалзсаны улмаас бэлгийн хавьталд бэлгэвчгүй орсон байна (Хүснэгт 1.18).

Хүснэгт 1.18. Бэлгийн хавьталд албан хүчээр орсон тохиолдол

	Улаанбаатар		Дархан-Уул		Дорнод		Хөвсгөл		Нийт	
	N = 423		N =100		N =100		N=100		N=723	
	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)	n	%,(95% ИИ)
Хэн нэгэн эрэгтэй хүн таныг бэлгийн харьцаанд орохыг албадаж байсан эсэх										
Тийм	115	24.2 (19.7-28.6)	21	22.5, (14-30.8)	9	9.1, (5.8-12.5)	15	16.5, (9.3-23.5)	160	23.8, (19.7-28.4)
Үгүй	307	75.8 (71.4-80.3)	78	77.5, (69.1-85.9)	90	90.9, (87.5-94.2)	84	83.5, (76.5-90.6)	559	76.2, (71.6-80.3)
Сүүлийн 12 сард бэлгийн харьцаанд орохдоо бэлгэвч хэрэглэхийг хүссэн ч бэлгийн хавьтагч татгалзсан тохиолдол										
Тийм	214	48.9 (43.2-54.5)	76	79.2, (73-85.2)	88	88.5, (85-92.1)	37	37.8, (29.5-46.2)	415	49.6, (44.3-54.9)
Үгүй	208	51.1 (45.5-56.8)	23	20.8, (14.8-27)	11	11.5, (7.9-15)	62	62.2, (53.8-70.5)	304	50.4, (45.1-55.7)
Сүүлийн 12 сар; бэлгэвч хэрэглэхийг хүсч байсан ч бэлгийн хавьтагч тань татгалзсан учраас бэлгэвчгүй бэлгийн харьцаанд орсон эсэх										
Тийм	109	48.8 (39.4-57.9)	23	31.4, (21.1-42.6)	75	85, (79.8-90.2)	31	85.9, (76.3-97.2)	238	49.7, (42.3-57.2)
Үгүй	105	51.2 (42.1-60.5)	53	68.6, (57.4-79)	13	15, (9.8-20.2)	6	14.1, (2.8-23.7)	177	50.3, (42.8-57.7)

ЭБҮ-дийн дундах ХДХВ, тэмбүүгийн тархалт

2019 оны судалгаагаар ЭБҮ бүлэгт ХДХВ-ийн халдвар илрээгүй, тэмбүүгийн халдвар нийт 106 хүнд илэрсэн. Байршлаар тодорхойлоход Улаанбаатар хотод 49, Дархан-Уул аймагт 18, Дорнод аймагт 18, Хөвсгөл аймагт 19 тохиолдол тус тус илэрсэн. Хүснэгт 1.19-д тэмбүүгийн халдварын тархалтын жинлэсэн утгыг харууллаа.

Хүснэгт 1.19. Тэмбүүгийн халдварын тархалт, 2019 он

Эрсдэлтэй бүлэг	Шинжилгээ өгсөн хүний тоо	Халдвар илэрсэн хүний тоо	Тархалтын хувь	Жинлэсэн %, (95% ИИ)
Нийт ЭБҮ	720	105	14.5%	18.1 (17.8-18.4)
Улаанбаатар	422	49	11.6%	11.2 (8.0, 14.4)
Дархан-Уул	99	18	18.2%	25 (15.7, 34.5)
Дорнод	99	19	19%	19.7 (14.3, 25.1)
Хөвсгөл	100	19	19%	16.2 (11.0, 21.4)

ЭБҮ-дийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалтыг нийгэм, хүн амзүйн үзүүлэлтээр үзэхэд боловсролгүй болон бага боловсролтой эмэгтэйчүүдэд тэмбүүгийн халдвар өндөр байна (31%; $p=0.0001$). Гэрлэлтийн хувьд салсан болон гэрлээгүй эмэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдвар өндөр (21%; 12.5% $p=0.02$) байна. (Хүснэгт 1.20).

Хүснэгт 1.20. ЭБҮ-дийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт (нас, боловсрол, гэрлэлтийн байдлаар)

	Эмэгтэй биеэ үнэлэгчид	Тэмбүү эерэг	Тэмбүү сөрөг	P утга
		N(%)	N(%)	
Насны бүлэг	N = 720	N=105	N=615	0.005
<19	91	10(11.0)	81(89.0)	
20-24	196	23(11.7)	173(88.3)	
25-29	107	26(24.3)	81(75.7)	
30-34	107	22(20.6)	85(79.4)	
35-39	65	5(7.7)	60(92.3)	
40-44	70	12(17.1)	58(82.9)	
45-49	83	7(8.4)	76(91.6)	
Боловсрол				0.216
Боловсролгүй болон бага	29	6 (20.7)	23(79.3)	
Бүрэн бус дунд, бүрэн дунд	546	84(15.4)	462(84.6)	
Техникийн болон их дээд сургууль төгссөн	143	15(10.5)	128(89.5)	
Гэрлэлтийн байдал				0.622
Гэрлэсэн	91	11(12.1)	80(87.9)	
Гэрлээгүй	425	62(14.6)	363(85.4)	
Салсан	172	29(19)	143(83.1)	
Бэлэвсэн	31	3(9.7)	28(90.3)	

Бэлгийн хавьтагчийн төрөл харгалзахгүй, бэлгийн харьцаанд бэлгэвч хэрэглэхгүй байх нь тэмбүүгийн халдварын эрсдэл болж байна (Хүснэгт 1.21).

Хүснэгт 1.21. ЭБҮ-дийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт бэлгэвчийн хэрэглээний давтамжаар (бэлгийн хавьтагч тус бүрээр)

	ЭБҮ	Тэмбүү эерэг	Тэмбүү сөрөг	P
		N(%)	N(%)	
Байнгын бэлгийн хавьтагч				0.580
Байнга	43	6 (14.0)	37 (86.0)	
Хааяа	71	7 (9.9)	64 (90.1)	
Огт хэрэглэдэггүй	154	23 (14.9)	131 (85.1)	
Байнгын бус бэлгийн хавьтагч				0.629
Байнга	62	7 (11.3)	55 (88.7)	
Хааяа	94	15 (16.0)	79 (84.0)	

ХДХВ, ТЭМБҮҮГИЙН ХАЛДВАРЫН ТАРХАЛТЫН ТАНДАЛТ
СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН, 2019 ОН

Огт хэрэглэдэггүй	65	11 (16.9)	54 (83.1)
Төлбөр төлдөг хүн			0.469
Байнга	379	50 (13.2)	329 (86.8)
Хааяа	297	48 (16.2)	249 (83.8)
Огт хэрэглэдэггүй	21	4 (19.0)	17 (81.0)
Сүүлийн бэлгийн хавьталд бэлгэвчний хэрэглээ			0.017
Байнга	86	6 (7)	80 (93)
Хааяа	140	23 (16.4)	117 (83.6)
Огт хэрэглэдэггүй	172	36 (20.9)	136 (79.1)

Сүүлийн 12 сард тэмбүүгээр оношлогдож байсан гэж хариулсан оролцогчдын 36.7% нь халдвартай, үгүй гэж хариулсан хүмүүсийн 13.4% нь тэмбүүгийн халдвартай байсан. (Хүснэгт 1.22).

Хүснэгт 1.22. ЭБҮ-дийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, хүрч очих үйлчилгээ, ТББ, ХӨСҮТ-ийн үйлчилгээгээр

	Тэмбүү эерэг N(%)	Тэмбүү сөрөг N(%)	P утга
Олон нийтийн дунд зохиогдсон үйл ажиллагаа			0.720
Тийм	19 (13.4)	123 (86.6)	
Үгүй	84 (14.6)	493 (85.4)	
БЗДХ-ын шинжилгээ			0.786
Тийм	22 (13.7)	139 (86.3)	
Үгүй	81 (14.6)	477 (85.5)	
Бэлгэвчний хэрэглээ			0.288
Тийм	26 (17)	127 (83)	
Үгүй	77 (13.6)	489 (86.4)	
Үнэгүй бэлгэвч			0.658
Тийм	22 (15.5)	120 (84.5)	
Үгүй	81 (14)	496 (86)	

Согтууруулах ундаа хэрэглэсэн давтамж бага байх тусам тэмбүүгийн халдварын тохиолдол дагаад буурч байна. ($P=0.0001$) Архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ бэлгийн харьцаанд орох нь тэмбүүгийн халдварын тархалтад нөлөөлж байна. (Хүснэгт 1.23).

Хүснэгт 1.23. ЭБҮ-дийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт хорт зуршлын хэрэглээгээр

	Нийт	Тэмбүү эерэг N(%)	Тэмбүү сөрөг N(%)	P
Архи согтууруулах ундаа сүүлийн 12 сар хэрэглэсэн эсэх				0.0001
Тийм	588	79 (13.4)	509 (86.6)	
Үгүй	131	24 (18.3)	107 (81.7)	
Согтууруулах ундаа хэрэглэсэн давтамж				0.0001
7 хоногт нэг удаа	120	23 (19.2)	97 (80.8)	
7 хоногт нэгээс олон	126	24 (19)	102 (81)	
Сард нэг удаа	155	14 (9.6)	141 (90.4)	
Сард нэгээс олон	111	10 (9)	101 (91)	
Жилдээ 1-2 удаа	75	7 (9.3)	68 (90.7)	
Согтсон үедээ бэлгийн харьцаанд орсон эсэх				0.262
Тийм	331	56 (16.9)	275 (83.1)	
Үгүй	257	23 (8.9)	234 (91.1)	
Тарилгын бус мансууруулах бодис хэрэглэсэн эсэх \ тамхи хамаарахгүй\				0.386
Тийм	8	2 (25)	6 (75)	
Үгүй	711	101 (14.2)	610 (85.8)	

ЭБҮ-дэд тэмбүүгийн халдварт өртөх эрсдэлийн үнэлгээ хийхэд бага боловсролтой байх (ХХ=10.7), гэрлээгүй байх (ХХ=3.3), огт бэлгэвч хэрэглэхгүй байх (ХХ=6.2), ТББ, ХӨСҮТ-өөс ямар нэг үйлчилгээ аваагүй байх (ХХ=2.6) нь тэмбүүгийн халдварт өртөх эрсдэлийг нэмэгдүүлж байна. (Хүснэгт 1.24).

Хүснэгт 1.24. Тэмбүүгийн халдварт өртөх эрсдэлийн үнэлгээ

	Энгийн логистик регрессийн шинжилгээ				Олон хүчин зүйлийн логистик регрессийн шинжилгээ			
	ХХ	95% ИИ		Р утга	ХХ	95% ИИ		Р утга
		Доод	Дээд			Доод	Дээд	
Боловсрол								
Дээд	1				1			
Боловсролгүй, бага	5.850	1.947	17.574	0.002	10.693	1.572	72.732	0.015
Дунд	2.214	0.993	4.937	0.052	3.961	0.896	17.503	0.069
Гэрлэлт								
Гэрлэсэн	1				1			
Гэрлээгүй	1.154	0.563	2.364	0.695	3.307	1.174	9.317	0.024

ХДХВ, ТЭМБҮҮГИЙН ХАЛДВАРЫН ТАРХАЛТЫН ТАНДАЛТ
СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН, 2019 ОН

Салсан, бэлэвсэн	1.988	0.946	4.176	0.070	1.827	0.618	5.405	0.276
Гадаадад бие үнэлдэг								
Үгүй	1				1			
Тийм	1.507	0.835	2.720	0.173	1.905	0.841	4.313	0.122
Бэлгэвчийн хэрэглээ								
Байнга	1				1			
Хааяа	2.621	1.021	6.726	0.045	3.052	0.851	10.954	0.087
Огт хэрэглэдэггүй	3.529	1.424	8.745	0.006	6.192	1.714	22.368	0.005
Согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон эсэх								
Үгүй	1				1			
Тийм	2.072	1.237	3.470	0.006	1.765	0.869	3.586	0.116
ТББ, ХӨСҮТ-өөс ямар нэг үйлчилгээ авсан эсэх								
Тийм	1				1			
Үгүй	1.554	0.894	2.700	0.118	2.634	1.172	5.921	0.019

Дүгнэлт

Эмэгтэй биеэ үнэлэгчдийн дундах тэмбүүгийн халдвар өмнөх тандалт судалгаанаас буурсан. ЭБҮ гэрлээгүй байх, огт бэлгэвч хэрэглэхгүй байх, ТББ, ХӨСҮТ-ээс ямар нэг үйлчилгээ аваагүй байх нь тэмбүүгийн халдварт өртөх эрсдэлийг нэмэгдүүлж байна.

1. ЭРЧҮҮДТЭЙ БЭЛГИЙН ХАВЬТАЛД ОРДОГ ЭРЭГТЭЙЧҮҮДИЙН СУДАЛГАА

ЭБЭ-ийн судалгаанд нийт 598 хүн хамрагдсан. Хүснэгт 2.1-д зорилтот түүврийн тоо, судалгаанд хамрагдсан хүний тоо, сонгосон үрийн тоог харууллаа.

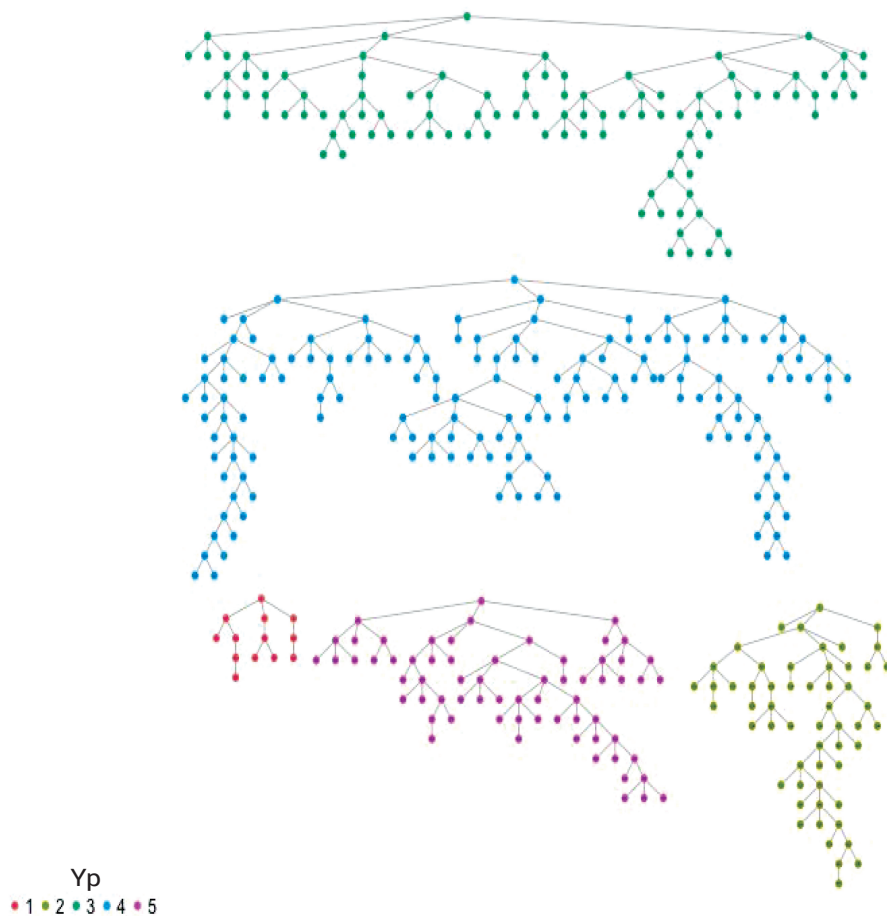
Хүснэгт 2.1. ЭБЭ-ийн түүврийн тоо, 2019

Байршил	Түүврийн тоо	2019 оны судалгааны хүн ам	Үрийн тоо
Улаанбаатар	478	401	5
Дархан-Уул	100	54	2
Дорнод	100	50	2
Орхон	100	43	2
Нийт	778	548	11

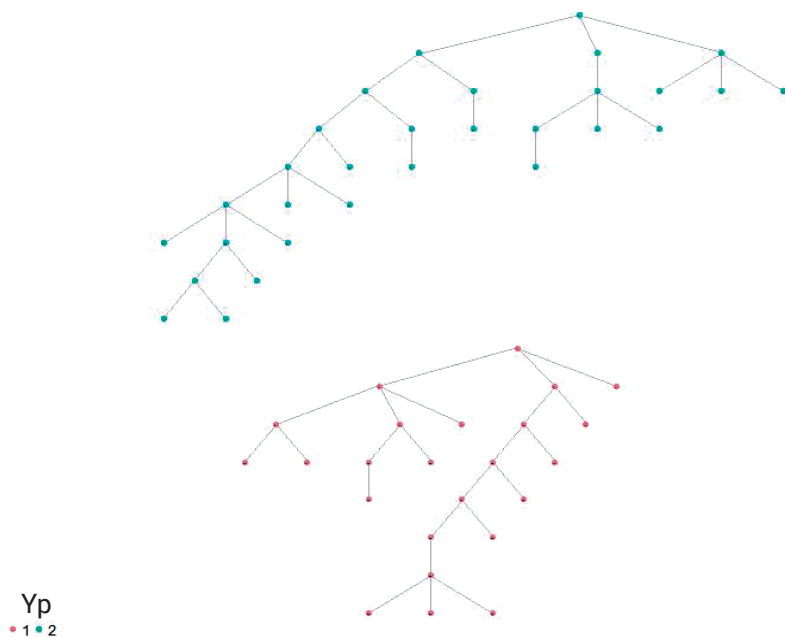
УБ хотод ЭБЭ-ийн түүвэрлэлт зорилтот түүврийн хэмжээнд хараахан хүрээгүй ч давалгаа 15 хүрсэн. Сонгогдсон аймгуудад зорилтот түүврийн хэмжээ 50%, давалгаа 8 хүрсэн.

Зураг 2.1-2.4-т ЭБЭ-ийн судалгаанд хамрагдалтыг байршлаар харуулав.

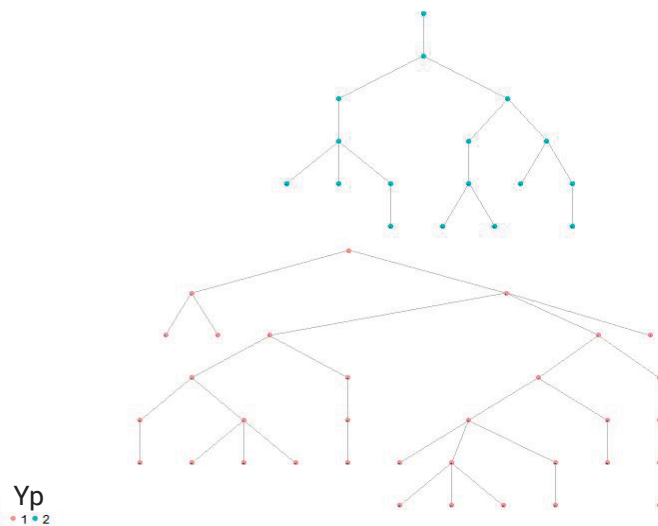
Зураг 2.1. УБ хотоос ЭБЭ-ийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр

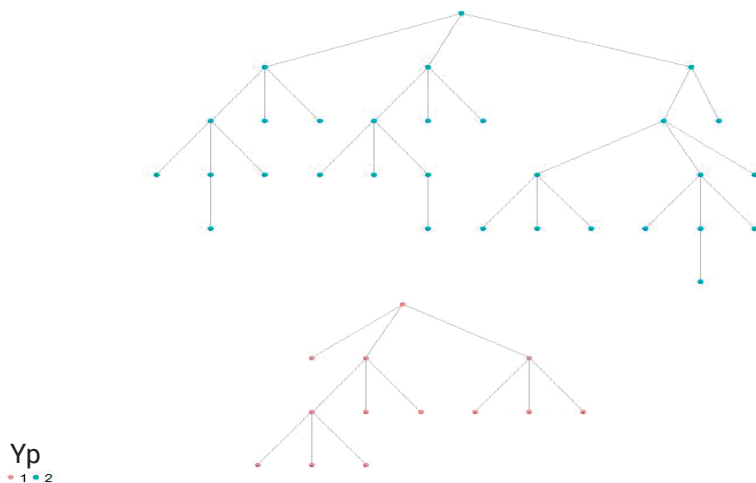
Зураг 2.2. Дархан-Уул аймгаас ЭБЭ-ийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр

Зураг 2.3. Дорнод аймгаас ЭБЭ-ийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр

Зураг 2.4. Орхон аймгаас ЭБЭ-ийн судалгаанд хамрагдсан оролцогчдын давалгаа, үр тус бүрээр

Судалгаанд оролцогчдын нийгэм, хүн амзүйн үзүүлэлтүүд

УБ хотын ЭБЭ-ийн дийлэнх нь (57.8%) 15-24 насны хүмүүс байв. Харин хөдөө орон нутагт ЭБЭ-ийн 27.2% нь 15-24 насныхан байв. Хүснэгт 2.2-д ЭБЭ-ийн боловсрол, ажил эрхлэлтийг харууллаа. УБ хотын ЭБЭ-ийн 52.7% нь бүрэн дунд боловсролтой, 35.8% нь их дээд сургууль төгссөн. Хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 38.8% нь бүрэн дунд боловсролтой, 37.4% нь дээд боловсролтой байв. Ажил эрхлэлтийн хувьд УБ хотод 45.2% нь ажил эрхэлдэг, 15.1% нь ажил эрхэлдэггүй, 29.6% нь оюутан сурагч байсан. Хөдөө орон нутагт ЭБЭ-ийн 41.1% ажил эрхэлдэг, 8.2% нь ажил эрхэлдэггүй, 13.7% нь оюутан сурагч байсан.

УБ хотын ЭБЭ-ийн 91.5% нь гэрлээгүй, 5.9% нь гэрлэсэн, 16.3% нь хамтран амьдрагчтайгаа амьдардаг байв. Хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 64.6% нь гэрлээгүй, 27.2% нь гэрлэсэн. УБ хотод бэлгийн хамтрагчтайгаа амьдардаг 67 хүний 52 (77.6%) нь эрэгтэй хамтрагчтай, 15 (22.4%) нь эмэгтэй хамтран амьдрагчтай байв. Харин хөдөө орон нутагт бэлгийн хамтрагчтайгаа амьдардаг 41 хүний 19.5% нь эрэгтэй хамтрагчтай 80.5% нь эмэгтэй хамтран амьдрагчтай байна.

УБ хотын оролцогчдын 13.8%, хөдөө орон нутгийнхны 47.6% нь цэргийн алба хаасан.

Хүснэгт 2.2 ЭБЭ-ийн нийгэм, хүн амзүйн үзүүлэлт

	Улаанбаатар		Аймгууд	
	N = 401		N = 147	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Насны бүлэг				
<19	89	26.5(24.8-37.7)	12	8.2(4.5-13.4)
20-24	129	31.3(9.7-37.7)	28	19.0 (13.3-26.0)
25-29	64	14.7(9.671-19.7)	25	17.0 (11.6-23.7)
30-34	37	8.9(5.2-12.7)	14	9.5 (5.6-15.1)
35-39	31	8.1(4.1-12.0)	25	17.0 (11.6-23.7)
40-44	20	4.9(2.0-7.8)	17	11.6 (7.2-17.5)
45-49	13	2.6(0.0-5.2)	18	12.2 (7.7-18.3)
>50	16	3.1(0.2-5.9)	8	5.4 (2.6-10.0)
Боловсрол				
Сургуульд сураагүй	1	0.1(-0.0-0.1)	-	-
Бүрэн бус дунд /5-8 анги/	16	4.2(1.8-6.6)	8	5.4 (2.8-10.3)
Бүрэн дунд /9-12 анги/	201	52.7(45.8-59.6)	57	38.8 (31.3-46.9)
Техник, тусгай дунд, коллеж, мэргэжлийн сургууль төгссөн	16	4.5(1.8-7.1)	25	17.0 (11.8-23.9)
Их дээд сургууль төгссөн	153	35.8(29.3-42.3)	55	37.4 (30.0-45.4)
Магистр ба түүнээс дээш	12	2.8(0.9-4.7)	2	1.4 (0.4-4.9)
Ажил эрхлэлт				
Ажил эрхэлдэггүй	66	15.1(10.3-19.9)	12	8.2 (4.7-13.8)
Ажил эрхэлдэг (төрийн/төрийн бус/хувийн байгууллагад)	192	45.2(38.5-51.9)	60	41.1 (33.4-49.2)
Хувиараа ажил эрхэлдэг	39	10.1(5.7-14.4)	54	37.0 (29.6-45.1)
Оюутан, сурагч	102	29.6(23.7-35.7)	20	13.7 (9.0-20.2)
Бусад	11	0.7(38.5-52.4)	-	-
Цэргийн алба хаасан				
Тийм	64	13.8(9.0-18.7)	70	47.6 (39.7-55.6)
Үгүй	335	86.2(81.3-91.0)	77	52.4 (44.4-60.3)
Гэрлэлтийн байдал				
Гэрлэсэн	22	5.9(2.1-9.7)	40	27.2 (20.7-34.9)
Гэрлээгүй	366	91.5(87.1-87.1)	95	64.6 (56.6-71.9)
Салсан	11	2.6(0.6-4.5)	12	8.2 (4.8-13.8)
Бэлгийн хамтрагчтайгаа цуг амьдардаг				
Тийм	67	16.3(11.6-21.0)	41	27.9 (21.3-35.6)
Үгүй	332	83.7(79.0-88.4)	106	72.1 (64.4-78.7)
Бэлгийн хамтрагч				
Эрэгтэй	52	77.6(53.1-80.9)	8	19.5 (10.2-34.0)
Эмэгтэй	15	22.4(19.1-46.9)	33	80.5 (66.0-89.8)

ЭБЭ-ийн бэлгийн зан үйл дадал

Хүснэгт 2.3-т ЭБЭ-ийн бэлгийн зан үйл, дадлын талаарх үр дүнг харууллаа.

Бэлгийн чиг баримжааны хувьд УБ хотын оролцогчдын 59.3% гомосекс, 39.7% бисекс, 0.7% трансжендер байв. Харин хөдөө орон нутгийн оролцогчдын 54.4% нь гомосекс, 42.9% нь бисекс байв. УБ хотын оролцогчдын 71.7% эрэгтэй хүнтэй, 8.2% нь эмэгтэй хүнтэй, 20.1% нь аль алинтай бэлгийн хавьталд орох сонирхолтой. Хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 66.7% нь эрэгтэй хүнтэй, 7.5% нь эмэгтэй хүнтэй, 25.9% нь аль алинтай нь бэлгийн хавьталд орох сонирхолтой байв.

Анхбэлгийн хавьталд орсон дундаж нас 18, УБ хотын нийт оролцогчдын 54.5%, хөдөө орон нутгийн оролцогчдын 32.1% нь анх бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн байна.

УБ хотод ЭБЭ-ийн 3 хүн тутмын 1, хөдөө орон нутагт 4 хүн тутмын 1 нь универсал хэлбэрээр бэлгийн хавьталд ордог байв.

Хүснэгт 2.3. ЭБЭ-ийн бэлгийн зан үйл, дадал

	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N = 401		N = 147	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Бэлгийн чиг баримжаа				
Гомосекс	262	59.3(52.8-65.8)	80	54.4 (46.3-62.2)
Бисекс	125	39.7(52.8-65.8)	63	42.9 (35.2-51.0)
Гетеросекс	1	0.3(-0.1-65.8)	4	2.7 (1.1-6.8)
Трансжендер	11	0.7(0.2-1.2)	-	-
Бэлгийн хавьталд орох сонирхол				
Эрэгтэй	304	71.7(65.1-78.2)	98	66.7 (58.7-73.8)
Эмэгтэй	24	8.2(4.1-12.3)	11	7.5 (4.2-12.9)
Хоёулаа	71	20.1(14.8-25.4)	38	25.9 (19.5-33.5)
Анх бэлгийн хавьталд орсон нас				
Голч нас		18		18
Дундаж нас/ хамгийн их/ хамгийн бага		17.7(10-28)		17.8 (14-25)
Анх бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн эсэх				
Тийм	205	54.5(47.5-61.5)	42	32.1 (24.7-40.5)
Үгүй	194	45.5(38.5-52.4)	89	67.9 (59.5-75.3)
Анх бэлгийн хавьталд орсон хүн				
Эрэгтэй	204	47.1(40.1-54.1)	66	45.5 (37.6-53.6)
Эмэгтэй	195	52.9(45.9-59.9)	79	54.5 (46.4-62.4)
Анх эрэгтэй хүнтэй шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орсон дундаж нас				
Голч нас		19.95		20
Дундаж нас/ хамгийн их/ хамгийн бага		19 (11-52)		20.8 (20-43)
Шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд ордог хэлбэр				
Актив/top	141	39.9(33.4-46.4)	75	51.4 (43.4-59.4)
Пассив/bottom	116	29.0(22.7-35.3)	33	22.6 (16.6-30.0)

Универсаль/versatile	134	30.9(25.3-36.6)	38	26.0 (19.6-33.7)
Сүүлийн 7 хоногт шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орсон тоо				
Бэлгийн хавьтлын тоо		0.7		1
Дундаж /хамгийн их/ хамгийн бага		0 (0-11)		1.9 (0-19)

УБ хотын ЭБЭ-ийн 38.8%, орон нутгийн ЭБЭ-ийн 40.8% нь байнгын бэлгийн хавьтагчтай, УБ хотын ЭБЭ-ийн 65.1%, орон нутгийн ЭБЭ-ийн 83% байнгын бус бэлгийн хавьтагчтай байсан. Харин мөнгө төлдөг болон мөнгө авдаг бэлгийн хавьтагчтай ЭБЭ-ийн эзлэх хувь бага байсан (УБ хотын ЭБЭ-ийн 2.5%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 1.4% мөнгө төлдөг бэлгийн хавьтагчтай, УБ хотын ЭБЭ-ийн 1.5%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 3.4% мөнгө авдаг (Хүснэгт 2.4)).

Хүснэгт 2.4. ЭБЭ-ийн бэлгийн хавьтагчийн төрөл

	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N = 401		N = 147	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Бэлгийн хавьтагчийн төрөл Сүүлийн 6 сард				
Байнгын эрэгтэй бэлгийн хавьтагч/найз залуу/	173	38.8(32.7-44.9)	60	40.8 (33.2-48.9)
Байнгын бус эрэгтэй бэлгийн хавьтагч/тохиолдлын бэлгийн хавьтлыг оруулна/	272	65.1(59.6-72.2)	122	83.0 (76.1-88.2)
Танд төлбөр төлдөг бэлгийн хавьтагч/мөнгө, бэлэг авах/	15	2.5(0.6-4.4)	2	1.4 (0.4-4.9)
Та төлбөр төлдөг бэлгийн хавьтагч	9	1.5(0.01-2.9)	5	3.4 (1.5-7.7)
Бэлгийн хавьтагчийн тоо	дундаж	медиан	дундаж	медиан
Байнгын эрэгтэй бэлгийн хавьтагч /найз залуу/	1.58	1.0(1.0-3.0)	1.1	1.0 (1.0-3.0)
Байнгын бус эрэгтэй бэлгийн хавьтагч/тохиолдлын бэлгийн хавьтлыг оруулна/	4.64	2.0(1.0-30.0)	1.7	1.0(1.0-15.0)
Танд төлбөр төлдөг бэлгийн хавьтагч/мөнгө, бэлэг авах/	7.2	2.0(1.0-50.0)	2	1.0(1.0-1.0)
Та төлбөр төлдөг бэлгийн хавьтагч	2.44	2.0(1.0-5.0)	2.5	1.0(1.0-5.0)

Бэлгэвч, чийгшүүлэгчийн хэрэглээ

Хүснэгт 2.5-т ЭБЭ-ийн бэлгэвч чийгшүүлэгчийн хэрэглээний талаарх үр дүнг харуулав.

- УБ хотын, байнгын эрэгтэй бэлгийн хавьтагчтай ЭБЭ-ийн 68.5%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 63.3% нь сүүлийн бэлгийн хавьталд бэлгэвч хэрэглэсэн.

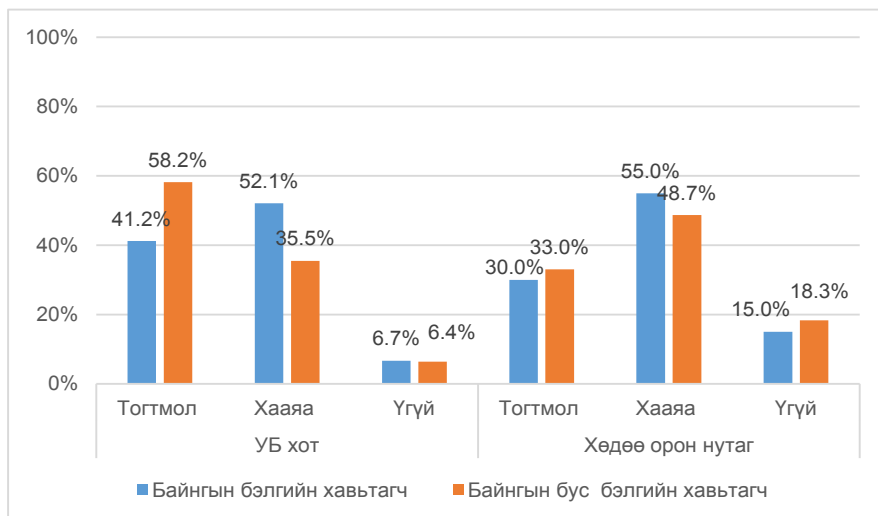
- УБ хотын, байнгын бус эрэгтэй бэлгийн хавьтагчтай ЭБЭ-ийн 80.4% нь, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 75.2% нь сүүлийн бэлгийн хавьталд бэлгэвч хэрэглэсэн (Хүснэгт 2.5).

Хүснэгт 2.5. ЭБЭ-ийн бэлгэвчийн хэрэглээ, байршлаар

	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N = 401		N = 147	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн бэлгийн хавьталд бэлгэвч хэрэглэсэн				
Байнгын эрэгтэй бэлгийн хавьтагч/найз залуу/	122	68.5(55.2-80.6)	38	63.3 (50.6-74.4)
Байнгын бус эрэгтэй бэлгийн хавьтагч/тохиолдлын бэлгийн хавьтлыг оруулна/	223	80.4(73.9-86.8)	91	75.2 (66.8-82.0)
Сүүлийн 6 сард шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн байдал				
Танд төлбөр төлдөг бэлгийн хавьтагч /мөнгө, бэлэг авах/				
Тогтмол	9	47.4(9.2-83.1)	-	-
Тогтмол биш	6	52.6(16.9-90.8)	1	3.7 (0.3-34.8)
Үгүй			-	-
Та төлбөр төлдөг бэлгийн хавьтагч				
тогтмол	6	42.5(21.1-101.9)	3	60.0 (20.5-89.7)
тогтмол биш	3	57.5(-1.9-121.1)	2	40.0 (11.8-76.9)
Бэлгэвч хэрэг болох бүрт бэлгэвч авах боломжтой				
Тийм	384	94.2(90.8-97.7)	143	97.3 (93.7-99.1)
Үгүй	13	5.1(1.7-8.5)	4	2.7 (0.9-6.3)
Надад хэрэг болж байгаагүй	2	0.6(-0.1-1.4)	-	-
Хэрэгтэй үедээ бэлгэвч авч чаддаггүй шалтгаан				
Би бэлгэвч авахаас ичдэг	8	74.5(42.5-106.1)	2	50.0
Би биедээ бэлгэвч авч явах дургүй	7	55.5(18.5-91.9)	2	50.0
Үнэгүй бэлгэвч болон бусад үйлчилгээ үзүүлдэг ямар нэгэн байгууллага мэднэ				
Тийм	52	40(27.6-51.8)	90	61.2 (53.2-68.8)
Үгүй	36	34(23.8-44.5)	57	38.8 (31.2-46.8)

УБ хотын, байнгын эрэгтэй бэлгийн хавьтагчтай ЭБЭ-ийн 41.2%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 30.0% нь тогтмол бэлгэвч хэрэглэдэг байв (Зураг 2.5). Харин байнгын бус бэлгийн хавьтагчтай УБ хотын ЭБЭ-ийн 58.2%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 33.0% нь тогтмол бэлгэвч хэрэглэдэг байлаа.

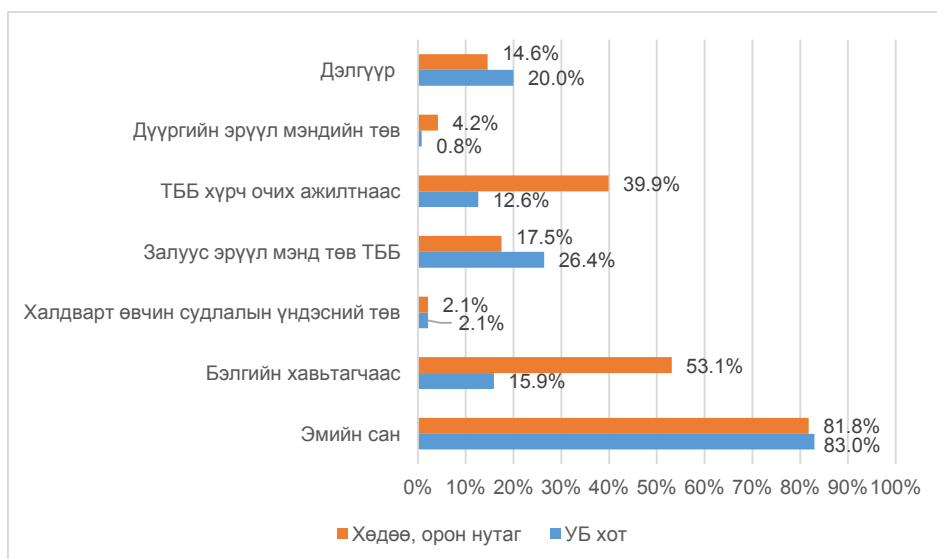
Зураг 2.5. ЭБЭ-ийн бэлгэвчний хэрэглээний давтамж, байршлаар

УБ хотын ЭБЭ-ийн 94.2%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 97.3% нь бэлгэвч хэрэг болох бүртээ бэлгэвч авч чаддаг байв. Бэлгэвч хэрэг болох бүртээ авч чаддаггүй УБ хотын 13, хөдөө орон нутгийн 4 ЭБЭ бэлгэвч авахаас ичдэг, биедээ бэлгэвч авч явах дургүй шалтгаанаар бэлгэвч авч чаддаггүй байна (Хүснэгт 2.5).

Бэлгэвч хэрэг болох бүртээ хаанаас авдгийг асуухад ЭБЭ ихэвчлэн эмийн сангаас авдаг байна (Зураг 2.6).

Зураг 2.6. ЭБЭ-ийн бэлгэвч авдаг газрууд, байршлаар

Чийгшүүлэгчийн хэрэглээ

УБ хотын ЭБЭ-ийн 74.4%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 51.0% нь шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орохдоо гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгч хэрэглэдэг. Нийт хэрэглэдэг оролцогчдын 40% нь байнга хэрэглэдэг байв. УБ хотын ЭБЭ-ийн 38.0% нь, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 51.5% нь хүрч очих ажилтнаас хамгийн сүүлд чийгшүүлэгч авсан байв.

Цаашид хүрч очих ажилтнаас чийгшүүлэгч авахыг илүүд үзэж байна гэж УБ хотын ЭБЭ-ийн 39.1% хариулсан бол хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 46.7% нь ТББ-аас чийгшүүлэгч авахыг илүүд үзэж байна (Хүснэгт 2.6).

Хүснэгт 2.6. ЭБЭ-ийн гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгчийн хэрэглээ

	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N = 401		N = 147	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орохдоо гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгч хэрэглэдэг				
Тийм	322	74.4(41.7-33.6)	75	51.0 (43.0-59.0)
Үгүй	77	25.6(19.1-32.0)	72	49.0 (41.0-57.0)
Сүүлийн 3 сард шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орохдоо гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгч хэрэглэсэн давтамж				
Байнга(100%)	153	41.7(33.6-4.5)	30	40.0(25.0-57.1)
Хааяа (75%)	134	44.4(37.1-51.9)	41	54.7 (43.1-65.7)
Үгүй (50%)	35	13.9(8.4-19.4)	4	5.3 (2.1-12.9)
Бэлгийн хавьталд орохдоо гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгч хэрэглэдэггүй шалтгаан				
Тухайн үед гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгч байгаагүй	10	59.6(37.8-84.3)	35	67.3 (53.7-78.5)
Гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгч олоход хэцүү байдаг	9	65.1(37.5-93.0)		15.4 (8.0-27.5)
Өөр төрлийн чийгшүүлэгч хэрэглэдэг	-	-	14	26.9 (16.8-40.2)
Хамгийн сүүлд гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгч авсан газар				
Супермаркет	6	1.9(0.0-3.7)	4	5.3 (2.1-12.9)
Эмийн сан	41	14.0(8.5-19.6)	3	4.0 (1.4-11.1)
Эрүүл мэндийн төв	23	7.8(3.4-12.2)	1	1.3 (0.2-7.1)
Бар, буудал	2	0.3(-0.1-0.8)	2	2.7 (0.7-9.3)
Найзаасаа	6	1.4(-0.7-0.8)	14	18.7 (11.5-29.0)
Төрийн бус байгууллага	49	21.8(15.6-28.3)	11	14.7 (8.4-24.4)
Хүрч очих ажилтнаас	146	38.0(30.4-45.3)	35	46.7 (35.8-57.9)
Интернэт	32	9.3(4.7-14.0)	3	4.0 (1.4-11.1)
Чийгшүүлэгч хэрэглээгүй	16	4.5(1.0-7.9)	2	2.7 (0.7-9.3)
Гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгч авахыг илүүд үзэж буй газар				
Супермаркет	9	3.0(0.8-5.2)	6	8.0 (3.7-16.4)

Эмийн сан	32	11.3(с-17.0)	7	9.3 (4.6-18.0)
Эрүүл мэндийн төв	43	16.6(10.6-22.8)	3	4.0 (1.4-11.1)
Бар, буудал	11	1.7(0.6-2.6)	11	14.7 (8.4-24.4)
Найзаасаа	4	0.5(0.0-1.0)	9	12.0 (6.4-21.3)
Төрийн бус байгууллага	40	16.5(10.6-22.7)	35	46.7 (35.8-57.9)
Хүрч очих ажилтнаас	140	39.1(31.3-46.8)	3	4.0 (1.4-11.1)
Интернэт	26	6.3(2.6-10.0)	1	1.3 (0.2-7.1)
Чийгшүүлэгч хэрэглээгүй	16	3.9(1.5-6.5)	-	-

Эмэгтэй бэлгийн хавьтагчийн талаар

УБ хотын нийт оролцогчдын 67.7%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 63.9% нь амьдралдаа эмэгтэй хүнтэй шулуун гэдсээр болон үтрээгээр бэлгийн хавьталд орж байсан. Тэдгээр хүмүүсийн 46.1%, 55.3% нь сүүлийн 12 сард эмэгтэй хүнтэй бэлгийн хавьталд орсон. УБ хотын ЭБЭ-ийн 40.0%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 13.5% нь эмэгтэй хүнтэй бэлгийн хавьталд орохдоо байнга бэлгэвч хэрэглэдэг.

УБ хотын ЭБЭ-ийн 62.7%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 82.7% нь байнгын эмэгтэй бэлгийн хавьтагчтайгаа сүүлийн 12 сард бэлгийн хавьталд орсон. УБ хотын ЭБЭ-ийн 50.5%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 63.5% нь байнгын бус эмэгтэй бэлгийн хавьтагчтай бэлгийн хавьталд орсон (Хүснэгт 2.7).

Хүснэгт 2.7. ЭБЭ-ийн эмэгтэй хүнтэй бэлгийн хавьталд орсон байдал

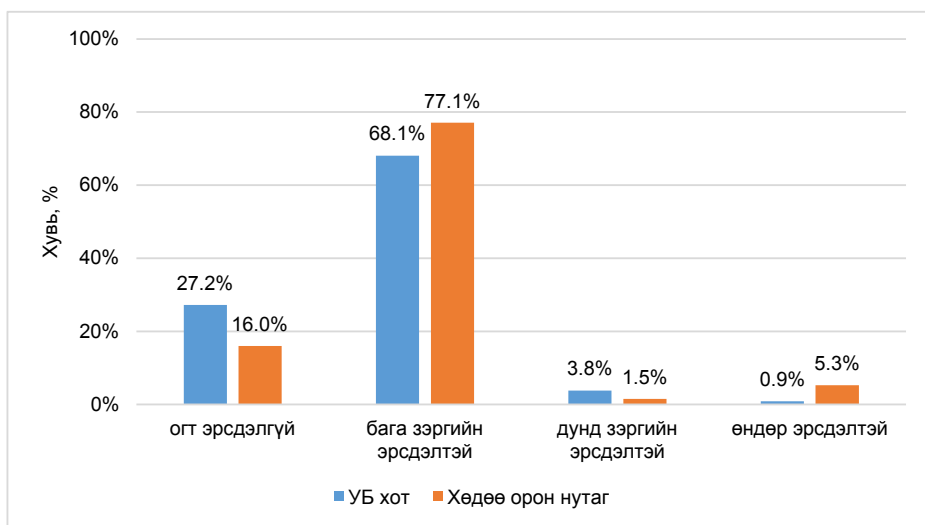
	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N = 401		N = 147	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Эмэгтэй хүнтэй үтрээгээр болон шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орж байсан				
Тийм	265	67.7(61.6-74.0)	94	63.9 (55.9-71.2)
Үгүй	134	32.3 (26.0-38.5)	53	36.1 (28.8-44.1)
Сүүлийн 12 сард эмэгтэй хүнтэй үтрээгээр болон шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орсон				
Тийм	116	46.1(38.1-54.2)	52	55.3 (45.2-64.9)
Үгүй	149	53.9(45.75-61.89)	42	44.7 (35.1-54.8)
Сүүлийн 12 сард үтрээгээр болон шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орсон эмэгтэйн тоо				
	дундаж	медиан	дундаж	медиан
Хавьталд орсон эмэгтэйн тоо	2.26	1.0(1.0-18)	2.5	2 (1-15)
Сүүлийн 12 сард эмэгтэй хүнтэй бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн давтамж				
Байнга(100%)	52	40.0(27.3-52.2)	7	13.5 (6.7-25.3)
Ихэвчлэн(75%)	13	8.7(2.5-14.7)	6	11.5 (5.4-22.9)
Заримдаа(50%)	13	12.8(3.6-22.1)	10	19.2 (10.8-31.9)
Хааяа(25%)	10	12.4(3.7-21.4)	9	17.3 (9.4-29.7)

Огт хэрэглэдэггүй	28	26.1(16.4-35.9)	20	38.5 (26.5-52.1)
Сүүлийн 12 сард байнгын эмэгтэй бэлгийн хамтрагчтайгаа үтрээ болон шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орсон				
Тийм	63	62.7(48.5-77.5)	43	82.7 (70.3-90.6)
Үгүй	54	37.3(22.5-51.5)	9	17.3 (9.4-29.7)
Сүүлийн удаа байнгын эмэгтэй хамтрагчтайгаа үтрээ болон шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн				
Тийм	30	42.2(27.1-57.0)	15	34.9 (22.4-49.8)
Үгүй	33	57.8(43.0-72.9)	28	65.1 (50.2-77.6)
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд эмэгтэй хүнтэй үтрээ болон шулуун гэдсээр тохиолдлын бэлгийн хавьталд орсон				
Тийм	68	50.5(36.4-64.2)	33	63.5 (49.9-75.2)
Үгүй	48	49.5(35.8-63.6)	19	36.5 (24.8-50.1)
Сүүлийн удаа эмэгтэй хүнтэй тохиолдлын бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн эсэх				
Тийм	47	63.9(50.2-76.6)	19	57.6 (40.8-72.8)
Үгүй	21	36.1(23.4-49.8)	14	42.4 (27.2-59.2)

ЭБЭ-ийн ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг хандлага

УБ хотын судалгаанд оролцогчдын 98.9%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 95.9% нь ХДХВ-ийн талаар сонсож байсан. УБ хотын ЭБЭ-ийн 27.2% нь, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 16.0% нь өөрсдийгөө огт эрсдэлгүй гэж үзсэн. Харин УБ хотын ЭБЭ-ийн 68.1% нь, хөдөө орон нутгийн оролцогчдын 77.1% нь бага зэргийн эрсдэлтэй гэж тодорхойлсон (Зураг 2.7).

Зураг 2.7. Оролцогчид ХДХВ, ДОХ-ын эрсдэлээ үнэлсэн байдал

Хүснэгт 2.8-д ЭБЭ-ийн ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэгийг байршлаар харууллаа.

- УБ хотын оролцогчдын 88.0%, хөдөө орон нутгийн оролцогчдын 95.5% нь бэлгийн үнэнч нэг хавьтагчтай байснаар ХДХВ-ийн халдвар дамжих эрсдэл буурна гэж зөв тодорхойлсон
- Бэлгийн хавьталд орох бүртээ бэлгэвчийг зөв хэрэглэснээр ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлж чадна гэж УБ хотын ЭБЭ-ийн 95.6%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 97.0% нь зөв хариулсан
- УБ хотын оролцогчдын 90.7%, хөдөө орон нутгийн оролцогчдын 81.0% нь гаднаас нь харахад эрүүл хүн ХДХВ-ийн халдвартай байж болно гэж зөв хариулсан.

ХДХВ-ийн халдварыг илрүүлэх шинжилгээнд тогтмол (3-6 сар тутамд) хамрагдах нь өөрийгөө болон хавьтагчаа эрсдэлээс сэргийлнэ хэмээн УБ хотын ЭБЭ-ийн 89.0%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 95.8% нь тодорхойлсон.

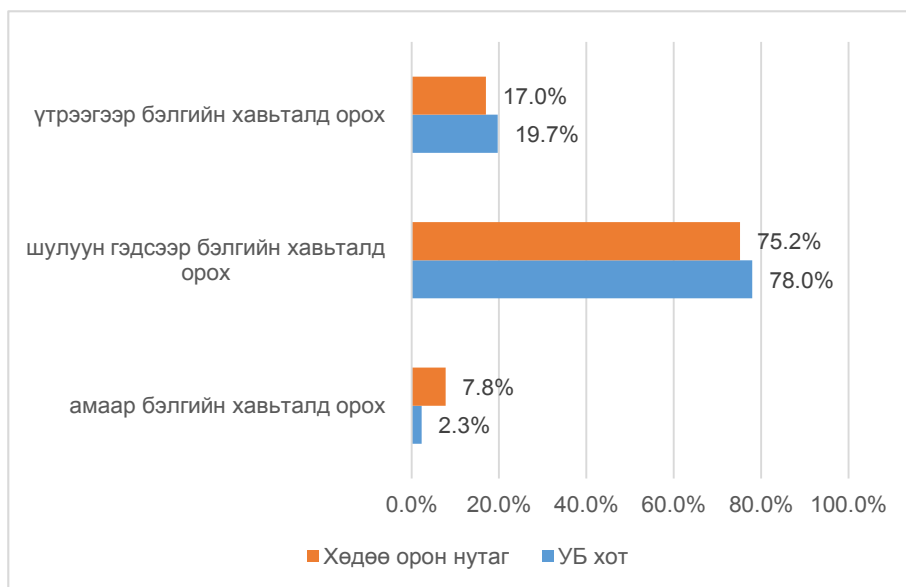
Хүснэгт 2.8. ЭБЭ-ийн ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг, байршлаар

	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N		N	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
ХДХВ-ийн талаар сонсож байсан				
Тийм	395	98.9(97.7-100.1)	141	95.9 (91.4-98.1)
Үгүй	4	1.1(-0.1-2.3)	6	4.1 (1.9-8.6)
Бэлгийн үнэнч, нэг хавьтагчтай байснаар ХДХВ-ийн халдвар дамжих эрсдэл буурна				
Тийм	314	88 (83.5-92.4)	127	95.5 (90.5-97.9)
Үгүй	51	12(7.4-16.5)	6	4.5 (2.1-9.5)
Бэлгийн хавьталд орох бүртээ бэлгэвчийг зөв хэрэглэснээр ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлж чадна				
Тийм	364	95.6(93.0-98.2)	131	97.0 (92.6-98.8)
Үгүй	16	4.4(1.8-7.0)	4	3.0 (1.2-7.4)
Гаднаас нь харахад эрүүл хүн ХДХВ-ийн халдвартай байж болно				
Тийм	333	90.7(87.1-94.3)	81	81.0 (72.2-87.5)
Үгүй	48	9.3(5.8-12.9)	19	19.0 (12.5-27.8)
ХДХВ-ийн халдварыг илрүүлэх шинжилгээнд тогтмол (3-6 сар тутамд) хамрагдах нь өөрийгөө болон хавьтагчаа эрсдэлээс сэргийлнэ				
Тийм	245	89(84.1-93.9)	114	95.8 (90.5-98.2)
Үгүй	39	11(6.1-15.9)	5	4.2 (1.8-9.5)
Сүүлийн 3 сард хүрч очих үйлчилгээ, ТББ, ХӨСҮТ-өөс авсан үйлчилгээ				
олон нийтийн дунд зохиогдсон үйл ажиллагаа	113	16(11.7-20.5)	12	8.2 (4.8-13.8)

БЗДХ-ын шинжилгээ	168	32(26.0-38.1)	40	27.2 (20.7-34.9)
Бэлгэвчний хэрэглээ болон аюулгүй бэлгийн харьцааны талаар зөвлөгөө	130	20.9(15.8-25.9)	34	23.1 (17.0-30.5)
үнэгүй бэлгэвч	160	24.6(19.6-29.6)	53	36.1 (28.8-44.1)

Бэлгэвчгүйгээр бэлгийн хавьталд ороход ХДХВ-ийн халдвар дамжих хамгийн өндөр эрсдэлтэй нь шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орох гэж зөв хариулсан ЭБЭ УБ хотод 75.2%, хөдөө орон нутагт 78.0% байв (Зураг 2.8).

Зураг 2.8. ХДХВ-ийн халдвар дамжих хамгийн өндөр эрсдэлтэй бэлгийн хавьтлыг тодорхойлсон ЭБЭ

УБ хотын оролцогчдын 88.5%, хөдөө орон нутгийн оролцогчдын 89.1% нь ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хаана хийлгэхээ мэддэг. УБ хотын оролцогчдын 85.5%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 78.9% нь ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэж байсан. Тэдгээр хүмүүсийн 71.5%, 43.5% нь сүүлийн 6 сарын дотор шинжилгээнд хамрагдсан байв (Хүснэгт 2.9).

Шинжилгээ өгсөн нийт хүмүүсийн 94% нь шинжилгээний хариугаа авсан. УБ хотод 13 хүн ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ эерэг, хөдөө орон нутагт 8 хүн эерэг байсан.

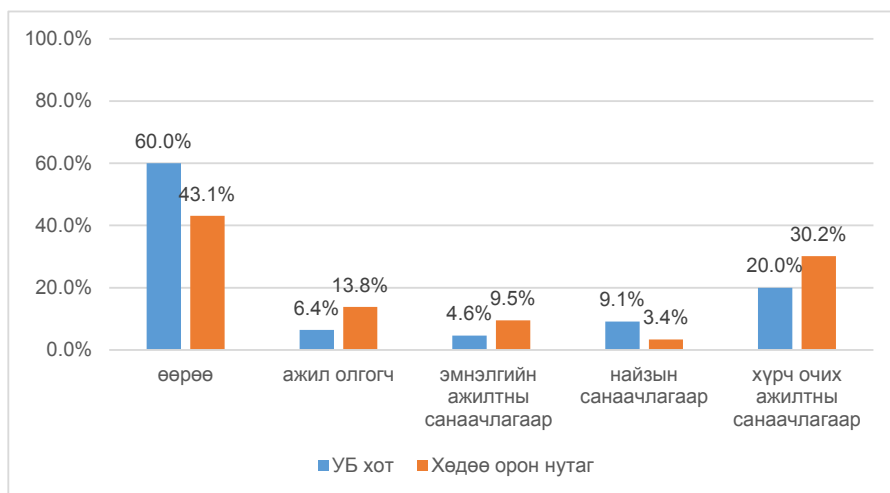
УБ хотын 13 хүний 11 нь эмчилгээнд хамрагддаг, хөдөө орон нутгийн 8 хүн бүгд эмчилгээнд хамрагддаг байна.

Хүснэгт 2.9. ЭБЭ-ийн ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт

	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N		N	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Та ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хаана хийлгэхээ мэднэ				
Мэднэ	365	88.5(84.0-93.1)	131	89.1 (83.0-93.2)
мэдэхгүй	34	11.5(7.0-16.0)	16	10.9 (6.8-17.0)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэж байсан				
Тийм	354	85.5(80.4-90.6)	116	78.9 (71.6-84.7)
Үгүй	45	14.5(9.4-19.6)	31	21.1 (15.3-28.4)
Та сүүлийн удаа хэзээ ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэсэн бэ?				
6 сарын дотор	267	71.5(64.8-78.1)	50	43.5 (34.8-52.6)
6-12 сар	43	12.6(7.6-17.6)	39	33.9 (25.9-42.9)
12 сараас дээш	43	15.9(10.5-21.4)	26	22.6 (15.9-31.1)
Та сүүлийн удаа шинжилгээ хийлгээд хариугаа авсан уу?				
Тийм	334	94.4(91.3-97.4)	109	94.0 (88.1-97.1)
Үгүй	20	5.6(2.6-8.7)	7	6.0 (2.9-11.9)
Хэрэв Тийм бол таны сүүлийн шинжилгээний хариу				
Эерэг	13	1.4(0.3-0.3)	8	8.2 (4.2-15.4)
Сөрөг	313	98.0(96.9-99.3)	89	91.8 (84.6-95.8)
тодорхойгүй	2	0.68(-0.1-1.2)		-
Эерэг байсан бол ретровирусийн эсрэг эмчилгээнд хамрагддаг эсэх				
Тийм	11	87.4(88.1-88.1)	8	100.0 (0.0-0.0)
Үгүй	2	12.6(11.9-11.9)	-	-

УБ хотын ЭБЭ-ийн 60.0%, хөдөө орон нутгийн оролцогчдын 43.1% нь өөрөө санаачилгаараа ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэсэн байна (Зураг 2.9).

Зураг 2.9. ЭБЭ-ийн ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт, байршлаар

Өртөлтийн өмнөх, дараах сэргийлэлтийн талаар

УБ хотын судалгаанд оролцогчдын 30.2%, хөдөө орон нутгийн оролцогчдын 14.3% нь ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлэх зорилгоор яаралтай ууж хэрэглэдэг өртөлтийн дараах сэргийлэлтийн талаар сонсож байсан. Тэдгээр хүмүүсийн мэдээллийн эх сурвалжийг тодруулахад дийлэнх нь буюу 49.3% нь ТББ-аас авдаг.

УБ хотод 11 хүн, хөдөө орон нутагт 3 хүн өртөлтийн дараах сэргийлэлтийн арга хэрэглэж байсан ба хэрэглэж байгаагүй хүмүүсээс шалтгааныг тодруулахад ихэнх хүмүүс хэрэгтэй гэж бодоогүй байна.

Харин өртөлтийн өмнөх сэргийлэлтийн талаар УБ хотоос ЭБЭ-ийн 22.5%, хөдөө орон нутгийн оролцогчдын 12.2% нь сонсож байсан. УБ хотын ЭБЭ-ийн 83.6%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 59.9% Монголд энэ аргыг хэрэглэх боломжтой бол хэрэглэнэ гэж хариулсан. (Хүснэгт 2.10).

Хүснэгт 2.10. Өртөлтийн өмнөх, дараах сэргийлэлтийн талаарх ЭБЭ-ийн мэдлэг

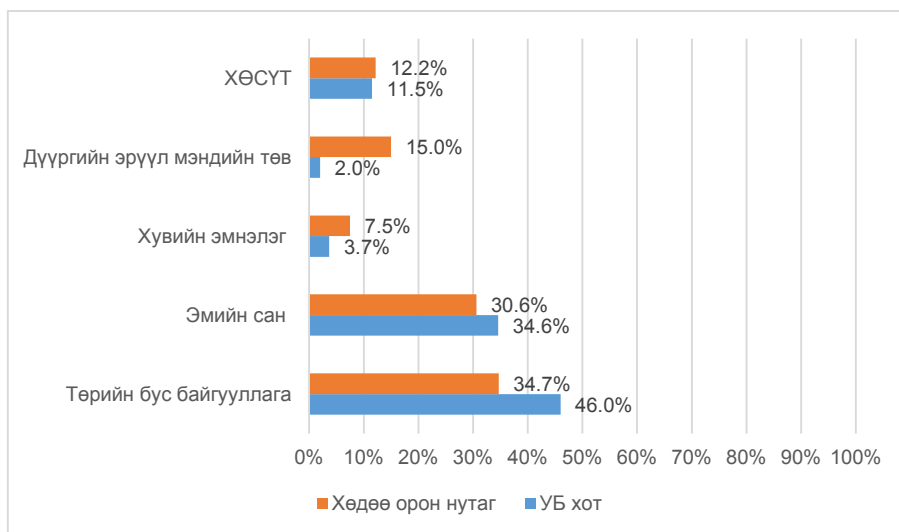
	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N		N	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлэх зорилгоор яаралтай ууж хэрэглэдэг Өртөлтийн дараах сэргийлэлтийн талаар сонсож байсан				
Тийм	161	30.2(24.4-35.9)	21	14.3 (9.5-20.9)
Үгүй	238	69.8(64.1-75.6)	126	85.7 (79.1-90.5)
Өртөлтийн дараах сэргийлэлтийг хэрэглэж байсан				
Тийм	11	6.8(0.6-13.0)	2	9.5 (2.6-28.9)

ХДХВ, ТЭМБҮҮГИЙН ХАЛДВАРЫН ТАРХАЛТЫН ТАНДАЛТ
СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН, 2019 ОН

Үгүй	150	93.2(87.0-99.4)	19	90.5 (71.1-97.4)
Өртөлтийн дараах сэргийлэлтийг хэрэглэж байгаагүй шалтгаан				
Хэрэгтэй гэж бодоогүй	136	92.9(86.4-99.7)	13	65.0 (43.3-81.9)
Хэтэрхий оройтсон, аль хэдийн 72 цаг өнгөрсөн	1	0.2(-0.1-0.4)	1	5.0 (0.9-23.6)
Би эмнэлэгт очиж энэ тухай асуухаас айсан	2	0.7(0.1-1.4)	2	10.0 (2.8-30.1)
Би хэрэглэхээс татгалзсан	11	6.3(-0.5-12.8)	4	20.0 (8.1-41.6)
ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлэх өртөлтийн өмнөх сэргийлэлтийн талаар сонсож байсан				
Тийм	129	22.5(17.5-27.7)	18	12.2 (7.9-18.5)
Үгүй	270	77.5(72.4-82.5)	129	87.8 (81.5-92.1)
Хэрэв Монголд энэ аргыг хэрэглэх боломжтой бол хэрэглэх эсэх				
хэрэглэхгүй	33	9.9(3.6-9.4)	6	4.2 (0.5-26.6)
итгэлтэй бус байна	32	6.5 (5.0-14.9)	51	35.9 (25.3-48.2)
хэрэглэнэ	329	83.6 (78.1-89.1)	85	59.9 (51.6-67.6)

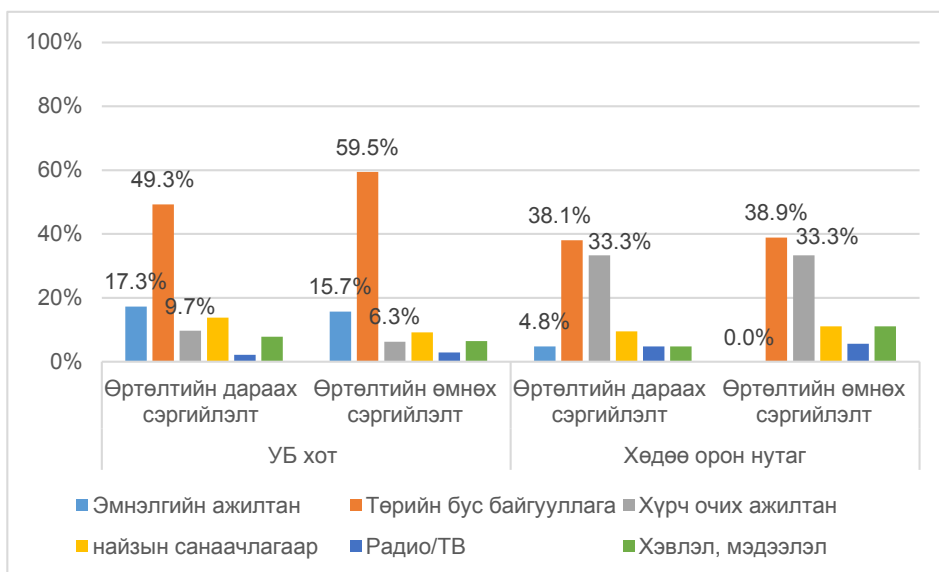
Судалгаанд оролцогчдын дийлэнх хувь нь өртөлтийн өмнөх сэргийлэлтийн аргыг Монголд хэрэглэх боломжтой бол ТББ (УБ хотын ЭБЭ-ийн 46.0%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 34.7%), эмийн сангуудаас (УБ хотын ЭБЭ-ийн 34.6%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 30.6%) авч хэрэглэхийг илүүд үзэж байв. (Зураг 2.10).

Зураг 2.10. Өртөлтийн өмнөх сэргийлэлтийн аргыг авч хэрэглэх газар

УБ хотын ЭБЭ-ийн 59.5%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 38.9% нь өртөлтийн өмнөх, дараах сэргийлэлтийн аргын талаар мэдээллийг ТББ-аас авсан байна (Зураг 2.11).

Зураг 2.11. ЭБЭ-ийн өртөлтийн өмнөх, дараах сэргийлэлтийн талаар мэдээлэл авсан эх сурвалж

БЗДХ-ын шинж тэмдэг илэрсэн байдал

УБ хотын ЭБЭ-ийн 8.9%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 2.7% нь сүүлийн 12 сард бэлэг эрхтнээс хэвийн бус ялгадас гарсан байна. Шинж тэмдэг илэрсэн тэдгээр хүмүүсийн 80.4%, 57.1% нь эмнэлэгт хандсан. УБ хотын ЭБЭ-ийн ихэнх нь (36.2%), хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн ихэнх нь аймаг дүүргийн эмнэлэг (40.0%), хувийн эмнэлэгт (40.0%) хандсан байна (Хүснэгт 2.11).

Хүснэгт 2.11. БЗДХ-ын шинж тэмдэг илрэлт, тусламж авсан байдал

	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N = 401		N = 147	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд бэлэг эрхтнээс хэвийн бус ялгадас, яр шарх гарч байсан				
Тийм	38	8.9(5.3-12.4)	4	2.7 (1.1-6.8)
Үгүй	361	91.2(87.6-94.7)	143	97.3 (93.2-98.9)
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд шулуун гэдэснээс хэвийн бус ялгадас, яр шарх гарч байсан				
Тийм	11	1.5(0.4-2.6)	4	2.7 (1.1-6.8)
Үгүй	388	98.5(97.4-99.6)	143	97.3 (93.2-98.9)
Хэрэв Тийм бол эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэгчдэд хандсан				
Тийм	34	80.4(75.6-86.0)	4	57.1 (25.0-84.2)
Үгүй	12	19.6(14.0-24.4)	3	42.9 (15.8-75.0)

Хамгийн сүүлд хаана хандаж тусламж үйлчилгээ авсан

Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв/Улаан тууз	8	8.0(-14.4-28.1)	-	-
Аймаг, дүүргийн эмнэлэг	5	27.9(-1.7-59.4)	2	40.0 (11.8-76.9)
Хувийн эмнэлэг	11	27.9(-12.2-67.5)	2	40.0 (11.8-76.9)
Төрийн бус байгууллага	10	36.2(10.4-62.9)	1	20.0 (3.6-62.4)

БЗДХ-ын шинжилгээнд хамрагдалт

УБ хотын оролцогчдын 53.1%, хөдөө орон нутгийн оролцогчдын 40.8% нь сүүлийн 12 сард ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдсан.

Тэдгээр хүмүүсийн дийлэнх нь урьдчилан сэргийлэх зорилгоор өөрөө шинжилгээнд хамрагдсан байв (УБ хотын ЭБЭ-ийн 69.3%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 73.3%). УБ хотоос оролцогчдын 46.4% нь ТББ-т, хөдөө орон нутгийн оролцогчдын 48.3% нь аймгийн эмнэлэгт шинжилгээнд хамрагдсан (Хүснэгт 2.12).

БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдахад тулгарсан саад бэрхшээлийг лавлахад эмнэлгийн орчин тухгүй, эмнэлгийн ажлын цаг нь тохирдоггүй гэлээ.

Хүснэгт 2.12. ЭБЭ-ийн БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт

	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N = 401		N = 147	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сард ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдсан				
Тийм	259	53.1(46.0-60.1)	60	40.8 (33.2-48.9)
Үгүй	140	46.9(39.9-54.0)	87	59.2 (51.1-66.8)
Шинжилгээнд хамрагдсан шалтгаан				
Урьдчилан сэргийлэх зорилгоор, өөрөө	172	69.3(59.8-79.1)	44	73.3 (61.0-82.8)
Урьдчилан сэргийлэх зорилгоор, төслөөр	24	7.7(2.3-13.0)	5	8.3 (3.6-18.0)
Шинж тэмдэг илэрсэн учраас	22	7.1(2.5-11.5)	8	13.3 (6.9-24.1)
Тохиолдлын бэлгийн хавьталд бэлгэвчгүй орсон учраас	13	4.8(0.3-9.3)	2	3.3 (0.9-11.3)
Бэлгийн хавьтагчийн хүсэлтээр	10	6.9(1.3-12.8)	1	1.7 (0.3-8.9)
Бусад	18	4.2(1.4-6.8)	-	-
Шинжилгээнд хамрагдсан газар				
Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв/Улаан тууз	56	19.9(12.2-27.5)	8	13.3 (6.9-24.1)
Аймаг, дүүргийн эмнэлэг	33	18.4(10.5-26.8)	29	48.3 (36.1-60.7)
Хувийн эмнэлэг	37	15.2(8.5-22.1)	10	16.7 (9.3-28.1)
Төрийн бус байгууллага	133	46.4(37.1-55.4)	13	21.7 (13.1-33.7)

Сүүлийн удаа ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдахад тулгарсан саад бэрхшээл

Их хүлээсэн	23	11.4 (5.3-17.6)	3	5.0 (1.4-12.7)
Эмнэлгийн ажлын цаг нь тохирдоггүй	32	11.4 (6.3-16.4)	6	10.0 (4.3-19.5)
Нууцлал хадгалдаггүй	26	11.7 (6.0-17.6)	3	5.0 (1.4-12.7)
Эмнэлгийн ажилчдын харилцаа, хандлага таалагдаагүй /ялгаварлаж, гутаан доромжилсон	20	8.0 (2.6-13.5)	3	5.0 (1.4-12.7)
Эмнэлгийн орчин тухгүй байсан / хангалттай сандал байгаагүй, бохир байсан, ганцаарчилсан байдлыг хангаагүй/	30	12.4 (6.1-18.9)	4	6.7 (2.3-15.1)
Эмнэлэг хол байсан	30	10.9 (5.1-16.6)	7	11.7 (5.4-21.5)
Үйлчилгээний төлбөр өндөр	10	2.3 (0.4-4.1)	2	3.3 (0.7-10.3)

БЗДХ-ын өвчлөл

УБ хотын ЭБЭ-ийн 4.7%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 4.1% нь сүүлийн 12 сард тэмбүү өвчин оношлогдож байсан. Харин заг хүйтэн өвчнөөр УБ хотын ЭБЭ-ийн 6.1%, хөдөө орон нутаг ЭБЭ-ийн 3.4% нь оношлогдож байсан.

БЗДХ оношлогдсон ЭБЭ-ийн дийлэнх нь (УБ хотод 94.6% нь, хөдөө орон нутагт 100%) эмчлүүлсэн байв. Эмчилгээ хийлгэсэн бүх ЭБЭ 100% эмчээр эмчлүүлсэн. (Хүснэгт 2.13).

Хүснэгт 2.13. ЭБЭ-ийн дундах БЗДХ-ын өвчлөл

	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N = 401		N = 147	
Сүүлийн 12 сард оношлогдож байсан БЗДХ тэмбүү	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Тийм	22	4.7(1.9-7.5)	6	4.1 (1.7-8.2)
Үгүй	377	95.3(92.5-98.1)	141	95.9 (91.8-98.3)
заг хүйтэн				
Тийм	26	6.1(2.9-9.3)	5	3.4 (1.3-7.3)
Үгүй	373	93.9(90.7-97.1)	142	96.6 (92.7-98.7)
хламид				
Тийм	1	0.1(-0.0-0.2)	-	-
Үгүй	398	99.9(99.8-100.0)	147	100
Эмчлүүлсэн эсэх				
Тийм	46	94.6(93.1-95.9)	10	100
Үгүй	2	5.4(4.1-6.9)	-	-

Архи согтууруулах ундаа, мансууруулах бодисын хэрэглээ

УБ хотын ЭБЭ-ийн 90.1%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 83.0% нь сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн байв. Тэдгээрийн

34.8%, 40.1% нь сард 1 удаа архи хэрэглэсэн, 26.2%, 20.5% нь сард нэгээс дээш удаа архи хэрэглэсэн байна.

УБ хотын ЭБЭ-ийн 45.6%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 49.2% нь архи хэрэглэсэн үедээ бэлгийн хавьталд орсон байв. Давтамжийг тодруулахад тэдгээрийн 3.7%, 5.0% нь байнга согтсон үедээ бэлгийн хавьталд ордог байна (хүснэгт 2.14).

ЭБЭ-ийн дунд мансууруулах бодис хэрэглэгчдийн хувь Улаанбаатар хотод 3.7%, хөдөө орон нутагт 2.7% байна.

Тэдгээрийн дийлэнх нь өвс, мөс, шавар, каннабис хэрэглэдэг байна. УБ хотын ЭБЭ-ээс 2 хүн мансууруулах бодис тарьж хэрэглэж байсан ч нэрийг нь тодруулахад мэдэхгүй байсан.

Хүснэгт 2.14. Архи, мансууруулах бодисын хэрэглээ

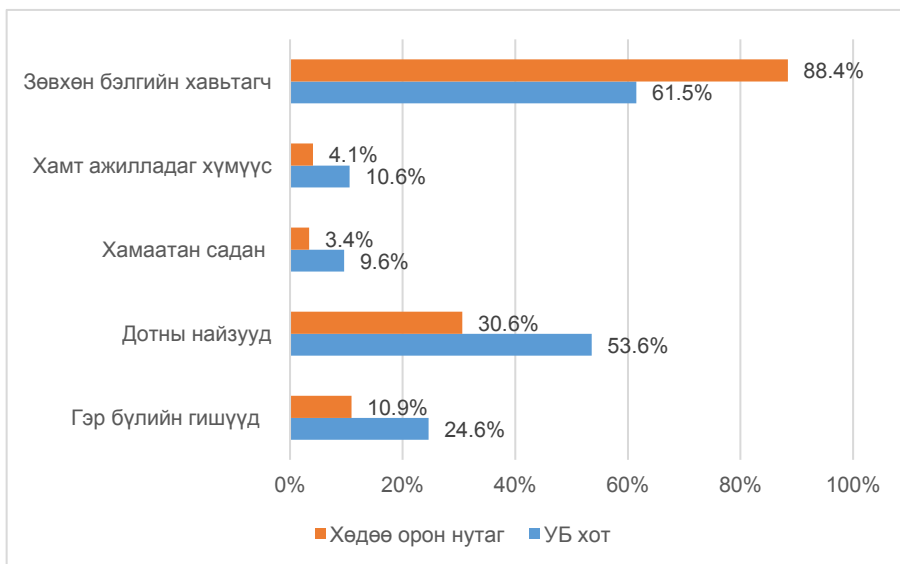
	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N = 401		N = 147	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн				
Тийм	369	90.1(85.5-94.6)	122	83.0 (76.1-88.2)
Үгүй	30	9.9(5.4-14.5)	25	17.0 (11.8-23.9)
Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн давтамж				
7 хоногт нэг удаа	63	11.6(7.7-15.3)	26	21.3 (15.0-29.4)
7 хоногт нэгээс олон удаа	60	12.4(7.8-16.9)	11	9.0 (5.1-15.4)
Сард нэг удаа	104	34.8(28.1-41.6)	51	41.8 (33.4-50.7)
Сард нэгээс дээш удаа	106	26.2(20.5-31.9)	25	20.5 (14.3-28.5)
Жилдээ 1-2 удаа	36	15.1(9.7-20.6)	9	7.4 (3.9-13.5)
Сүүлийн 12 сард согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон				
Тийм	190	45.6(39.1-52.0)	60	49.2 (40.5-58.0)
Үгүй	179	54.4(48.0-60.9)	62	50.8 (42.0-59.5)
Сүүлийн 12 сард согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон давтамж				
Байнга(100%)	10	3.7(0.7-6.6)	3	5.0 (1.7-13.7)
Ихэвчлэн(75%)	19	8.3(2.8-13.7)	5	8.3 (3.6-18.0)
Заримдаа(50%)	69	41.0(31.3-51.1)	18	30.0 (19.9-42.5)
Хааяа(25%)	89	47.0(36.4-57.5)	34	56.7 (44.1-68.5)
Сүүлийн 12 сард тарилгын бус мансууруулах бодис хэрэглэсэн				
Тийм	18	3.7(1.4-6.1)	4	2.7 (1.1-6.8)
Үгүй	381	96.3(93.9-98.6)	143	97.3 (93.2-98.9)
Хэрэглэсэн бодисын нэр				
Марихуан/Гашиш	5	27.8 (11.5-50.6)	1	25.0 (2.8-71.6)
Каннабис	2	11.1 (2.4-31.1)	-	-
Бензин, газ, шүршигч будаг	1	5.6 (0.6-23.2)	-	-
Кокайн			-	-
Мөс	2	11.1 (2.4-31.1)	2	50.0 (12.3-87.7)
Поперс	3	16.7 (4.9-38.1)	-	-

Шавар	1	5.6 (0.6-23.2)	-	-
Өвс	6		2	50.0 (12.3-87.7)
Мансууруулах бодис тарьж хэрэглэж байсан эсэх				
Тийм	2	0.1(0.0-0.1)	-	-
Үгүй	397	99.9(99.9-100.0)	147	100.0 (0.0-0.0)

Ялгаварлан гадуурхалт, ЭБЭ-ийн хүний эрхийн нөхцөл байдал

УБ хотын ЭБЭ-ийн 53.6%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 30.6% дотнын найзууд нь бэлгийн чиг баримжааг нь мэддэг байна. Харин гэр бүлийн гишүүд нь бэлгийн чиг баримжааг нь мэддэг ЭБЭ-ийн хувь УБ хотод 24.6%, хөдөө орон нутагт 10.9% байна. УБ хотын ЭБЭ-ийн 88.4%, хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн 61.5% нь зөвхөн бэлгийн хавьтагч нь бэлгийн чиг баримжааг нь мэддэг байв (Зураг 2.12).

Зураг 2.12. ЭБЭ-ийн бэлгийн чиг баримжааг мэддэг хүмүүсийн эзлэх хувь, байршлаар

Хүснэгт 2.15-д бэлгийн чиг баримжаанаасаа болж зодуулж, цагдаагийн хүчирхийлэлд өртөж байсан эсэх талаарх судалгааны үр дүнг харуулав.

Оролцогчдын дунд бэлгийн чиг баримжаанаасаа болж зодуулж, ялгаварлан гадуурхалтад өртөж, цагдаагийн байгууллагад дуудагдаж байсан тохиолдол цөөн байна. Харин УБ хотын оролцогчдын 11.8% нь хөдөө орон нутгийн оролцогчдын 3.4% нь чиг баримжаанаас үүдэлтэй эрх зөрчигдсөний улмаас хүний эрхийн байгууллагад хандахыг хүсч байсан гэнэ.

Хүснэгт 2.15. Бэлгийн чиг баримжаанаас болж зодуулж, гадуурхалтад өртөлт

	Улаанбаатар		Хөдөө орон нутаг	
	N = 401		N = 147	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Бэлгийн чиг баримжаанаасаа болж зодуулж байсан				
Тийм, 1 удаа	20	2.9(1.4-4.4)	8	5.4 (2.8-10.3)
Тийм, олон удаа	26	2.9(1.-4.7)	3	2.0 (0.7-5.8)
Үгүй	351	94.2(91.9-96.5)	136	92.5 (87.1-95.8)
Бэлгийн чиг баримжаанаасаа болж цагдаагийн зүгээс хүчирхийлэл, ялгаварлан гадуурхалтад өртөж байсан				
Тийм, 1 удаа	20	1.4(0.7-2.1)	4	2.7 (1.1-6.8)
Тийм, олон удаа	15	2.1(0.4-3.8)	-	-
Үгүй	364	96.5(94.7-98.4)	143	97.3 (93.2-98.9)
Бэлгийн чиг баримжаанаасаа болж эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэхээс татгалзах тохиолдол байсан эсэх				
Тийм, 1 удаа	6	0.9(-0.2-1.9)	1	0.7 (0.1-3.8)
Тийм, олон удаа	5	0.3(0.1-0.5)	1	0.7 (0.1-3.8)
Үгүй	388	98.8 (97.7-99.9)	145	98.6 (95.1-99.6)
Бэлгийн чиг баримжаанаас үүдэлтэй хууль, цагдаагийн байгууллагад дуудагдаж байсан эсэх				
Тийм, 1 удаа	20	1.7(0.9-2.5)	5	3.4 (1.5-7.7)
Тийм, олон удаа	8	1.2(-0.3-2.8)	-	-
Үгүй	370	97.1(95.4-98.8)	142	96.6 (92.3-98.5)
Бэлгийн чиг баримжаанаас үүдэлтэй эрх зөрчигдсөний улмаас хүний эрхийн байгууллагад хандахыг хүсэж байсан эсэх				
Тийм, 1 удаа	38	5.8(3.1-8.5)	5	3.4 (1.5-7.7)
Тийм, олон удаа	34	6.0(3.1-9.0)	-	-
Үгүй	326	88.2(84.2-92.2)	142	96.6 (92.3-98.5)
Бэлгийн хүчирхийлэлд өртөж байсан эсэх				
Тийм, 1 удаа	22	4.8(2.1-7.6)	2	1.4 (0.4-4.9)
Тийм, олон удаа	12	1.3(0.4-2.2)	1	0.7 (0.1-3.8)
Үгүй	363	93.8(91.0-96.7)	144	98.0 (94.2-99.3)

Хүснэгт 2.16-д гутаан доромжлогдохоос айж, хэн нэгэн ЭБЭ гэж мэдэхээс санаа зовсны улмаас ЭМТҮ аваагүй, ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгээгүй хүмүүсийн эзлэх хувийг харуулсан. Гутаан доромжлогдохоос, хэн нэгэн ЭБЭ гэж мэдэхээс айж санаа зовсны улмаас ЭМТҮ, ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгээгүй ЭБЭ-ийн эзлэх хувь УБ хотод 19.9%, 18.4% байв. Харин хөдөө орон нутагт 5.4%, байв.

Харин хүчирхийлэлд өртөхөөс айсан, цагдаад баригдахаас айж ЭМТҮ аваагүй, ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгээгүй хүмүүсийн эзлэх хувь бага байна (УБ хотод 3.3%, 2.6% болон хөдөө орон нутагт 1.4%, 0.7%) (Хүснэгт 2.16).

Хүснэгт 2.16. ЭБЭ-ийн ЭМТҮ, ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдаагүй шалтгаанууд байршлаар

	УБ хот N=401		Хөдөө орон нутаг N=147	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Гутаан доромжлохоос айж санаа зовсны улмаас				
ЭМТҮ аваагүй	81	19.9(14.7-25.0)	8	5.4 (2.8-10.4)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгээгүй	63	18.4(13.1-23.6)	8	5.4 (2.8-10.4)
Хэн нэгэн ЭБЭ гэж мэдэхээс айж санаа зовсны улмаас				
ЭМТҮ аваагүй	126	33.1(26.8-39.4)	14	9.5 (5.9-15.0)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ	92	25.9(20.0-31.8)	11	7.5 (4.3-12.7)
Хүчирхийлэлд өртөхөөс айж санаа зовсон				
ЭМТҮ аваагүй	22	3.5(1.5-5.5)	2	1.4 (0.4-4.8)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ	15	2.6(1.0-4.2)	1	0.7 (0.1-3.7)
Цагдаад баригдахаас айж санаа зовсон				
ЭМТҮ аваагүй	18	3.3(1.2-5.5)	3	2.0 (0.7-5.8)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ	12	2.4(0.9-3.9)	1	0.7 (0.1-3.7)

ЭБЭ-ийн ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалт

2019 оны судалгаанд УБ хотоос 401 ЭБЭ хамрагдсанаас 400 хүн цусны шинжилгээ өгсөн. Тэдгээрийн 36 хүнд (9.0%) тэмбүүгийн халдвар илэрсэн. Хөдөө орон нутагт 146 хүн шинжилгээнд хамрагдсанаас 19 хүнд (13.1%) тэмбүүгийн халдвар илэрсэн. (Хүснэгт 2.17).

Хүснэгт 2.17. ЭБЭ-ийн тэмбүүгийн халдварын тархалт

Эрсдэлтэй бүлэг	Шинжилгээ өгсөн хүний тоо	Халдвар илэрсэн хүний тоо	Тархалтын хувь	Жинлэсэн %, (95% ИИ)
Нийт ЭБЭ	546	55	10.1%	-
Улаанбаатар	400	36	9.0%	5.9 (3.1, 8.6)
Хөдөө орон нутаг	146	19	13.1%	-

2019 оны судалгаагаар нийт ЭБЭ-ийн 7.7%-д нь ХДХВ-ийн халдвар илэрсэн. УБ хотын ЭБЭ-ийн дунд 28 хүнд (7.0%) ХДХВ-ийн халдвар илэрсэн. Хөдөө орон нутгийн ЭБЭ-ийн дунд 14 хүнд (14.6%) ХДХВ-ийн халдвар илэрсэн. (Хүснэгт 2.18).

Хүснэгт 2.18. ЭБЭ-ийн ХДХВ-ийн халдварын тархалт

Эрсдэлтэй бүлэг	Шинжилгээ өгсөн хүний тоо	Халдвар илэрсэн хүний тоо	Тархалтын хувь	Жинлэсэн %, (95% ИИ)
Нийт ЭБЭ	546	42	7.7%	-
Улаанбаатар	400	28	7.0%	6.2 (3.1, 9.3)
Хөдөө орон нутаг	146	14	9.6%	-

УБ хот болон орон нутгийн нийт ЭБЭ-ийн 233 нь байнгын бэлгийн хавьтагчтай байснаас, 20 нь ХДХВ-ийн халдвартай байв. Тэдгээр хүмүүсийн 85% нь тогтмол бэлгэвч хэрэглэдэг, 10.0% нь хааяа хэрэглэдэг, 5.0% нь огт бэлгэвч хэрэглэдэггүй байлаа. Байнгын бус бэлгийн хавьтагчтай 393 ЭБЭ-ийн 23 нь ХДХВ-ийн халдвартай бөгөөд 95.7% нь тогтмол бэлгэвч хэрэглэдэг, 4.3% нь хааяа хэрэглэдэг.

Харин байнгын бэлгийн хавьтагчтай, ХДХВ-ийн халдваргүй нийт 213 ЭБЭ-ийн 57.7% нь тогтмол бэлгэвч хэрэглэдэг, 27.7% нь хааяа, 14.6% нь огт хэрэглэдэггүй байв. ХДХВ-ийн халдваргүй ЭБЭ-тэй харьцуулахад ХДХВ-ийн халдвартай ЭБЭ-ийн чийгшүүлэгчийн хэрэглээ өндөр (71.2% болон 90.5%) байна. Харин тэмбүүгийн халдварын хувьд чийгшүүлэгчийн хэрэглээ ялгаагүй байна. Үүнээс харахад ХДХВ-ийн халдвартай ЭБЭ-ийн бэлгэвч, чийгшүүлэгчийн хэрэглээ өндөр байна. (Хүснэгт 2.19).

Хүснэгт 2.19. ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалт бэлгэвчний хэрэглээгээр, бэлгийн хавьтагчийн төрлөөр

	ХДХВ халдвар			Тэмбүү	
	Нийт	Эерэг N(%)	Сөрөг N(%)	Эерэг N(%)	Сөрөг N(%)
Байнгын бэлгийн хавьтагч					
Тогтмол	140	17 (85.0)	123 (57.7)	18 (75.0)	122 (58.4)
Хааяа	61	2 (10.0)	59 (27.7)	6 (25.0)	55 (26.3)
Огт үгүй	32	1 (5.0)	31 (14.6)	-	32 (15.3)
Байнгын бус бэлгийн хавьтагч					
Байнга	302	22 (95.7)	280 (75.7)	36 (76.6)	266 (76.9)
Хааяа	67	1 (4.3)	66 (17.8)	8 (17.0)	59 (17.1)
Огт үгүй	24	-	24 (6.5)	3 (6.4)	21 (6.1)
Шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орохдоо гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгч хэрэглэдэг					
Тийм	397	38 (90.5)*	359 (71.2)	42 (75.0)	355 (72.4)
Үгүй	149	4 (9.5)	145 (28.8)	14 (25.0)	135 (27.6)

ХДХВ-ийн халдвартай нийт ЭБЭ-ийн 97.6% нь ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ, 85.7% нь сүүлийн 12 сард ХДХВ-ийн халдвараас

бусад БЗДХ илрүүлэх шинжилгээ хийлгэж байсан, харин ХДХВ-ийн халдваргүй ЭБЭ-ийн 85.1% нь ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ, 71.4% нь бусад БЗДХ илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдсан байв.

ХДХВ-ийн халдвартай 42 хүний 31 нь (73.8%) нь, ХДХВ-ийн халдваргүй 506 хүний 186 (36.8%) нь сүүлийн 3 сарын хугацаанд хүрч очих үйлчилгээ, ТББ, ХӨСҮТ-ээс 2 буюу түүнээс дээш удаа үйлчилгээ авсан байна. Харин тэмбүүгийн халдварын хувьд хүрч очих үйлчилгээ, ТББ, ХӨСҮТ-ийн үйлчилгээнд хамрагдалт ялгаагүй байна. Энэ нь ХДХВ-ийн халдваргүй, нуугдмал олон нийтийг ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ, үйлчилгээнд хамруулах шаардлагатайг харуулж байна. (Хүснэгт 2.20).

Хүснэгт 2.20. ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалт шинжилгээнд хамрагдалтын байдлаар

	ХДХВ халдвар			Тэмбүү	
	Нийт	Эерэг N(%)	Сөрөг N(%)	Эерэг N(%)	Сөрөг N(%)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэж байсан					
Тийм	470	41 (97.6)	429 (85.1)	49 (87.5)	421 (85.9)
Үгүй	76	1 (2.4)	75 (14.9)	7 (12.5)	69 (14.1)
Сүүлийн 3 сард ТББ, ХӨСҮТ-с үйлчилгээ авсан					
1 удаа	331	11 (26.2)**	320 (63.2)	32 (57.1)	299 (60.8)
2 болон түүнээс дээш	217	31 (73.8)	186 (36.8)	24 (42.9)	193 (39.2)
Сүүлийн 12 сард ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ илрүүлэх шинжилгээ хийлгэсэн					
Тийм	319	36 (85.7)***	283 (56.2)	40 (71.4)*	279 (56.9)
Үгүй	227	6 (14.3)	221 (43.8)	16 (28.6)	211 (43.1)

УБ болон хот хөдөөгийн нийт ЭБЭ-ийн 55 нь тэмбүүгийн халдвар илэрсэн бөгөөд 16.1% нь сүүлийн 12 сард бэлэг эрхтнээс хэвийн бус ялгадас гарч байсан. Харин тэмбүүгийн халдвар илрээгүй ЭБЭ-ийн 6.7% нь бэлэг эрхтнээс хэвийн бус ялгадас гарч байсан байна. (Хүснэгт 2.21).

Хүснэгт 2.21. ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ, тэмбүүгийн халдварын тархалт БЗДХ-ын шинж тэмдэг илрэлт, оношлогдсон байдлаар

	ХДХВ халдвар			Тэмбүү	
	Нийт	Эерэг N(%)	Сөрөг N(%)	Эерэг N(%)	Сөрөг N(%)
Сүүлийн 12 сард бэлэг эрхтнээс хэвийн бус ялгадас гарсан					
Тийм	42	2 (4.8)	40 (7.9)	9 (16.4)	33 (6.7)*
Үгүй	504	40 (95.2)	464 (92.1)	46 (83.6)	457 (93.3)
Сүүлийн 12 сард шулуун гэдэснээс хэвийн бус ялгадас гарсан					
Тийм	15	2 (4.8)	13 (2.6)	3 (5.5)	12 (2.4)

Үгүй	531	40 (95.2)	491 (97.4)	52 (94.5)	478 (97.6)
Сүүлийн 12 сард оношлогдсон БЗДХ					
Тэмбүү	28	3 (7.1)	25 (5.0)	17 (30.9)	11 (2.2)**
Заг хүйтэн	31	1 (2.4)	30 (6.0)	2 (3.6)	28 (5.7)

Дүгнэлт

ХДХВ-ийн халдвартай ЭБЭ-ийн дунд бэлгэвч, чийгшүүлэгчийн хэрэглээ өндөр байгаа нь ХДХВ-ийн халдварын тархалт тогтвортой буурахад нөлөөлж байна. ЭБЭ-ийн дийлэнх нь ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлэх өртөлтийн өмнөх, дараах сэргийлэлтийн аргын талаар сонсож байгаагүй байв.

3. ХОРИХ АНГИД ЯЛ ЭДЭЛЖ БУЙ ЭРЭГТЭЙЧҮҮДИЙН СУДАЛГАА

Судалгаанд нийт 1105 хүн хамрагдсан. Нээлттэй 9 хорих ангиас 6 анги сонгож, 603 хүн хамруулсан. Хаалттай 8 ангиас 5 анги сонгож 502 хүн хамруулсан. Судалгаанд хамрагдагчдын дундаж нас 35 (18-55 нас).

Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн нийгэм, хүн ам зүйн үзүүлэлтүүд

Нийт судалгаанд оролцогчдын 12.6% нь 18-24 нас, 21.4% нь 25-29 нас, 20.5% нь 30-34, 16.2% нь 35-39 настай байсан. Боловсролын түвшингээр эрчүүдийн 28.0% нь бүрэн бус дунд, 35.2% нь бүрэн дунд боловсрол эзэмшсэн байв.

Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн 33.2% нь гэрлэсэн, 28.3% нь гэрлээгүй, 17.4% нь хамтран амьдрагчтай, 19.2% нь салсан байсан. Дунджаар 8 жил 5 сарын ялын хэмжээтэй, дунджаар 4 жил 6 сарын хугацаанд тухайн хорих ангид хоригдож байна. (Хүснэгт 3.1).

Хүснэгт 3.1. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн нийгэм, хүн ам зүйн үзүүлэлтүүд

	Хаалттай		Нээлттэй		Нийт	
	N = 502		N = 603		N = 1105	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Насны бүлэг						
18-24	23	4.6 (3.0-6.7)	116	19.2 (16.2-22.5)	139	12.6 (10.7-14.6)
25-29	78	15.5 (12.6-18.9)	158	26.2 (22.8-29.8)	236	21.4 (19.0-23.8)
30-34	113	22.5 (19.0-26.3)	114	18.9 (15.9-22.2)	227	20.5 (18.2-23.0)
35-39	91	18.1 (14.9-21.7)	88	14.6 (11.9-17.6)	179	16.2 (14.1-18.5)

ХДХВ, ТЭМБҮҮГИЙН ХАЛДВАРЫН ТАРХАЛТЫН ТАНДАЛТ
СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН, 2019 ОН

40+	197	39.2 (35.0-43.6)	127	21.1 (18.0-24.4)	324	29.3 (26.7-32.1)
Боловсрол						
Сургуульд сураагүй	55	11.0 (8.4-13.9)	55	9.1 (7.0-11.6)	110	10.0 (8.3-11.8)
Бага ангийн /1-4 анги/	68	13.5 (10.8-16.7)	64	10.6 (8.3-13.3)	132	11.9 (10.1-14.0)
Бүрэн бус дунд /5-8 анги/	150	29.9 (26.0-34.0)	159	26.4 (23.0-30.0)	309	28.0 (25.4-30.7)
Бүрэн дунд /9-12 анги/	161	32.1 (28.1-36.2)	228	37.8 (34.0-41.7)	389	35.2 (32.4-38.1)
Тусгай дунд, коллеж	37	7.4 (4.6-11.1)	41	6.8 (4.5-10.0)	78	7.1 (5.2-9.4)
Их дээд сургууль төгссөн	31	6.2 (4.3-8.5)	56	9.3 (7.2-11.8)	87	7.9 (6.4-9.6)
Гэрлэлтийн байдал						
Гэрлээгүй	153	30.5 (26.6-34.6)	217	36.0 (32.2-39.9)	370	33.5 (30.7-36.3)
Гэрлэсэн	144	28.7 (24.9-32.8)	168	27.9 (24.4-31.5)	312	28.2 (25.6-30.9)
Гэрлээгүй, хамтран амьдардаг	80	15.9 (12.9-19.3)	112	18.6 (15.6-21.8)	192	17.4 (15.2-19.7)
Бэлэвсэн	8	1.6 (0.8-3.0)	11	1.8 (1.0-3.1)	19	1.7 (1.1-2.6)
Салсан	117	23.3 (19.8-27.2)	95	15.8 (13.0-18.8)	212	19.2 (16.9-21.6)

Бэлгийн зан үйл, дадал

Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд дунджаар 17±3 настайдаа анх бэлгийн хавьталд орсон. Оролцогчдын 16.1% нь анх бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн байв. Судалгаанд оролцогчдоос 9 хүн (0.8%) анх бэлгийн хавьталд орохдоо эрэгтэй хүнтэй бэлгийн хавьталд орсон. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн 10 хүн (0.9%) бисекс, 1086 хүн (99.1%) нь гетеросекс гэж бэлгийн чиг баримжаагаа тодорхойлсон. Эрчүүдийн 98.5% нь анх бэлгийн харьцаанд орохдоо өөрийн хүсэлтээр орсон байв.

Судалгаанд хамрагдагсдын 25.3% нь бэлэг эрхтэндээ гаднын биет байрлуулсан, тэдгээр хүмүүсийн 16.7% нь багаж хэрэгслээ дамжуулж хэрэглэсэн байна. Энэ нь хорих ангийн төрлөөр ялгаатай байв (хаалттай хорих ангийн эрчүүдийн 25.4% нь нээлттэй хорих ангийн эрчүүдийн 9.0% нь гаднын биет байрлуулсан багаж хэрэгслээ дамжуулж хэрэглэсэн) (Хүснэгт 3.2).

Хүснэгт 3.2. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн бэлгийн зан үйл, дадал

	Хаалттай		Нээлттэй		Нийт	
	N = 502		N = 603		N = 1105	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Анх бэлгийн хавьталд орсон нас						
Нас					17±3 нас	
Анх бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн эсэх						
Тийм	68	13.9 (11.0-17.1)	106	17.9 (15.0-21.2)	174	16.1 (14.0-18.4)
Үгүй	422	86.1 (82.9-89.0)	485	82.1 (78.8-85.0)	907	83.9 (81.6-86.0)
Анхны бэлгийн хавьталд орсон хүн						
Эрэгтэй	4	0.8 (0.3-1.9)	5	0.8 (0.3-1.8)	9	0.8 (0.4-1.5)
Эмэгтэй	493	99.2 (98.1-99.7)	594	99.2 (98.2-99.7)	1087	99.2 (98.5-99.6)
Анх бэлгийн хавьталд орохдоо						
Өөрөө хүсч байсан	491	98.6 (97.3-99.4)	590	98.5 (97.3-99.3)	1081	98.5 (97.7-99.1)
Хүний шахалт, дарамтаар	3	0.6 (0.2-1.6)	4	0.7 (0.2-1.6)	7	0.6 (0.3-1.2)
Согтуу байсан	4	0.8 (0.3-1.9)	5	0.8 (0.3-1.8)	9	0.8 (0.4-1.5)
Бэлгийн чиг баримжаа, илэрхийлэл						
Бисекс	8	1.6 (0.8-3.0)	2	0.3 (0.1-1.1)	10	0.9 (0.5-1.6)
Гетеросекс	489	98.4 (97.0-99.2)	597	99.7 (98.9-99.9)	1086	99.1 (98.4-99.5)
Бэлэг эрхтэндээ гаднын ямар нэг биет байрлуулсан эсэх						
Тийм	130	26.3 (22.5-30.3)	147	24.5 (21.2-28.1)		25.3 (22.8-27.9)
Үгүй	365	73.7 (69.7-77.5)	453	75.5 (71.9-78.8)	818	74.7 (72.1-77.2)
Хэрэв Тийм бол (багаж хэрэгслийг) өөр хүнийхийг дамжуулж хэрэглэсэн эсэх						
Тийм	33	25.4 (18.5-33.3)	13	9.0 (5.1-14.4)	46	16.7 (12.7-21.5)
Үгүй	97	74.6 (66.7-81.5)	132	91.0 (85.6-94.9)	229	83.3 (78.5-87.3)

Эмэгтэй бэлгийн хавьтагчийн талаар

Сүүлийн 12 сарын хугацаанд эмэгтэй хүнтэй бэлгийн хавьталд орсон талаарх асуултыг хорих ангид 12 сараас доош хугацаанд байгаа эрэгтэйчүүдээс асуусан. Хорих ангид 12 сараас дээш ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдээс бэлгийн хавьталд хэнтэй орсныг тодруулсан. Эрчүүдийн

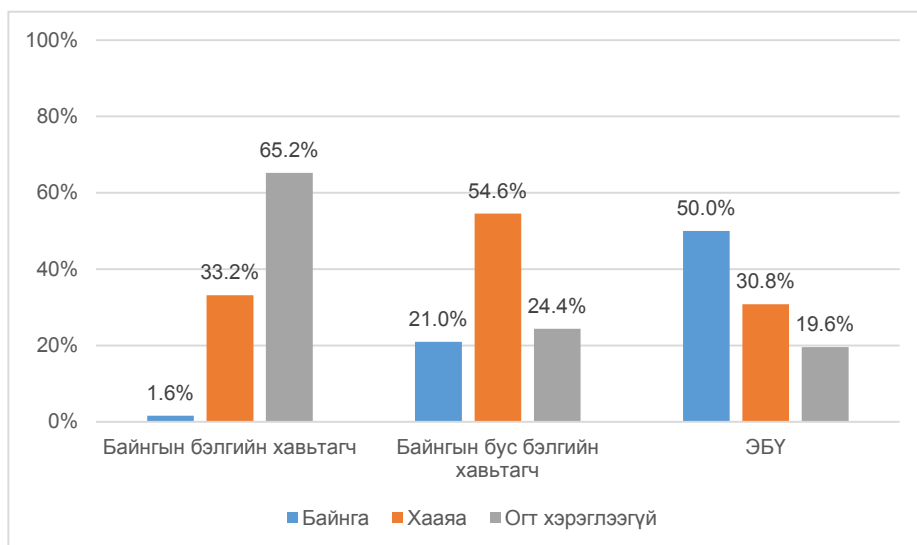
15.9% нь (хаалттай хорих ангийн эрчүүдийн 3.6%, нээлттэй хорих ангийн эрчүүдийн 26.2%) байнгын бус бэлгийн хавьтагчтай байсан бөгөөд 55.5% нь сүүлийн бэлгийн хавьталд бэлгэвч хэрэглэсэн. Байнгын бэлгийн хавьтагчтай байсан эрчүүд 22.1% (хаалттай хорих ангийн эрчүүдийн 4.6%, нээлттэй хорих ангийн эрчүүдийн 36.7%), тэдний 12.5% нь сүүлийн бэлгийн хавьталд бэлгэвч хэрэглэсэн байв (Хүснэгт 3.3). Харин 56 хүн (5.1%) сүүлийн 12 сард эмэгтэй биеэ үнэлэгчтэй бэлгийн хавьталд орсноос 41 хүн нь сүүлийн бэлгийн хавьталд бэлгэвч хэрэглэсэн байна.

Хүснэгт 3.3. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн эмэгтэй бэлгийн хавьтагчийн төрөл

	Хаалттай		Нээлттэй		Нийт	
	N = 502		N =603		N = 1105	
Байнгын бус эмэгтэй бэлгийн хавьтагч /тохиолдлын бэлгийн хавьтал/						
Тийм	18	3.6 (2.2-5.5)	158	26.2 (22.8-29.8)	176	15.9 (13.9-18.2)
Тоо						
Сүүлийн бэлгийн хавьталд бэлгэвч хэрэглэсэн эсэх						
Тийм	10	52.6 (31.2-73.4)	86	55.8 (48.0-63.5)	96	55.5 (48.0-62.8)
Байнгын эмэгтэй бэлгийн хавьтагч /эхнэр, найз бүсгүй/						
Тийм	23	4.6 (3.0-6.7)	221	36.7 (32.9-40.6)	244	22.1 (19.7-24.6)
Тоо						
Сүүлийн бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн эсэх						
Тийм	1	4.2 (0.5-17.9)	29	13.4 (9.4-18.4)	30	12.5 (8.8-17.1)
Эмэгтэй биеэ үнэлэгч						
Тийм	8	1.6 (0.8-3.0)	48	8.0 (6.0-10.3)	56	5.1 (3.9-6.5)
Тоо						
Сүүлийн бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн эсэх						
Тийм	6	75.0 (40.8-94.4)	35	72.9 (59.3-83.9)	41	73.2 (60.7-83.4)
Шоронд байхдаа эмэгтэй хүнтэй бэлгийн хавьталд орж байсан эсэх						
Тийм	127	25.5 (21.8-29.5)	105	17.6 (14.7-20.8)	232	21.2 (18.8-23.7)
Үгүй	371	74.5 (70.5-78.2)	493	82.4 (79.2-85.3)	864	78.8 (76.3-81.2)
Бэлгийн хавьталд орсон хүн						
Гэр бүлийн хүн	115	91.3 (85.4-95.3)	98	93.3 (87.4-97.0)	213	92.2 (88.2-95.1)
Найз охин, хамтран амьдрагч	11	8.7 (4.7-14.6)	7	6.7 (3.0-12.6)	18	7.8 (4.9-11.8)

Бэлгэвч хэрэглэсэн давтамжийн хувьд эмэгтэй биеэ үнэлэгчтэй бэлгийн хавьталд орсон эрчүүдийн 50% нь байнга бэлгэвч хэрэглэдэг байна (Зураг 3.1).

Зураг 3.1. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн эмэгтэй бэлгийн хавьтагчтай бэлгэвч хэрэглэсэн давтамж

Эрэгтэй бэлгийн хавьтагчийн талаар

Хорих ангид ял эдэлж буй нийт 1105 хүнээс 11 хүн эрэгтэй хүнтэй бэлгийн хавьталд орж үзсэн бөгөөд 4 хүн нь шоронд байхдаа бэлгийн хавьталд орсон байна. (Хүснэгт 3.4).

Хүснэгт 3.4. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн эрэгтэй бэлгийн хавьтагчийн талаар

	Хаалттай		Нээлттэй		Нийт	
	N = 502		N =603		N = 1105	
Эрэгтэй хүнтэй бэлгийн хавьталд орж үзсэн эсэх						
Тийм	5	1.2 (0.5-2.5)	6	1.0 (0.4-2.1)	11	1.1 (0.6-1.9)
Үгүй	489	98.8 (97.5-99.5)	592	99.0 (97.9-99.6)	1081	98.9 (98.1-99.4)
Эрэгтэй хүнтэй шулуун гэдсээр анх бэлгийн хавьталд орсон нас						
Нас						20±5
Гол төлөв ямар хэлбэрээр бэлгийн хавьталд ордог						
Актив	3		3		6	
Пассив	1		2		3	
Универсаль	1		1		2	

Шоронд байхдаа эрэгтэй хүнтэй бэлгийн харьцаанд орсон эсэх					
Тийм	1		3		4
Үгүй	4		3		7
Шоронд байхдаа эрэгтэй хүнтэй сүүлийн бэлгийн харьцаанд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн					
Тийм	-	-	1	-	1
Үгүй	1	-	2	-	3
Сүүлийн 12 сард эрэгтэй хүнтэй бэлгийн хавьталд орсон					
Тийм	-	-	2		2
Сүүлийн бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн					
Тийм	-	-	1		1

ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг, хандлага

Судалгаанд хамрагдсан хүмүүсийн 72.6% нь ХДХВ-ийн халдварын талаар сонсож байсан. Бэлгийн үнэнч нэг хавьтагчтай байснаар ХДХВ-ийн халдвар дамжих эрсдэл буурна, бэлгийн хавьталд орох бүртээ бэлгэвчийг зөв хэрэглэснээр ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлж чадна гэж зөв хариулсан эрчүүд 72.6%, 85.7% эзэлж байна. Харин эрчүүдийн 50 хувь нь гаднаас нь харахад эрүүл хүн ХДХВ-ийн халдвартай байж болно гэж хариулсан байна. (Хүснэгт 3.5).

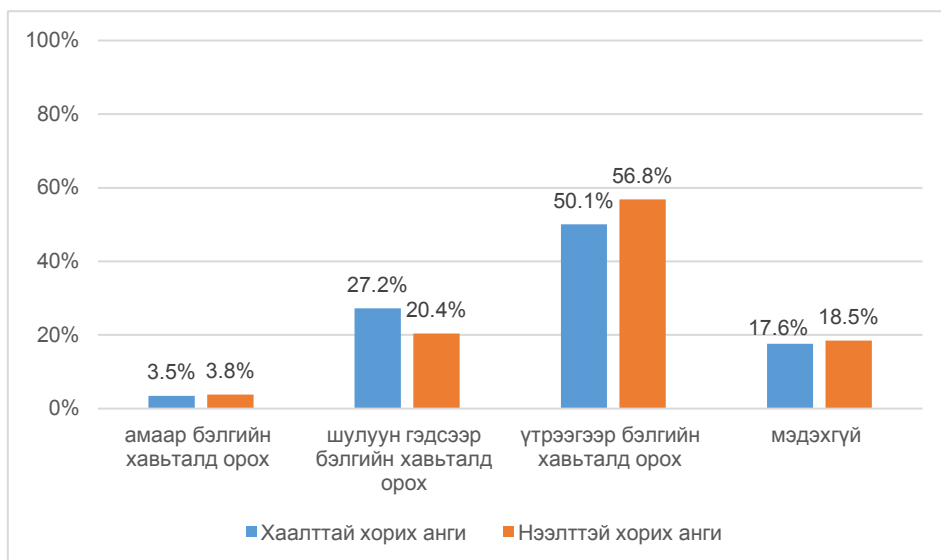
Хүснэгт 3.5. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг

	Хаалттай		Нээлттэй		Нийт	
	N = 502		N = 603		N = 1105	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
ХДХВ-ийн халдварын талаар сонсож байсан						
Тийм	375	74.7 (70.8-78.4)	427	70.8 (67.1-74.3)	802	72.6 (69.9-75.1)
Үгүй	127	25.3 (21.6-29.2)	176	29.2(25.7-32.9)	303	27.4 (24.9-30.1)
Бэлгийн үнэнч, нэг хавьтагчтай байснаар ХДХВ-ийн халдвар дамжих эрсдэл буурна						
Тийм	325	86.7 (82.9-89.8)	362	84.8 (81.1-87.9)	687	85.7 (83.1-88.0)
Үгүй	19	5.1 (3.2-7.6)	23	5.4 (3.5-7.8)	42	5.2 (3.9-6.9)
Мэдэхгүй	31	8.3 (5.8-11.4)	42	9.8 (7.3-12.9)	73	9.1 (7.3-11.2)
Бэлгийн хавьталд орох бүртээ бэлгэвчийг зөв хэрэглэснээр ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлж чадна						
Тийм	346	92.3 (89.2-94.6)	391	91.6 (88.7-93.9)	737	91.9 (89.9-93.6)
Үгүй	14	3.7 (2.2-6.0)	9	2.1 (1.0-3.8)	23	2.9 (1.9-4.2)
Мэдэхгүй	15	4.0 (2.4-6.3)	27	6.3 (4.3-8.9)		5.2 (3.6-4.9)

Гаднаас нь харахад эрүүл хүн ХДХВ-ийн халдвартай байж болно						
Тийм	181	48.3 (43.2-53.3)	224	52.5 (47.7-57.2)	405	50.5 (47.0-54.0)
Үгүй	135	36.0 (31.3-41.0)	148	34.7 (30.3-39.3)	283	35.3 (32.0-38.6)
Мэдэхгүй	59	15.7 (12.3-19.7)	55	12.9 (10.0-16.3)	114	14.2 (11.9-16.8)
ХДХВ-ийн халдварыг илрүүлэх шинжилгээнд тогтмол (3-6 сар тутамд) хамрагдах нь өөрийгөө болон хавьтагчаа эрсдэлээс сэргийлнэ гэдэгтэй санал нийлнэ						
Тийм	327	67.0 (62.7-71.1)	422	70.8 (67.1-74.3)	749	69.1 (66.3-71.8)
Үгүй	68	13.9 (11.1-17.2)	72	12.1 (9.6-14.9)	140	12.9 (11.0-15.0)
Мэдэхгүй	93	19.1 (15.8-22.7)	102	17.1 (14.3-20.3)	195	18.0 (15.8-20.4)

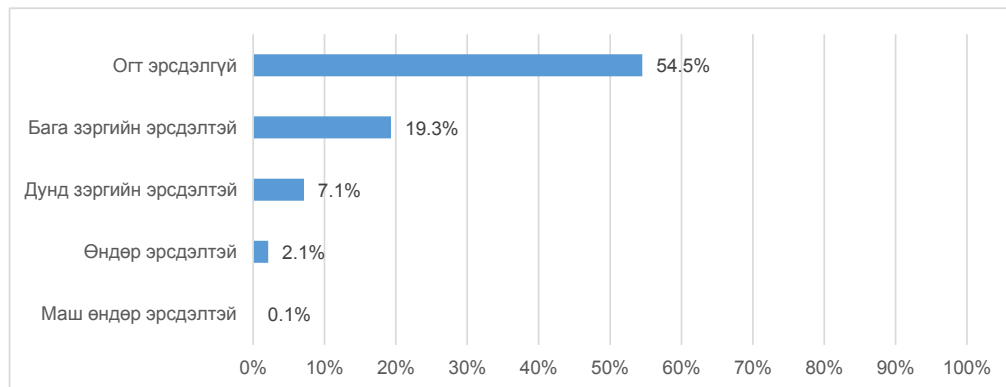
Бэлгэвчгүйгээр бэлгийн хавьталд ороход ХДХВ-ийн халдвар дамжих хамгийн өндөр эрсдэлтэй нь аль нь вэ гэж асуухад хаалттай хорин ангийн эрчүүдийн 27.2%, нээлттэй хорих ангийн эрчүүдийн 20.4% нь шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орох гэж зөв хариулсан (Зураг 3.2).

Зураг 3.2. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд ХДХВ-ийн халдвар дамжих хамгийн өндөр эрсдэлтэй замыг тодорхойлсон байдал

Нийт оролцогчдын 54% нь өөрсдийгөө ХДХВ-ийн халдварын эрсдэл огт байхгүй гэж хариулсан (Зураг 3.3).

Зураг 3.3. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн ХДХВ-ийн халдварт өртөх эрсдэлээ үнэлсэн байдал

ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт

Нийт судалгаанд оролцсон эрчүүдийн 55.1% нь ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хаана хийлгэхээ мэддэг, 42.8% нь ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэсэн. ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдсан хүмүүсийн 78.3% нь 12 сараас дээш хугацаанд хийлгэсэн байна. Нийт шинжилгээ хийлгэсэн хүмүүсийн 90% нь шинжилгээний хариугаа авсан, ХДХВ-ийн халдвар илэрсэн тохиолдол байгаагүй (Хүснэгт 3.6).

Хүснэгт 3.6. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт

	Хаалттай		Нээлттэй		Нийт	
	N = 502		N = 603		N = 1105	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэх бол хаана хандахаа мэднэ						
Мэднэ	274	54.6 (50.2-58.9)	335	55.6 (51.6-59.5)	609	55.1 (52.2-58.0)
Мэдэхгүй	228	45.4 (41.1-49.8)	268	44.4 (40.5-48.4)	496	44.9 (42.0-47.8)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэж байсан						
Тийм	217	43.2 (38.9-47.6)	256	42.5 (38.6-46.4)	473	42.8 (39.9-45.7)
Үгүй	285	56.8 (52.4-61.1)	347	57.5 (53.6-61.4)	632	57.2 (54.3-60.1)
Сүүлийн удаа шинжилгээг хэний санаачилгаар хийлгэсэн						
өөрөө	73	33.6 (27.6-40.1)	105	40.9 (35.0-46.9)	178	37.6 (33.3-42.0)
ажил олгогч	51	23.5 (18.2-29.5)	54	21.0 (16.4-26.3)	105	22.2 (18.6-26.1)
эмнэлгийн ажилтны санаачилгаар	80	36.9 (30.7-43.4)	86	33.5 (27.9-39.4)	166	35.0 (30.8-39.4)
найзын санаачилгаар	3	1.4 (0.4-3.6)	4	1.6 (0.5-3.7)	7	1.5 (0.7-2.9)

ХДХВ, ТЭМБҮҮГИЙН ХАЛДВАРЫН ТАРХАЛТЫН ТАНДАЛТ
СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН, 2019 ОН

хүрч очих ажилтны санаачилгаар	-	1	0.4 (0.0-1.8)	1	0.2 (0.0-1.0)
Сүүлийн удаа хэзээ ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэсэн хугацаа					
6 сарын дотор	15	6.9 (4.1-10.9)	25	9.7 (6.6-13.8)	40 8.4 (6.2-11.2)
6-12 сар	18	8.3 (5.2-12.5)	45	17.5 (13.2-22.5)	63 13.3 (10.5-16.6)
12 сараас дээш	184	84.8 (79.6-89.1)	187	72.8 (67.1-77.9)	371 78.3 (74.4-81.8)
Сүүлийн удаа шинжилгээ хийлгээд хариугаа авсан					
Тийм	198	91.2 (86.9-94.5)	226	87.9 (83.5-91.5)	424 89.5 (86.4-92.0)
Үгүй	19	8.8 (5.5-13.1)	31	12.1 (8.5-16.5)	50 10.5 (8.0-13.6)
Сүүлийн шинжилгээний хариу					
сөрөг	198	100.0	226	100.0	424 100.0

Сүүлийн 12 сарын хугацаанд хорих ангид байхдаа хамрагдсан сургалт, хөтөлбөрийн талаар асуухад хамрагдалтын хувь 40 хувиас доош байна. Үнэгүй бэлгэвч авсан эрчүүдийн хувь маш бага байна (5 хүн буюу эрчүүдийн 0.5% нь үнэгүй бэлгэвч авч байсан гэж хариулсан). (Хүснэгт 3.7).

Хүснэгт 3.7. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн хорих ангид байхдаа хамрагдсан сургалт, олон нийтийн үйл ажиллагаа

	Хаалттай		Нээлттэй		Нийт	
	N = 502		N = 603		N = 1105	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Олон нийтийн дунд зохиогдсон үйл ажиллагаа /өдөрлөг, сургалт, арга хэмжээ/						
Тийм	246	49.2 (44.8-53.6)	192	31.9 (28.3-35.8)	438	39.8 (36.9-42.7)
Үгүй	254	50.8 (46.4-55.2)	409	68.1 (64.2-71.7)	663	60.2 (57.3-63.1)
БЗДХ-ын шинжилгээ						
Тийм	148	29.6 (25.7-33.7)	118	19.6 (16.6-23.0)	266	24.2 (21.7-26.8)
Үгүй	352	70.4 (66.3-74.3)	483	80.4 (77.0-83.4)	835	75.8 (73.2-78.3)
Бэлгэвчийн хэрэглээ болон аюулгүй бэлгийн хавьтлын талаар зөвлөгөө						
Тийм	218	43.6 (39.3-48.0)	109	18.1 (15.2-21.4)	327	29.7 (27.1-32.4)
Үгүй	282	56.4 (52.0-60.7)	492	81.9 (78.6-84.8)	774	70.3 (67.6-72.9)
Үнэгүй бэлгэвч, чийгшүүлэгч						
Тийм	3	0.6 (0.2-1.6)	2	0.3 (0.1-1.1)	5	0.5 (0.2-1.0)
Үгүй	496	99.4 (98.4-99.8)	597	99.7 (98.9-99.9)	1093	99.5 (99.0-99.8)

БЗДХ-ын шинж тэмдэг илэрсэн байдал

Хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн 35 (3.2%) нь сүүлийн 12 сарын хугацаанд бэлэг эрхтнээс хэвийн бус ялгадас гарч байсан гэж хариулсан.

Тэдгээр шинж тэмдэг илэрч байсан эрчүүдийн 91.7% нь эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэгчид хандсан, дийлэнх хувь нь ХӨСҮТ, аймаг дүүргийн эмнэлэгт хандсан байв (Хүснэгт 3.8).

Хүснэгт 3.8. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн БЗДХ-ын шинж тэмдэг илрэлт, тусламж авсан байдал

	Хаалттай		Нээлттэй		Нийт	
	N = 502		N = 603		N = 1105	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд бэлэг эрхтнээс хэвийн бус ялгадас, яр шарх гарч байсан						
Тийм	4	0.8 (0.3-1.9)	31	5.1(3.6-7.1)	35	3.2 (2.3-4.3)
Үгүй	498	99.2 (98.1-99.7)	572	94.9(92.9-96.4)	1070	96.8 (95.7-97.7)
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд шулуун гэдэснээс хэвийн бус ялгадас, яр шарх гарч байсан						
Тийм	4	0.8(0.3-1.9)	20	3.3(2.1-5.0)	24	2.2 (1.4-3.2)
Үгүй	498	99.2(98.1-99.7)	583	96.7(95.0-97.9)	1081	97.8 (96.8-98.6)
Хэрэв тийм бол эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэгчдэд хандсан						
Тийм	4	100.0(0.0-0.0)	18	90.0(71.6-97.9)	22	91.7 (75.9-98.2)
Үгүй	0	0.0(0.0-0.0)	2	10.0(2.1-28.4)	2	8.3 (1.8-24.1)
Хэрэв тийм бол хамгийн сүүлд тусламж үйлчилгээ авсан газар						
Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв/Улаан түүз	0	0.0(0.0-0.0)	3	15.8(4.7-36.4)	3	13.0 (3.8-30.9)
Аймаг, дүүргийн эмнэлэг	1	25.0(2.8-71.6)	6	31.6(14.4-53.9)	7	30.4 (14.8-50.7)
Хувийн эмнэлэг	0	0.0(0.0-0.0)	2	10.5(2.3-29.7)	2	8.7 (1.9-25.1)
Төрийн бус байгууллага	0	0.0(0.0-0.0)	0	0.0(0.0-0.0)	0	0.0 (0.0-0.0)

БЗДХ-ын шинжилгээнд хамрагдалт

Хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн 22.3% нь сүүлийн 12 сард ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдсан, тэдгээр эрчүүдийн 88.7% нь үйлчилгээ үзүүлэгчийн санаачилгаар шинжилгээнд хамрагдсан. (Хүснэгт 3.9).

Хүснэгт 3.9. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт

	Хаалттай		Нээлттэй		Нийт	
	N = 503		N = 603		N = 1105	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сард ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдсан						
Тийм	135	27.3 (23.5-31.4)	108	18.2 (15.2-21.4)	243	22.3 (19.9-24.9)
Үгүй	359	72.7 (68.6-76.5)	487	81.8 (78.6-84.8)	846	77.7 (75.1-80.1)
Шинжилгээнд хамрагдсан шалтгаан						
Урьдчилан сэргийлэх зорилгоор, өөрөө	5	3.7 (1.4-8.0)	10	9.5 (5.0-16.2)	15	6.3 (3.7-9.9)
Урьдчилан сэргийлэх зорилгоор, үйлчилгээ үзүүлэгчийн санаачилгаар	126	94.0 (89.1-97.1)	86	81.9 (73.7-88.4)	212	88.7 (84.2-92.2)
Шинж тэмдэг илэрсэн учраас	1	0.7 (0.1-3.4)	9	8.6 (4.3-15.1)	10	4.2 (2.2-7.3)
Шинжилгээнд хамрагдсан газар						
Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв/Улаан тууз	1	0.8 (0.1-3.5)	2	1.9 (0.4-5.9)	3	1.3 (0.4-3.3)
Аймаг, дүүргийн эмнэлэг	2	1.5 (0.3-4.7)	5	4.7 (1.8-10.0)	7	2.9 (1.3-5.7)
Хувийн эмнэлэг	2	1.5 (0.3-4.7)	5	4.7 (1.8-10.0)	7	2.9 (1.3-5.7)
Хорих ангид	128	96.2 (92.0-98.6)	92	86.8 (79.4-92.2)	220	92.1 (88.1-95.0)
Сүүлийн удаа ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдахад тулгарсан саад бэрхшээл						
Их хүлээсэн	2	1.5(0.3-4.7)	3	2.8(0.8-7.4)	5	2.1 (0.8-4.5)
Эмнэлгийн ажлын цаг нь тохирдоггүй	3	2.3(0.6-5.9)	1	0.9(0.1-4.3)	4	1.7 (0.6-3.9)
Нууцлал хадгалдаггүй	1	0.8(0.1-3.5)	1	0.9(0.1-4.3)	2	0.8 (0.2-2.7)
Эмнэлгийн ажилчдын харилцаа, хандлага таалагдаагүй	0	0.0(0.0-0.0)	1	1.0(0.1-4.4)	1	0.4 (0.0-1.9)
Эмнэлгийн орчин тухгүй байсан	0	0.0(0.0-0.0)	1	0.9(0.1-4.3)	1	0.4 (0.0-1.9)
Эмнэлэг хол байсан	4	3.0(1.0-7.0)	3	2.8(0.8-7.4)	7	2.9 (1.3-5.7)
Үйлчилгээний төлбөр өндөр	0	0.0(0.0-0.0)	3	2.8(0.8-7.4)	3	1.3 (0.4-3.3)

БЗДХ-ын өвчлөл

Хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдээс 12 хүн тэмбүү өвчин, 38 хүн заг хүйтэн өвчин оношлогдож байсан бөгөөд нийт БЗДХ оношлогдсон хүмүүсээс 90% нь эмчлэгдсэн. Эмчлэгдсэн хүмүүсийн 73% нь эмчээр, 12.5% нь эмийн санчаар эмчлүүлж, 10.4% нь өөрөө аяндаа эдгэрсэн байна. (Хүснэгт 3.10).

Хүснэгт 3.10. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн БЗДХ-ын өвчлөл

	Хаалттай		Нээлттэй		Нийт	
	N = 502		N = 603		N = 1105	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сард оношлогдож байсан БЗДХ						
тэмбүү						
Тийм	3	0.6(0.2-1.6)	9	1.5 (0.7-2.7)	12	1.1 (0.6-1.8)
Үгүй	498	99.4 (98.4-99.8)	594	98.5 (97.3-99.3)	1092	98.9 (98.2-99.4)
заг хүйтэн						
Тийм	3	0.6 (0.2-1.6)	35	5.8 (4.2-7.9)	38	3.4 (2.5-4.6)
Үгүй	498	99.4 (98.4-99.8)	567	94.2 (92.1-95.8)	1065	96.6 (95.4-97.5)
хламид						
Тийм	0	0.0 (0.0-0.0)	1	0.2 (0.0-0.8)	1	0.1 (0.0-0.4)
Үгүй	501	100.0 (0.0-0.0)	601	99.8 (99.2-100.0)	1102	99.9 (99.6-100.0)
Эмчлүүлсэн эсэх						
Тийм	6	85.7 (49.9-98.4)	39	90.7 (79.4-96.8)	45	90.0 (79.5-96.1)
Үгүй	1	14.3 (1.6-50.1)	4	9.3 (3.2-20.6)	5	10.0 (3.9-20.5)
Хэн эмчилсэн						
Эмч	6	85.7 (49.9-98.4)	29	70.7 (55.8-82.9)	35	72.9 (59.3-83.9)
Эмийн санч	1	14.3 (1.6-50.1)	5	12.2 (4.8-24.7)	6	12.5 (5.4-24.0)
Өөрөө	0	0.0 (0.0-0.0)	5	12.2 (4.8-24.7)	5	10.4 (4.1-21.3)

Согтууруулах ундаа, мансууруулах бодисын хэрэглээ

Хүснэгт 3.11-д хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн архи согтууруулах ундаа, мансууруулах бодисын хэрэглээний талаар харууллаа. Нийт оролцогчдын 20.3% сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн ба хорих ангийн төрлөөр ялгаатай байв (хаалттай хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн 4.0%, нээлттэй хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн 33.8%). Нийт хэрэглэсэн хүмүүсийн 34.7% сард нэг удаа, 25.7% нь 7 хоногт 1-ээс олон удаа, 18.9% нь сард нэгээс олон удаа, 11.3% нь 7 хоногт нэг удаа, 9.5% нь жилдээ нэгээс 2 удаа хэрэглэсэн байв (Зураг 3.4).

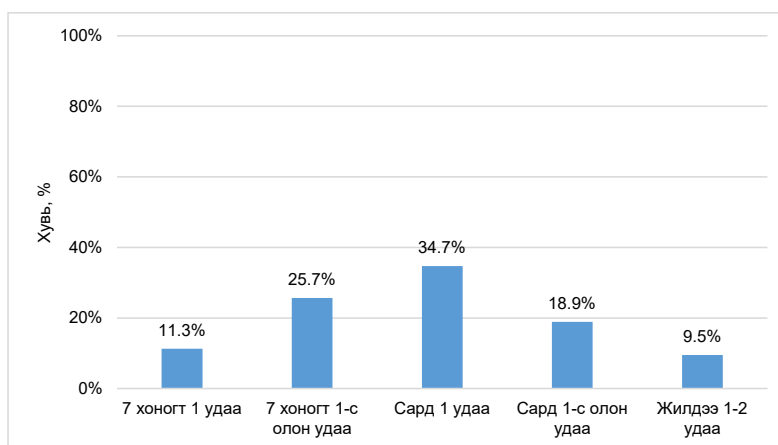
Сүүлийн 12 сард согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон талаарх асуултад 59.2% нь Тийм гэж хариулсан бөгөөд давтамжийн хувьд 55.0% нь хааяа согтсон үедээ бэлгийн хавьталд ордог байсан.

Хүснэгт 3.11. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн архи согтууруулах ундаа, мансууруулах бодисын хэрэглээ

	Хаалттай		Нээлттэй		Нийт	
	N = 502		N = 603		N = 1105	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн						
Тийм	20	4.0(2.5-6.0)	204	33.8(30.1-37.7)	224	20.3 (18.0-22.7)
Үгүй	482	96.0(94.0-97.5)	399	66.2(62.3-69.9)	881	79.7 (77.3-82.0)
Сүүлийн 12 сард та согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон						
Тийм	7	41.2(20.7-64.4)	122	60.7(53.8-67.3)	129	59.2 (52.6-65.5)
Үгүй	10	58.8(35.6-79.3)	79	39.3(32.7-46.2)	89	40.8 (34.5-47.4)
Сүүлийн 12 сард согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон давтамж						
Байнга(100%)	1	14.3(1.6-50.1)	7	5.7(2.6-10.9)	8	6.2 (3.0-11.4)
Ихэвчлэн(75%)	0	0.0(0.0-0.0)	14	11.5(6.7-18.0)	14	10.9 (6.4-17.1)
Заримдаа(50%)	0	0.0(0.0-0.0)	36	29.5(22.0-38.0)	36	27.9 (20.7-36.1)
Хааяа(25%)	6	85.7(49.9-98.4)	65	53.3(44.4-62.0)	71	55.0 (46.4-63.4)
Сүүлийн 12 сард тарилгын бус мансууруулах бодис хэрэглэсэн						
Тийм	4	0.8(0.3-1.9)	36	6.0(4.3-8.1)	40	3.6 (2.6-4.8)
Үгүй	498	99.2(98.1-99.7)	567	94.0(91.9-95.7)	1065	96.4 (95.2-97.4)
ямар бодис хэрэглэсэн						
Марихуан/Гашиш	3		23		26	
Каннабис	4		25		29	
Экстази	1		7		8	
Бензин, газ, шүршигч будаг, аэрозол	-	-	1		1	
Геройн	-	-	1		1	
Метадон			1		1	
Кокайн	1		1		2	
Мөс	2		12		14	
Мими	-	-	1		1	
Шавар	1		7		8	
Мансууруулах бодис тарьж хэрэглэж байсан						
Тийм	8	1.6(0.8-3.0)	7	1.2(0.5-2.3)	15	1.4 (0.8-2.2)

Үгүй	494	98.4(97.0-99.2)	595	98.8(97.7-99.5)	1089	98.6 (97.8-99.2)
Тарьж хэрэглэсэн мансууруулах бодис						
Геройн	-	-	1		1	
Кокайн	-	-	2		2	
Морфин	-	-	1		1	
Мансууруулах бодис тарихдаа зүү тариураа дамжуулж хэрэглэж байсан						
Тийм	-	-	2	40.0(9.4-79.1)	2	18.2 (4.0-46.7)
Үгүй	8	100.0(0.0-0.0)	5	60.0(20.9-90.6)	13	81.8 (53.3-96.0)

Зураг 3.4. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд архи, согтууруулах ундаа уусан давтамж сүүлийн 12 сарын байдлаар

Мансууруулах бодисын хэрэглээ

Тарилгын бус мансууруулах бодис хэрэглэдэг гэж 3.6% нь хариулсан. Ямар бодис хэрэглэдгийг тодруулахад голдуу марихуан/гашиш, каннабис, мөс экстази, шавар хэрэглэдэг байв.

Судалгаанд оролцогчдоос 15 хүн (3.6%) мансууруулах бодис тарьж хэрэглэж байсан (1 хүн геройн, 2 хүн кокайн, 1 хүн морфин тарьж хэрэглэж байсан) гэж хариулсан боловч зарим хүн ямар төрлийн бодис гэдгийг нэрлэж чадахгүй байна.

Тэмбүүгийн халдварын тархалт

Судалгаанд хамрагдсан нийт 1105 эрчүүдээс нийт 173 хүнд тэмбүүгийн халдвар илэрсэн, тархалтын хувь 15.7% байна. Хорих ангийн төрлөөр тэмбүүгийн халдварын тархалтыг тодорхойлоход нээлттэй хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт 18.1%, хаалттай хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дунд 12.7% байв. (Хүснэгт 3.12).

Хүснэгт 3.12. Хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, хорих ангийн төрлөөр

Шинжилгээнд хамрагдсан бүлэг	Шинжилгээнд хамрагдсан нийт хүний тоо	Тэмбүүгийн халдвар илэрсэн хүний тоо	Тэмбүүгийн халдвар илэрсэн хувь
Хаалттай хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүд	602	64	12.7 (10.0-15.9)
Нээлттэй хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүд	503	109	18.1 (15.2-21.3)
Нийт	1105	173	1.7 (13.6-17.9)

Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт боловсролын зэргээр ялгаатай байсан. Боловсролгүй болон бага боловсролтой эрэгтэйчүүдэд тэмбүүгийн халдварын тархалт өндөр байна (Хүснэгт 3.13).

	Нийт	Нээлттэй хорих анги		Хаалттай хорих анги	
Насны бүлэг	N=1105	Тэмбүү эрэг N(%)	Тэмбүү сөрөг N(%)	Тэмбүү эерэг N(%)	Тэмбүү сөрөг N(%)
18-24	139	20 (17.2%)	96 (82.8%)	0	23 (100%)
25-29	236	27 (17.1%)	131 (82.9%)	9 (11.5%)	69 (88.5%)
30-34	227	27 (23.7%)	87 (76.3%)	11 (9.7%)	102 (90.3%)
35-39	179	14 (15.9%)	74 (84.1%)	19 (20.9%)	72 (79.1%)
40+	324	21 (16.5%)	106 (83.5%)	25 (12.7%)	172 (87.3%)
Боловсрол					
Боловсролгүй	110	10 (18.2%)	45 (81.8%)	12 (21.8%)	43 (78.2%)
Бага	132	11 (17.2%)	53 (82.8%)	5 (7.4%)	63 (92.6%)
Бүрэн бус дунд	309	30 (18.9%)	129 (81.1%)	23 (15.3%)	127 (84.7%)
Бүрэн дунд	389	43 (18.9%)	185 (81.1%)	21 (13%)	140 (87%)
Техник мэргэжил, дээд	165	15 (15.5%)	82 (84.5%)	3 (4.4%)	65 (95.6%)
Гэрлэлтийн байдал					
Салсан, бэлэвсэн	231	20 (18.9%)	86 (81.1%)	16 (12.8%)	109 (87.2%)
Гэрлээгүй	562	59 (17.9%)	270 (82.1%)	38 (16.3%)	195 (83.7%)
Гэрлээгүй	312	30 (17.9%)	138 (82.1%)	10 (6.9%)	134 (93.1%)

Хүснэгт 3.13. Хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, нийгэм хүн амзүйн үзүүлэлтээр

Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт бэлгийн хавьтагчийн төрлөөр ялгаатай байна. Тухайлбал тохиолдлын бэлгийн хавьталд орсон, ЭБҮ-тэй бэлгийн хавьталд орсон эрэгтэйчүүдэд тэмбүүгийн халдварын тархалт өндөр байна (Хүснэгт 3.14).

Хүснэгт 3.14. Хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, бэлгийн хавьтагчийн төрлөөр

Бэлгийн хавьтагчийн төрлөөр	Нээлттэй хорих анги		Хаалттай хорих анги	
	Тэмбүү эерэг N(%)	Тэмбүү сөрөг N(%)	Тэмбүү эерэг N(%)	Тэмбүү сөрөг N(%)
Байнгын бус эмэгтэй бэлгийн хавьтагч				
Тийм	35 (22.2%)	123 (77.8%)	2 (11.1%)	16 (88.9%)
Үгүй	74 (16.6%)	371 (83.4%)	62 (12.8%)	422 (87.2%)
Байнгын эмэгтэй бэлгийн хавьтагч				
Тийм	38 (17.2%)	183 (82.8%)	4 (17.4%)	19 (82.6%)
Үгүй	71 (18.6%)	311 (81.4%)	60 (12.5%)	419 (87.5%)
Эмэгтэй биеэ үнэлэгч				
Тийм	12 (25%)	36 (75%)	0	8 (100%)
Үгүй	97 (17.5%)	458 (82.5%)	64 (13%)	430 (87%)
Шоронд байхдаа эмэгтэй хүнтэй бэлгийн хавьталд орсон эсэх				
Тийм	19 (18.2%)	86 (81.9%)	12 (9.4%)	115 (90.6%)
Үгүй	89 (18.2%)	404 (81.9%)	51 (13.7%)	320 (86.3%)
Хариулахгүй	0	0	0	0
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд таны бэлэг эрхтнээс хэвийн бус ялгадас, яр шарх гарч байсан уу				
Тийм	10 (32.3%)	21 (67.7%)	1 (25%)	3 (75%)
Үгүй	99 (17.3%)	473 (82.7%)	63 (12.7%)	435 (87.3%)
Тэмбүү өвчнөөр оношлогдсон эсэх				
Тийм	4 (44.4%)	5 (55.6%)	1 (33.3%)	2 (66.7%)
Үгүй	105 (17.7%)	489 (82.3%)	63 (12.7%)	435 (87.3%)
Заг хүйтэн өвчнөөр оношлогдсон эсэх				
Тийм	13 (37.1%)	22 (62.9)	0	3 (100%)
Үгүй	95 (16.8%)	472 (83.2%)	64 (12.9%)	434 (87.1%)
Хламид өвчнөөр оношлогдсон эсэх				
Тийм	1 (100%)	0	0	0
Үгүй	107 (17.8%)	494 (82.2%)	64 (12.8%)	437 (87.2%)
ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдсан эсэх				
Тийм	25 (23.1%)	83 (76.9%)	16 (11.9%)	119 (88.1%)
Үгүй	83 (17%)	404 (83%)	48 (13.4%)	311 (86.6%)

Архи, согтууруулах ундаа хэрэглэдэг, хэрэглэсэн үедээ бэлгийн хавьталд ордог эрэгтэйчүүдэд тэмбүүгийн халдварын тархалт өндөр байна (Хүснэгт 3.15).

Хүснэгт 3.15. Хорих ангид ял эдэлж буй эрчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, архи согтууруулах ундааны хэрэглээгээр

Сүүлийн 12 сард	Нээлттэй хорих анги		Хаалттай хорих анги	
	Тэмбүү эерэг N(%)	Тэмбүү сөрөг N(%)	Тэмбүү эерэг N(%)	Тэмбүү сөрөг N(%)
Архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн эсэх				
Тийм	41 (20.1%)	163 (79.9%)	3 (15%)	17 (85%)
Үгүй	68 (17%)	331 (83%)	61 (12.7%)	421 (87.3%)
Архи, согтууруулах ундаа хэрэглэсэн давтамж				
7 хоногт 1 удаа	7 (33.3%)	14 (66.7%)	0	4 (100%)
7 хоногт нэгээс олон удаа	11 (22.4%)	38 (77.6%)	1 (12.5%)	7 (87.5%)
Сард нэг удаа	13 (17.8%)	60 (82.2%)	0	4 (100%)
Сард нэгээс дээш удаа	5 (12.5%)	35 (87.5%)	1 (50%)	1 (50%)
Жилдээ 1-2 удаа	4 (21.1%)	15 (78.9%)	1 (50%)	1 (50%)
Согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон эсэх				
Тийм	29 (23.8%)	93 (76.2%)	0	7 (100%)
Үгүй	11 (13.9%)	68 (86.1%)	2 (20%)	8 (80%)

Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварт нөлөөлж буй эрсдэлт хүчин зүйлийг тодорхойлоход боловсрол баг байх, ТББ, ХӨСҮТ-ээс үйлчилгээ авахгүй байх нь тэмбүүгийн халдварын эрсдэлд нөлөөлж байна (Хүснэгт 3.16).

Хүснэгт 3.16. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын эрсдэлт хүчин зүйлийн судалгаа

	Энгийн логистик регрессийн шинжилгээ				Олон хүчин зүйлийн логистик регрессийн шинжилгээ				
	ХХ	95% ИИ		Р утга	ХХ	95% ИИ		Р утга	
		Доод	Дээд			Доод	Дээд		
Боловсрол									
Техник мэргэжил, дээд	1				1				
Бүрэн дунд	2.042	1.038	4.016	0.039	1.430	0.579	3.535	0.438	
Бүрэн бус дунд	1.126	0.550	2.305	0.745	1.435	0.541	3.808	0.468	
Бага	1.691	0.954	2.995	0.072	1.340	0.381	4.713	0.648	
Боловсролгүй	1.608	0.920	2.810	0.095	1.203	0.271	5.342	0.808	
Гэрлэлт									
Гэрлэсэн	1				1				
Гэрлээгүй	1.418	0.953	2.111	0.085	1.215	0.589	2.508	0.598	
Салсан, бэлэвсэн	1.255	0.772	2.042	0.359	1.701	0.672	4.307	0.262	

Сүүлийн 12 сард бэлэг эрхтэнээс хэвийн бус ялгадас, яр шарх гарсан								
Үгүй	1							
Тийм	2.569	1.234	5.347	0.012	2.618	1.036	6.617	0.042
Бэлгийн хавьтагч								
Зөвхөн байнгын бэлгийн хавьтагчтай	1				1			
Олон бэлгийн хавьтагчтай	1.379	0.727	2.618	0.325	1.124	0.560	2.257	0.743
Бэлгэвчийн хэрэглээ								
Байнга	1							
Хааяа	1.543	0.245	9.700	0.175				
Огт хэрэглэдэггүй	2.700	0.642	11.354	0.644				
Согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон эсэх								
Үгүй	1							
Тийм	1.695	0.826	3.479	0.150	0.947	0.463	1.937	0.881
ТББ, ХӨСҮТ-ээс ямар нэг үйлчилгээ авсан эсэх								
Тийм	1							
Үгүй	1.494	1.022	2.185	0.038	0.671	0.280	1.606	0.371

Дүгнэлт

Хорихангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт нэмэгдсэн бөгөөд энэ нь тохиолдлын бэлгийн хавьталд орох, БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдахгүй байх зэрэг нь тэмбүүгийн халдварт өртөх эрсдэлийг нэмэгдүүлж байна.

4. БЗДХ-ЫН КАБИНЕТААР ҮЙЛЧЛҮҮЛЭГЧ ЭРЭГТЭЙЧҮҮД, ТЭЭВРИЙН ЖОЛООЧ ЭРЭГТЭЙЧҮҮДИЙН СУДАЛГАА

2019 оны тандалт судалгаанд БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч 1027 эрэгтэй, тээврийн жолооч 752 эрэгтэй судалгаанд хамрагдсан.

Судалгаанд хамрагдсан эрчүүдийн нийгэм эдийн засгийн шинж байдлыг Хүснэгт 4.1-т харууллаа. БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн 50% нь 29-өөс доош насны хүмүүс, тээврийн жолооч нарын 55% нь 35-аас дээш насны хүмүүс эзэлж байна. Боловсролын хувьд дийлэнх хүмүүс бүрэн бус дунд болон бүрэн дунд боловсролтой байв. БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн 44.8% нь, тээврийн жолооч нарын 15.1% нь гэрлээгүй байсан.

Хүснэгт 4.1. Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд нийгэм, хүн амзүйн үзүүлэлт

	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд		БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд	
	N = 752		N = 1027	
	n	%, (95% ИИ)	N	%, (95% ИИ)
Насны бүлэг				
<24	47	6.3 (4.7-8.2)	320	31.2 (31.7-31.7)
25-29	102	13.6 (11.3-16.2)	217	21.1 (21.5-53.2)
30-34	190	25.4 (22.4-28.6)	196	19.4 (17.1-21.9)
35-39	158	21.1 (18.3-24.1)	111	11.0 (9.2-13.0)
40-44	145	19.4 (16.7-22.3)	96	9.5 (7.8-11.4)
45<	107	14.3 (11.9-16.9)	70	6.9 (5.5-8.6)
Боловсрол				
Сургуульд сураагүй	1	0.1 (0.0-0.6)	29	2.8 (1.9-4.0)
Бага ангийн	14	1.9 (1.1-3.0)	70	6.8 (5.4-8.5)
Бүрэн бус дунд /5-8 анги/	196	26.1 (23.0-29.3)	226	22.0 (19.6-24.6)
Бүрэн дунд /9-12 анги/	401	53.3 (49.8-56.9)	394	38.4 (35.4-41.4)
Техник, тусгай дунд, коллеж, мэргэжлийн сургууль төгссөн	37	4.9 (3.5-6.6)	114	11.1 (9.3-13.1)
Их дээд сургууль төгссөн	103	13.7 (11.4-16.3)	194	18.9 (16.3-21.1)
Гэрлэлтийн байдал				
Гэрлэсэн, эхнэртэйгээ хамт амьдардаг	498	66.2 (62.8-69.5)	508	49.5 (46.5-52.6)
Гэрлэсэн, эхнэртэйгээ хамт амьдардаггүй	131	17.4 (14.8-20.3)	32	3.1 (2.2-4.3)
Гэрлээгүй, байнгын бэлгийн хавьтагчтай	58	7.7 (6.0-9.8)	167	16.3 (14.1-18.6)
Гэрлээгүй, байнгын бэлгийн хавьтагчгүй	56	7.4 (5.7-9.5)	292	28.5 (25.8-31.3)
Бэлэвсэн	2	0.3 (0.1-0.9)	2	0.2 (0.0-0.6)
Салсан	7	0.9 (0.4-1.8)	25	2.4 (1.6-3.5)

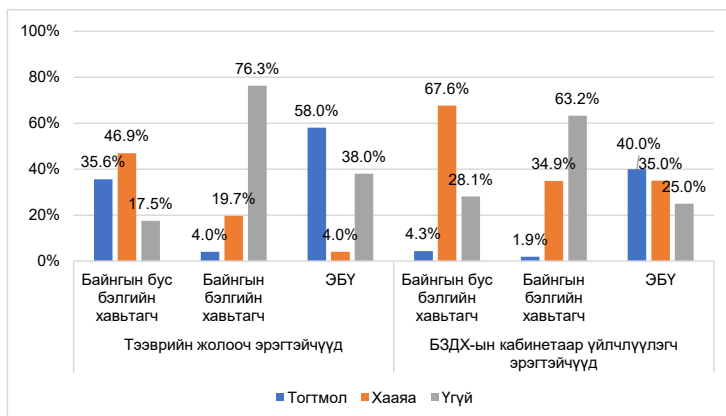
Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн 91.9% нь, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн 81.0% нь сүүлийн 12 сарын байдлаар байнгын бэлгийн хавьтагчтай байсан. Байнгын бэлгийн хавьтагчтай сүүлийн удаа бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвч хэрэглэсэн хувь 17.2%, 13.8% тус тус байна. Харин судалгаанд хамрагдсан эрчүүдийн 53.6%, 69.0% нь байнгын бус бэлгийн хавьтагчтай байсан. Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн 7.2% нь, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн 5.1% нь сүүлийн 12 сарын хугацаанд эмэгтэй биеэ үнэлэгчтэй бэлгийн хавьталд орсон, сүүлийн бэлгийн хавьталд бэлгэвч хэрэглэсэн хувь 63.3%, 6.7% тус тус байна (Хүснэгт 4.2).

Хүснэгт 4.2. Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн бэлгийн зан үйл, дадал

	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд		БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд	
	N = 752		N = 1027	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Анх бэлгийн хавьталд орсон нас				
Голч нас		18		17
Дундаж нас/ хамгийн их/ хамгийн бага		18 (12-29)		18 (12-27)
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд бэлгийн хавьталд орсон				
Тийм	719	96.8 (95.3-97.9)	987	96.1 (94.8-97.2)
Үгүй	24	3.2 (2.1-4.7)	39	3.8 (2.8-5.1)
Бэлгийн хавьтагчийн төрөл Сүүлийн 12 сард				
Байнгын бэлгийн хавьтагч	683	91.9 (89.8-93.7)	727	81.0 (77.3-82.6)
Байнгын бус бэлгийн хавьтагч/ тохиолдлын бэлгийн хавьтлыг оруулна/	395	53.6 (50.0-57.2)	584	69.0 (65.7-72.0)
Эмэгтэй биеэ үнэлэгч	52	7.2 (5.5-9.3)	30	5.1 (3.5-7.1)
Сүүлийн бэлгийн хавьталд бэлгэвч хэрэглэсэн				
Байнгын бэлгийн хавьтагч	116	17.2 (14.5-20.1)	103	13.8 (11.5-16.4)
Байнгын бус бэлгийн хавьтагч/ тохиолдлын бэлгийн хавьтлыг оруулна/	253	64.1 (59.2-68.7)	122	19.0 (16.1-22.2)
Эмэгтэй биеэ үнэлэгч	31	63.3 (49.3-75.7)	11	6.7 (3.6-11.2)

Сүүлийн 12 сарын хугацаанд эмэгтэй биеэ үнэлэгчтэй бэлгийн хавьталд орсон эрчүүдийн (Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн) 58.0%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн 40.0% нь тогтмол бэлгэвч хэрэглэсэн байна (Зураг 4.1).

Зураг 4.1. Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн бэлгэвчийн хэрэглээний давтамж, бэлгийн хавьтагч тус бүрээр

БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдээс 81.7%, тээврийн жолооч нараас 95.3% нь ХДХВ-ийн халдварын талаар сонсож байсан. Гаднаас нь харахад эрүүл хүн халдвартай байж болно гэж 58.9%, 51.9% нь хариулсан. (Хүснэгт 4.3).

Хүснэгт 4.3. Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг, байршлаар

	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд		БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд	
	N = 752		N = 1027	
	n	%, (95% ИИ)	N	%, (95% ИИ)
ХДХВ-ийн халдварын талаар сонсож байсан				
Тийм	717	95.3 (93.7-96.7)	839	81.7 (79.2-84.0)
Үгүй	35	4.7 (3.3-6.3)	188	18.3 (16.0-20.8)
Бэлгийн үнэнч, нэг хавьтагчтай байснаар ХДХВ-ийн халдвар дамжих эрсдэл буурна				
Тийм	644	89.9 (87.6-92.0)	764	89.9 (87.7-91.8)
Үгүй	20	2.7 (1.7-4.1)	19	2.2 (1.4-3.4)
Мэдэхгүй	65	8.9 (7.0-11.1)	67	7.9 (6.2-9.8)
Бэлгийн хавьталд орох бүртээ бэлгэвчийг зөв хэрэглэснээр ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлж чадна				
Тийм	651	90.8 (88.5-92.7)	501	58.9 (55.6-62.2)
Үгүй	31	4.2 (3.0-5.9)	188	22.1 (19.4-25.0)
Мэдэхгүй	48	6.6 (4.9-8.5)	62	7.3 (5.7-9.2)
Гаднаас нь харахад эрүүл хүн ХДХВ-ийн халдвартай байж болно				
Тийм	372	51.9 (48.1-55.4)	501	58.9 (55.6-62.2)
Үгүй	135	18.8 (15.7-21.3)	188	22.1 (19.4-25.0)
Мэдэхгүй	226	30.8 (27.6-34.2)	161	18.9 (16.4-21.7)
ХДХВ-ийн халдварыг илрүүлэх шинжилгээнд тогтмол (3-6 сар тутамд) хамрагдах нь өөрийгөө болон хавьтагчаа эрсдэлээс сэргийлнэ				
Тийм	657	88.0 (85.5-90.1)	749	74.5 (71.8-77.1)
Үгүй	55	7.4 (5.7-9.4)	56	5.6 (4.3-7.1)
Мэдэхгүй	35	4.7 (3.3-6.4)	200	19.9 (17.5-22.5)
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд ХДХВ, БЗДХ-аас урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаанд хамрагдсан				
Тийм	125	16.6 (14.1-19.4)		
Үгүй	626	83.4 (80.6-85.9)		
Сүүлийн 3 сард хүрч очих үйлчилгээ, ТББ, ХӨСҮТ-ээс авсан үйлчилгээ				
Сургалт	31	27.2 (19.7-35.9)		
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ	64	56.1 (47.0-65.0)		
БЗДХ-ын оношилгоо, шинжилгээ	18	15.8 (10.0-23.3)		
Бэлгэвчгүйгээр бэлгийн хавьталд ороход ХДХВ-ийн халдвар дамжих хамгийн өндөр эрсдэлтэй нь				

*ХДХВ, ТЭМБҮҮГИЙН ХАЛДВАРЫН ТАРХАЛТЫН ТАНДАЛТ
СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН, 2019 ОН*

Үтрээгээр бэлгийн хавьталд орох	465	65.3 (61.8-68.7)	580	68.3 (65.1-71.4)
Шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орох	40	5.6 (4.1-7.5)	85	10.0 (8.1-12.2)
Амаар бэлгийн хавьталд орох	4	0.6 (0.2-1.3)	33	3.9 (2.7-5.3)
Дээрх бүгд	23	3.2 (2.1-4.7)	10	1.2 (0.6-2.1)
Мэдэхгүй	180	25.3 (22.2-28.6)	141	16.6 (14.2-19.2)
Өөрийнхөө ХДХВ-ийн халдварт өртөх эрсдэлээ үнэлсэн байдал				
Огт эрсдэлгүй	296	39.4 (35.9-42.9)	273	27.1 (24.4-29.9)
Бага зэргийн эрсдэлтэй	272	36.2 (32.8-39.7)	419	41.6 (38.6-44.7)
Дунд зэргийн эрсдэлтэй	117	15.6 (13.1-18.3)	183	18.2 (15.9-20.6)
Өндөр эрсдэлтэй	20	2.7 (1.7-4.0)	44	4.4 (3.2-5.8)
Маш өндөр эрсдэлтэй	1	0.1 (0.0-0.6)	5	0.5 (0.2-1.1)
Мэдэхгүй	46	6.1 (4.6-8.0)	82	8.1 (6.6-10.0)

Судалгаанд хамрагдсан хүмүүсээс 69.8%, 74.9% нь ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хаана хийлгэхээ мэднэ. Тээврийн жолооч нараас 45.9% нь, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдээс 54.0% нь ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэж байсан. (Хүснэгт 4.4).

Хүснэгт 4.4. Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн ХДХВ -ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт

	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд		БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд	
	N =752		N =1027	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хаана хийлгэхээ мэднэ				
Мэднэ	525	69.8 (66.4-73.0)	753	74.9 (72.2-77.5)
Мэдэхгүй	226	30.2 (25.3-35.5)	239	23.8 (21.2-26.5)
ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэж байсан				
Тийм	343	45.9 (42.3-49.4)	544	54.0 (50.9-57.0)
Үгүй	404	54.0 (50.4-57.6)	464	46.0 (43.0-49.1)
Сүүлийн 12 удаа шинжилгээг хэний санаачилгаар хийлгэсэн				
Өөрөө	171	50.6 (45.3-55.9)	234	41.3 (37.3-45.4)
Ажил олгогч	112	33.1 (28.3-38.3)	156	27.5 (24.0-31.3)
Эмнэлгийн ажилтны санаачилгаар	42	12.4 (9.2-16.3)	89	15.7 (12.9-18.9)
Найзын санаачилгаар	4	1.2 (0.4-2.8)	27	4.8 (3.2-6.8)
Сүүлийн удаа ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгэсэн				
6 сарын дотор	98	28.7 (24.1-33.6)	200	35.4 (31.5-39.4)

6-12 сар	56	16.4 (12.7-20.6)	147	26.0 (22.5-29.8)
12 сараас дээш	182	53.2 (47.9-58.5)	204	36.1 (32.2-40.1)
Сүүлийн удаа шинжилгээ хийлгээд хариугаа авсан				
Тийм	316	92.9 (89.9-95.3)	537	95.0 (93.0-96.6)
Үгүй	24	7.1 (4.7-10.1)	28	5.0 (3.4-7.0)

Тээврийн жолооч нараас 8.1%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн 32.3% нь сүүлийн 12 сарын хугацаанд бэлэг эрхтнээс хэвийн бус ялгадас, яр шарх гарч байсан. Тэдгээр шинж тэмдэг илэрсэн хүмүүсээс 58.9%, 75.7% нь эрүүл мэндийн тусламж авсан. Судалгаанд оролцогчдын дийлэнх нь аймаг, дүүргийн эмнэлэгт хандаж тусламж үйлчилгээ авсан байна (Хүснэгт 4.5).

Хүснэгт 4.5. Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн БЗДХ-ын шинж тэмдэг илрэлт, тусламж авсан байдал

	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд		БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд	
	N = 752		N = 1027	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд бэлэг эрхтнээс хэвийн бус ялгадас, яр шарх гарч байсан				
Тийм	61	8.1 (6.3-10.2)	331	32.3 (29.5-35.2)
Үгүй	690	91.9 (89.8-93.7)	693	67.6 (64.7-70.4)
Эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэгчдэд хандсан				
Тийм	33	58.9 (45.9-71.1)	246	75.7 (70.8-80.1)
Үгүй	23	41.1 (28.9-54.1)	79	24.3 (19.9-29.2)
Хамгийн сүүлд хаана хандаж тусламж үйлчилгээ авсан				
Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв/Улаан тууз	0	-	13	5.2 (2.9-8.4)
Аймаг, дүүргийн эмнэлэг	19	57.6 (40.7-73.2)	200	79.4 (74.1-84.0)
Хувийн эмнэлэг	14	42.4 (26.8-59.3)	30	11.9 (8.3-16.3)
Төрийн бус байгууллага	0	-	-	-

Тээврийн жолооч нарын 26.4%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн 45.3% нь сүүлийн 12 сард ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдсан (Хүснэгт 4.6). Дийлэнх хүмүүс ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээг урьдчилан сэргийлэх зорилгоор өөрөө санаачилгаараа өгсөн байна.

Хүснэгт 4.6. Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт

	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд		БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд	
	N = 752		N = 1027	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сард ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдсан				
Тийм	198	26.4 (23.4-29.7)	464	45.3 (42.2-48.3)
Үгүй	551	73.6 (70.3-76.6)	561	54.7 (51.7-57.8)
Шинжилгээнд хамрагдсан шалтгаан				
Урьдчилан сэргийлэх зорилгоор, өөрөө	132	67.0 (60.2-73.3)	160	34.6 (30.4-39.1)
Урьдчилан сэргийлэх зорилгоор, төслөөр	43	21.8 (16.5-28.0)	93	20.1 (16.7-24.0)
Шинж тэмдэг илэрсэн учраас	11	5.6 (3.0-9.5)	133	28.8 (24.8-33.0)
Тохиолдлын бэлгийн хавьталд бэлгэвчгүй орсон учраас	4	2.0 (0.7-4.8)	19	4.1 (2.6-6.2)
Бэлгийн хавьтагчийн хүсэлтээр	1	0.5 (0.1-2.3)	26	5.6 (3.8-8.0)
Шинжилгээнд хамрагдсан газар				
Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв/Улаан тууз	42	21.2 (16.0-27.3)	13	5.1 (2.9-8.3)
Аймаг, дүүргийн эмнэлэг	111	56.1 (49.1-62.8)	202	78.9 (73.6-83.6)
Хувийн эмнэлэг	31	15.7 (11.1-21.2)	30	11.7 (8.2-16.1)
Төрийн бус байгууллага	2	1.0 (0.2-3.2)	0	0.0 (0.0-0.0)
Сүүлийн удаа ХДХВ-ийн халдвараас бусад БЗДХ-ыг илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдахад тулгарсан саад бэрхшээл				
Их хүлээсэн	8	3.8 (1.8-7.0)	20	4.3 (2.7-6.4)
Эмнэлгийн ажлын цаг нь тохирдоггүй	6	2.8 (1.2-5.7)	15	3.2 (1.9-5.1)
Нууцлал хадгалдаггүй	2	0.9 (0.2-3.0)	5	1.1 (0.4-2.3)
Эмнэлгийн ажилчдын харилцаа, хандлага таалагдаагүй	4	1.9 (0.6-4.4)	0	0.0 (0.0-0.0)
Эмнэлгийн орчин тухгүй байсан	1	0.5 (0.1-2.2)	6	1.3 (0.5-2.6)
Эмнэлэг хол байсан	3	1.4 (0.4-3.7)	18	3.9 (2.4-5.9)
Үйлчилгээний төлбөр өндөр	5	2.4 (0.9-5.1)	8	1.7 (0.8-3.2)

Сүүлийн 12 сарын байдлаар БЗДХ оношлогдож байсан эсэхийг тодруулахад тээврийн жолооч нараас 22.0%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдээс 32.4% нь заг хүйтэн өвчнөөр оношлогдож байсан. Тэдгээр хүмүүсээс 90-ээс дээш хувь нь эмчлэгдсэн (Хүснэгт 4.7).

Хүснэгт 4.7. Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн БЗДХ-ын өвчлөл

	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд		БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд	
	N = 752		N = 1027	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сард оношлогдож байсан БЗДХ				
Тэмбүү	4	1.9 (0.6-4.4)	71	14.6 (11.7-17.9)
Заг хүйтэн	46	22.0 (16.8-28.0)	165	32.4 (28.5-36.6)
Хламид	6	2.9 (1.2-5.8)	30	6.4 (4.5-8.9)
Эмчлүүлсэн эсэх				
Тийм	55	91.7 (82.7-96.7)	220	90.2 (86.0-93.4)
Үгүй	5	8.3 (3.3-17.3)	24	9.8 (6.6-14.0)
Хэн эмчилсэн				
Эмч	50	89.3 (79.2-95.4)	199	88.8 (84.2-92.5)
Эмийн санч	3	5.4 (1.5-13.6)	9	4.0 (2.0-7.2)
Өөрөө	2	3.6 (0.7-11.0)	7	3.1 (1.4-6.0)
Эмчилгээ хийлгээгүй шалтгаан				
Шинж тэмдэг арилсан	3		7	
Хүмүүсээс санаа зовсон	1		3	
Эмчээс айсан	0		1	
Мөнгө байгаагүй	0		0	
Эмнэлэг олдоогүй	0		1	
Хаана хандахаа мэдэхгүй	1		1	
Эмнэлэгт хандах завгүй	5		4	

Нийт судалгаанд хамрагдсан хүмүүсийн 82% нь сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн. Тээврийн жолооч нараас 27 хүн хар тамхи мансууруулах бодис болох мими хэрэглэсэн, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдээс 2 хүн өвс, 2 хүн каннабис хэрэглэсэн (Хүснэгт 4.8).

Хүснэгт 4.8. Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн архи, мансууруулах бодисын хэрэглээ

	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд		БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд	
	N = 752		N = 1027	
	n	%, (95% ИИ)	n	%, (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн				
Тийм	616	81.9 (79.0-84.5)	844	82.7 (80.3-84.9)
Үгүй	136	18.1 (15.5-21.0)	177	17.3 (15.1-19.7)

Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн давтамж				
7 хоногт нэг удаа	46	7.5 (5.6-9.8)	50	6.0 (4.5-7.7)
7 хоногт нэгээс олон удаа	29	4.7 (3.3-6.7)	48	5.7 (4.3-7.5)
Сард нэг удаа	278	45.5 (41.6-49.5)	356	42.5 (39.2-45.9)
Сард нэгээс дээш удаа	165	27.0 (23.6-30.6)	188	22.5 (19.7-25.4)
Жилдээ 1-2 удаа	93	15.2 (12.5-18.2)	195	23.3 (20.5-26.3)
Сүүлийн 12 сард та согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон				
Тийм	232	37.5 (33.8-41.4)	399	48.2 (44.9-51.7)
Үгүй	385	62.3 (58.4-66.1)	427	51.6 (48.2-55.0)
Сүүлийн 12 сард согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон давтамж				
Байнга (100%)	2	1.0 (0.2-3.0)	10	2.5 (1.3-4.4)
Ихэвчлэн (75%)	4	1.9 (0.7-4.5)	27	6.8 (4.7-9.6)
Заримдаа (50%)	24	11.5 (7.7-16.4)	120	30.4 (26.0-35.0)
Хааяа (25%)	176	84.6 (79.2-89.0)	238	60.3 (55.4-65.0)
Сүүлийн 12 сард тарилгын бус мансууруулах бодис хэрэглэсэн				
Тийм	32	4.3 (3.0-5.9)	7	0.7 (0.3-1.3)
Үгүй	719	95.7 (94.1-97.0)	1007	99.2 (98.5-99.6)
Хэрэглэсэн бодис				
Мими	27		-	
Каннабис	-		2	
Кокайн	1			
Өвс			2	
Мансууруулах бодис тарьж хэрэглэж байсан				
Тийм	1		1	

БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, тээврийн жолооч нарын дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт

2019 оны судалгаагаар БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дунд 235 хүнд тэмбүүгийн халдвар илэрсэн. Харин тээврийн жолооч нарын дунд 39 хүнд тэмбүүгийн халдвар илэрсэн. (Хүснэгт 4.9).

Хүснэгт 4.9. Тээврийн жолооч, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, 2019 он

Шинжилгээнд хамрагдсан бүлэг	Шинжилгээнд хамрагдсан нийт хүний тоо	Тэмбүүгийн халдвар илэрсэн хүний тоо	Тэмбүүгийн халдвар илэрсэн хувь
БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд	1027	235	23.0 (20.5-25.7)
Тээврийн жолооч	752	39	5.2 (3.8-6.9)

Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт

30 наснаас дээш нас ахих тутам тэмбүүгийн халдварын тархалт буурах хандлагатай байна (30-34 насанд 6.8%, 45-аас дээш настай эрэгтэйчүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт 3.7%). Боловсролын хувьд дээд боловсролтой хүмүүст тэмбүүгийн халдварын тархалт бага байв (бага болон бүрэн дунд боловсролтой эрэгтэйчүүдэд 4.7%, дээд боловсролтой эрэгтэйчүүдэд 1.9%). Гэрлэлтийн байдлаар гэрлээгүй эрэгтэйчүүдэд тэмбүүгийн халдварын тархалт илүү байна. (Хүснэгт 4.10).

Хүснэгт 4.10. Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт нийгэм, хүн амзүйн үзүүлэлтээр

Үзүүлэлт	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд	Тэмбүү эерэг	Тэмбүү сөрөг	Р утга
	N = 752	N(%)	N(%)	
Насны бүлэг				0.646
<29	149	8 (5.4)	141 (94.6)	
30-34	190	13 (6.8)	177 (93.2)	
35-39	158	9 (5.7)	149 (94.3)	
40-44	145	5 (3.4)	140 (96.6)	
45<	107	4 (3.7)	103 (96.3)	
Боловсрол				0.208
Боловсролгүй	1	0 (0%)	1 (100%)	
Бага	14	1 (7.1%)	13 (92.9%)	
Суурь	196	9 (4.6%)	187 (95.4%)	
Бүрэн дунд	401	27 (6.7%)	374 (93.3%)	
Техникийн болон мэргэжлийн	37	0 (0%)	37 (100%)	
Дээд	103	2 (1.9%)	101 (98.1%)	
Гэрлэлтийн байдал				0.806
Гэрлэсэн, эхнэртэйгээ хамт амьдардаг	498	24 (4.8)	474 (95.2)	
Гэрлэсэн, эхнэртэйгээ хамт амьдардаггүй	131	6 (4.6)	125 (95.4)	
Гэрлээгүй, байнгын бэлгийн хавьтагчтай	58	4 (6.9)	54 (93.1)	
Гэрлээгүй, байнгын бэлгийн хавьтагчгүй	56	4 (7.1)	52 (92.9)	

Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн 53.6% нь сүүлийн 12 сарын хугацаанд тохиолдлын бэлгийн хавьтагчтай бэлгийн хавьталд орсон ба тоог тодруулахад 1-20 байсан. Харин судалгаанд хамрагдсан

эрэгтэйчүүдийн 7.2% нь сүүлийн 12 сард ЭБҮ-тэй бэлгийн хавьталд орсон (бэлгийн хавьталд орсон ЭБҮ-ийн тоо 1-10). (Хүснэгт 4.11).

Хүснэгт 4.11. Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт бэлгийн хавьтагчийн төрлөөр

Үзүүлэлт	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд N = 752	Тэмбүү ээрэг N(%)	Тэмбүү сөрөг N(%)	P утга
Байнгын бэлгийн хавьтагч				0.220
Тийм	684	34 (5.0)	650 (95.0)	
Үгүй	58	5 (8.6)	53 (91.4)	
Тохиолдлын бэлгийн хавьтагч				0.102
Тийм	397	26 (6.5)	371 (93.5)	
Үгүй	342	13 (3.8)	329 (96.2)	
Эмэгтэй биеэ үнэлэгч				1.000
Тийм	52	2 (3.8)	50 (96.2)	
Үгүй	669	36 (5.4)	633 (94.6)	

Тэмбүүгийн халдварын тархалтыг судалгааны байршлаар харахад Дорноговь (30.8%), Өмнөговь (28.2%) аймгуудад бусад байршлуудаас өндөр байна (Хүснэгт 4.12).

Хүснэгт 4.12. Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, байршлаар

Байршил	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд N=752	Тэмбүү эерэг N(%)	Тэмбүү сөрөг N(%)	P утга
				0.01
Улаанбаатар	152	4 (2.6%)	148 (97.4%)	
Дорноговь	100	12 (12.0%)	88 (88.0%)	
Дорнод	100	6 (6.0%)	94 (94.0%)	
Өмнөговь	300	11 (3.7%)	289 (96.3%)	
Ховд	100	6 (6.0%)	94 (94.0%)	

Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвчийн хэрэглээ багасч байгаа нь тэмбүүгийн халдварын тархалтад нөлөөлж байна. Архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн оролцогчдын 5.8% нь тэмбүүгийн халдвартай байна ($p=0.090$) (Хүснэгт 4.13).

Хүснэгт 4.13. Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн эсэхээр

Үзүүлэлт	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд	Тэмбүү эерэг	Тэмбүү сөрөг	Р утга
	N = 752	N(%)	N(%)	
Архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн				0.090
Тийм	616	36 (5.8%)	580 (94.2%)	
Үгүй	136	3 (2.2%)	133 (97.8%)	
Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн давтамж				0.670
7 хоногт нэг удаа	46	3 (6.5%)	43 (93.5%)	
7 хоногт 1-ээс олон удаа	29	1 (3.4%)	28 (96.6%)	
Сард нэг удаа	278	13 (4.7%)	265 (95.3%)	
Сард нэгээс дээш удаа	165	10 (6.1%)	155 (93.9%)	
Жилдээ 1-2 удаа	93	8 (8.6%)	85 (91.4%)	
Сүүлийн 12 сард согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон				0.599
Тийм	232	15 (6.5%)	217 (93.5%)	
Үгүй	386	21 (5.4%)	365 (94.6%)	

Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдэд тэмбүүгийн халдварын эрсдэлт хүчин зүйлийн нэг болон олон хүчин зүйлийн анализ хийхэд сүүлийн 6 сард тээвэр хийх явцдаа тохиолдлын бэлгийн хавьталд орсон эрэгтэйчүүд тэмбүүгийн халдварт өртөх эрсдэл 3.6 (АХХ=3.35; 95% ИИ:1.050-10.892) дахин их байв (Хүснэгт 4.14).

Хүснэгт 4.14. Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын эрсдэлт хүчин зүйлийн судалгаа

	Энгийн логистик регрессийн шинжилгээ				Олон хүчин зүйлийн логистик регрессийн шинжилгээ			
	ХХ	95% ИИ		Р утга	ХХ	95% ИИ		Р утга
		Бага	Их			Бага	Их	
Боловсрол								
Дээд	1				1			
Бүрэн дунд	2.512	0.540	11.683	0.240	0.833	0.137	5.054	0.842
Боловсролгүй, бага	3.318	0.776	14.181	0.106	1.539	0.309	7.671	0.599
Гэрлэлт								
Гэрлэсэн	1				1			
Гэрлээгүй	1.507	0.673	3.377	0.695	0.667	0.199	2.239	0.512
Сүүлийн 6 сард бэлгийн хавьталд орсон								
Байнгын бэлгийн хавьтагчтай	1				1			
Тохиолдлын бэлгийн хавьтагчтай	2.521	1.106	5.746	0.028	3.635	1.050	10.892	0.042
Бэлгэвчийн хэрэглээ								

ХДХВ, ТЭМБҮҮГИЙН ХАЛДВАРЫН ТАРХАЛТЫН ТАНДАЛТ
СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН, 2019 ОН

Хэрэглэдэг	1			1				
Огт хэрэглэдэггүй	1.130	0.411	3.110	0.813	0.678	0.171	2.682	0.580
Согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон эсэх								
Үгүй	1			1				
Тийм	1.201	0.607	2.380	0.599	0.985	0.339	2.864	0.978
Бэлгийн хавьтагчийн тоо	1.134	0.981	1.311	0.088	1.089	0.914	1.298	0.341

Бэлгийн замаар дамжих халдварын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт

БЗДХ-ын кабинетээр үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт гэрлэлтийн байдлаар ялгаатай байсан (Хүснэгт 4.15).

Хүснэгт 4.15. БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, нийгэм хүн ам зүйн үзүүлэлтээр

Үзүүлэлт	БЗДХ-ын кабинетээр үйлчлүүлэгчид	Тэмбүү ээрэг N(%)	Тэмбүү сөрөг N(%)	Р утга
Насны бүлэг				0.158
15-24	319	73 (22.9%)	246 (77.1%)	
25-29	216	58 (26.9%)	158 (3.1%)	
30-34	194	39 (20.1%)	155 (79.9%)	
35-39	109	31 (28.4%)	78 (71.6%)	
40 дээш	166	29 (17.5%)	137 (82.5%)	
Боловсрол				0.266
Боловсролгүй	29	8 (27.6%)	21 (72.4%)	
Бага	70	15 (21.4%)	55 (78.6%)	
Суурь	224	43 (19.2%)	181 (80.8%)	
Бүрэн дунд	390	97 (24.9%)	293 (75.1%)	
Техникийн болон мэргэжлийн	114	34 (29.8%)	80 (70.2%)	
Дээд	191	38 (19.6%)	156 (80.4%)	
Гэрлэлтийн байдал				0.003
Гэрлэсэн, хамт амьдардаг	505	94 (18.6%)	411 (81.4%)	
Гэрлэсэн, хамт амьдардаггүй	32	14 (43.8%)	18 (56.3%)	
Гэрлээгүй, байнгын бэлгийн хавьтагчтай	164	43 (26.2%)	121 (73.8%)	
Гэрлээгүй, байнгын бэлгийн хавьтагчгүй	292	75 (25.7%)	217 (74.3%)	
Салсан,бэлэвсэн	27	9 (33.3%)	18 (66.7%)	

БЗДХ-ын кабинет-аар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт бэлгийн хавьтагчийн төрлөөр ялгаатай

байв. Тухайлбал тохиолдлын бэлгийн хавьталд орох, ЭБҮ-тэй бэлгийн хавьталд орох нь тэмбүүгийн халдварын тархалтыг нэмэгдүүлж байна. (Хүснэгт 4.16).

Хүснэгт 4.16. БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, бэлгийн хавьтагчийн төрлөөр

Үзүүлэлт	БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгчид	Тэмбүү эерэг	Тэмбүү сөрөг	Р утга
		N(%)	N(%)	
Тохиолдлын бэлгийн хавьтагч				0.001
Тийм	579	161 (27.8%)	418 (72.2%)	
Үгүй	261	39 (14.9%)	222 (85.1)	
Байнгын бэлгийн хавьтагч				0.284
Тийм	721	155 (21.5)	566 (78.5%)	
Үгүй	170	43 (25.3%)	127 (74.7%)	
Эмэгтэй биеэ үнэлэгч				0.052
Тийм	30	11 (36.7%)	19 (63.3%)	
Үгүй	553	119 (21.5%)	434 (78.5%)	

Тэмбүүгийн халдварын тархалтыг байршлаар тодорхойлоход УБ хот, Говь-Алтай, Дорнод аймгуудад өндөр байна (Хүснэгт 4.17).

Хүснэгт 4.17 . БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, байршлаар

Байршил	БЗДХ-ын кабинетээр үйлчлүүлэгчид	Тэмбүү эерэг	Тэмбүү сөрөг	Р утга
		N(%)	N(%)	
0.001				
Улаанбаатар	136	61 (44.9%)	75 (55.1%)	
Баянхонгор	100	11 (11%)	89 (89%)	
Говь-Алтай	86	29 (33.7%)	57 (66.3%)	
Дорнод	100	35 (35%)	65 (65%)	
Дундговь	99	12 (12.1%)	87 (87.9%)	
Завхан	100	17 (17%)	83 (83%)	
Өмнөговь	80	16 (20%)	64 (80%)	
Сүхбаатар	99	18 (18.2%)	81 (81.8%)	
Ховд	98	11 (11.2%)	87 (88.8%)	
Хэнтий	54	12 (22.2%)	42 (77.8%)	

Хүснэгт 4.18. БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, архи согтууруулах ундааны хэрэглээгээр

Үзүүлэлт	БЗДХ-ын кабинетээр үйлчлүүлэгчид	Тэмбүү эерэг	Тэмбүү сөрөг	Р утга
		N(%)	N(%)	
Архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн эсэх				0.016
Тийм	840	205 (24.4%)	635 (75.6%)	
Үгүй	175	28 (16%)	147 (84%)	
Сүүлийн 12 сард архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн давтамж				0.199
7 хоногт нэг удаа	50	16 (32%)	34 (68%)	
7 хоногт 1-ээс олон удаа	47	14 (29.8%)	33 (70.2%)	
Сард нэг удаа	355	78 (22%)	277 (78%)	
Сард нэгээс дээш удаа	186	53 (28.5%)	133 (71.5%)	
Жилдээ 1-2 удаа	195	42 (21.5%)	153 (78.5%)	
Сүүлийн 12 сард согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон				0.011
Тийм	396	114 (28.8%)	282 (71.2%)	
Үгүй	426	85 (20%)	341 (80%)	

БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын эрсдэлт хүчин зүйлийг нэг хүчин зүйлийн анализаар тооцож үзэхэд гэрлэлтийн байдал, тохиолдлын бэлгийн хавьталд орох, архи согтууруулах ундаа хэрэглэх зэрэг нь тэмбүүгийн халдварын тархалтыг нэмэгдүүлж байна (Хүснэгт 4.19).

Хүснэгт 4.19. БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын эрсдэлт хүчин зүйлийн судалгаа

	ХХ	95% ИИ		Р утга
		Дээд	Доод	
Гэрлэлт				
гэрлэсэн	ref			
Салсан, бэлэвсэн	2.186	0.952	5.018	0.065
гэрлэсэн, тусдаа	3.401	1.633	7.081	0.001
Гэрлээгүй, хамтран	1.554	1.027	2.350	0.037
Гэрлээгүй байнга бус/гүй	1.511	1.070	2.134	0.019
Сүүлийн 12 сарын хугацаанд бэлэг эрхтнээс хэвийн бус ялгадас гарсан				
Үгүй	ref			
Тийм	1.781	1.318	2.406	0.000
Тохиолдлын бэлгийн хавьтал				
Үгүй	ref			
Тийм	2.192	1.491	3.225	0.000
ЭБҮ-тэй бэлгийн хавьталд орсон				
Үгүй	ref			
Тийм	2.111	0.978	4.559	0.057

Сүүлийн 12 сард архи, согтууруулах ундаа хэрэглэсэн				
Үгүй	ref			
Тийм	1.695	1.098	2.615	0.017
Бэлгийн хавьталд орохын өмнө архи, согтууруулах ундаа хэрэглэсэн				
Үгүй	ref			
Тийм	1.627	1.179	2.245	0.003

Дүгнэлт

1. Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн гэрээс гадуур хонох хоногийн тоо нэмэгдэх тутам тохиолдлын бэлгийн хавьтагч, ЭБҮ-тэй бэлгийн хавьталд орох нь нэмэгдэж, архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ бэлгийн хавьталд орохдоо бэлгэвчийн хэрэглээ багасаж байгаа нь тэмбүүгийн халдварын тархалтад нөлөөлж байна
2. БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт нэмэгдсэн бөгөөд бэлгийн хавьтлын өмнө архи согтууруулах ундаа хэрэглэх, тохиолдлын бэлгийн хавьталд орох зэрэг нь тэмбүүгийн халдварт өртөх эрсдэлийг нэмэгдүүлж байна.

5. ЦУСНЫ ДОНОР, СҮРЬЕЭТЭЙ ӨВЧТӨНИЙ БҮЛЭГ

2019 оны судалгаагаар цусны донор, сүрьеэтэй өвчтөнүүдийн дунд ХДХВ-ийн халдвартай тохиолдол илрээгүй.

Тэмбүүгийн халдварын тархалт

2019 оны тандалт судалгаагаар тэмбүүгийн халдварын тархалт цусны доноруудын дунд 0.9%, сүрьеэтэй өвчтөнүүдийн дунд 11.7% байна. (Хүснэгт 5.1).

Хүснэгт 5.1. Цусны донорууд, сүрьеэтэй өвчтөнүүдийн дундах тэмбүүгийн халдварын тархалт, 2019 он

Шинжилгээнд хамрагдсан бүлэг	Шинжилгээнд хамрагдсан нийт хүний тоо	Тэмбүүгийн халдвар илэрсэн хүний тоо	Тэмбүүгийн халдвар илэрсэн хувь
Цусны донорууд	676	6	0.9
Сүрьеэтэй өвчтөнүүд	145	17	11.7

ХЭЛЦЭМЖ

2019 оны тандалтын судалгаагаар ЭБҮ, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдэд, цусны донор, сүрьеэтэй өвчтөнүүдэд ХДХВ-ийн халдвар илрээгүй.

ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ-ийн халдварын тархалтыг тандалт судалгааны онуудаар харьцуулсан үр дүнг хүснэгт 6.1-д харууллаа.

Хүснэгт 6.1. ХДХВ-ийн халдварын тархалт, судалгааны онуудаар

Судалгааны бүлэг	2005	2007	2009	2011	2014	2017	2019
ЭБЭ	0	0.85	1.8	7.5	13.7 (9.4-18.0) жинлэсэн 12.0 (5.6-18.3)	9.2 (8.7-9.7) жинлэсэн 9.1 (8.4-9.7)	7.7 Жинлэсэн 6.2 (3.1-9.3)

Тайлбар: 2011 оноос эхлэн тандалт судалгааны үр дүнг жинлэн тархаан тооцож байгаа.

Тэмбүүгийн халдварын тархалтыг тандалт судалгааны онуудаар харьцуулсан үр дүнг хүснэгт 6.2-д харууллаа.

Тэмбүүгийн халдварын тархалт ЭБҮ-чид, цусны доноруудын дунд буурах хандлага байгаа ч ЭБЭ, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, сүрьеэтэй өвчтөнүүдийн дунд нэмэгдсэн байна. 2017 оны тандалт судалгаагаар тэмбүүгийн халдварын тархалтын түвшин ЭБҮ-ийн дунд 24.5% байсан нь 2019 оны судалгаагаар буурсан байна. ЭБЭ-ийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт 9.2% байсан бол 2019 онд 10.1% болж нэмэгдсэн байна. 2014 оны судалгаагаар хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт 8.2% байсан бол 2019 онд 15.6% болж нэмэгдсэн. 2014 оны судалгаагаар сүрьеэтэй өвчтөнүүдийн дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт 5.3% байсан нь 2019 оны судалгаагаар 11.7% болж нэмэгдсэн. Цусны доноруудын дунд тэмбүүгийн халдварын тархалт 5.2% байсан бол 2019 оны судалгаагаар 0.9% болж буурсан.

Хүснэгт 6.2. Тэмбүүгийн халдварын тархалт, эрсдэлт бүлгүүдээр

Судалгааны бүлэг	2002	2003	2004	2005	2007	2009	2011	2014	2017	2019
ЭБҮ	-	-	-	-	-	18.3 (15.7-20.9)	27.5 (24.3-30.7)	29.7 (26.3-33.1)	24.5	14.5 (Жинлэсэн 18.1)
ЭБЭ	-	-	-	22.0 (10.5-33.5)	11.0 (5.4-16.7)	5.4 (1.8-9.0)	4.1 (1.3-6.9) Жинлэсэн 3.4 (1.7-6.7)	7.1 (3.9-10.3) Жинлэсэн 6.4 (1.2-11.2)	9.2 (5.7-12.7)	10.1 (Жинлэсэн 9.0)
Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд	4.7 (2.8-6.6)	3.7 (2.4-5.0)	4.1 (3.0-5.1)	3.2 (1.9-4.5)	3.9 (2.6-5.3)	1.7 (0.8-2.6)	-	5.1 (3.4-6.8)	-	5.2 (3.8-6.9)
БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч	2.6 (1.4-3.8)	5.0 (2.9-7.2)	4.1 (2.8-5.4)	6.9 (5.6-8.3)	6.1 (5.0-7.2)	6.9 (5.8-8.0)	-	15.8 (14.2-17.4)	-	23.0 (20.5-25.7)
Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд								8.2		15.7
Цусны донорууд	2.5 (1.4-3.6)	4.6 (3.1-3.6)	3.1 (2.0-4.1)	2.2 (2.0-4.1)	1.7 (1.6-1.8)	2.4 (2.0-2.8)		5.2 (4.5-5.9)		0.9
Сүрьеэтэй өвчтөнүүд	-	1.7 (0.0-4.0)	2.7 (0.8-4.5)	1.3 (0.3-2.3)	2.3 (1.2-3.4)	5.4 (1.8-9.0)		5.3 (1.6-9.0)		11.7

Өмнөх судалгаануудтай харьцуулахад ХДХВ, БЗДХ-ын халдварын талаар зөв мэдлэгтэй хүн амын хувь нэмэгдсэн нь сайшаалтай юм. Гэвч ХДХВ, ДОХ-ын талаар сонсож байсан ЭБҮ, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь бага зэрэг багассан байна. (Хүснэгт 6.3).

Хүснэгт 6.3. ЭБЭ, ЭБҮ-ийн ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг, тандалт судалгааны оноор

ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг	ЭБҮ		ЭБЭ	
	2017	2019	2017	2019
ХДХВ, ДОХ-ын талаар сонсож байсан	98.0 (97.3-98.7)	95.6, 92.4-98.9	95.4 (94.3-96.5)	98.4 (97.7-100.0)
Бэлгийн үнэнч нэг хавьтагчтай байснаар ХДХВ-ийн халдвар дамжих эрсдэлийг бууруулна	79.9 (78.0-81.8)	88.3, 81.8-94.8	81.2 (79.2-83.2)	88.0 (83.5-92.4)
Бэлгийн хавьталд орох бүртээ бэлгэвчийг хэрэглэснээр ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлж чадна	89.5 (88.0-91.0)	98.9, 97.4-100.5	91.6 (90.1-93.0)	95.6 (93.0-98.2)
Гаднаас нь харахад эрүүл хүн ХДХВ-ийн халдвартай байж болно	74.4 (72.3-76.5)	69.7, 56.3-75.4	75.1 (72.9-77.3)	90.7 (87.1-94.3)

Хүснэгт 6.4. БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг, тандалт судалгааны оноор

ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэг	Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд		БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд	
	2014	2019	2014	2019
ХДХВ, ДОХ-ын талаар сонсож байсан	96.3	95.3	95.3	81.7
Бэлгийн үнэнч нэг хавьтагчтай байснаар ХДХВ-ийн халдвар дамжих эрсдэлийг бууруулна	81.1	89.9	89.3	89.9
Бэлгийн хавьталд орох бүртээ бэлгэвчийг хэрэглэснээр ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлж чадна	91.7	89.9	93.3	90.8
Гаднаас нь харахад эрүүл хүн ХДХВ-ийн халдвартай байж болно	69.3	51.9	76.9	58.9

ДҮГНЭЛТ

1. Судалгаанд хамрагдсан хүн амын бүлгүүдээс ЭБЭ-ийн дундах ХДХВ-ийн халдварын эзлэх хувь 7.7% (Улаанбаатар хотод 7% [жинлэсэн утга 6.2%], хөдөө орон нутагт 9.6%) байна. ЭБҮ, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүд, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, сүрьеэтэй өвчтөнүүд, цусны доноруудын дунд ХДХВ-ийн халдвар илрээгүй.
2. Тэмбүүгийн халдварын тархалтын түвшин ЭБҮ-дийн дунд 14.5% [ЖУ 18.1%], ЭБЭ-ийн дунд 10.1% (УБ хотод 9.0% [ЖУ 5.9], хөдөө орон нутагт 13.1%), хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дунд 15.7% (нээлттэй ангид 18.1%, хаалттай ангид 12.7%), тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дунд 5.2%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дунд 23.0%, сүрьеэтэй өвчтөнүүдийн дунд 11.7%, цусны доноруудын дунд 0.9% байна. Тэмбүүгийн халдварын тархалт ЭБҮ-д, цусны доноруудын дунд буурах хандлага байгаа ч ЭБЭ, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүд, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүд, сүрьеэтэй өвчтөнүүдийн дунд нэмэгдсэн байна.
3. Нэг болон олон хүчин зүйлийн эрсдэлийн шинжилгээгээр гэрлээгүй байх, тохиолдлын бэлгийн хавьталд орох, огт бэлгэвч хэрэглэхгүй байх, архи согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ бэлгийн хавьталд орох, ТББ, ХӨСҮТ-ээс ямар нэг үйлчилгээ аваагүй байх нь тэмбүүгийн халдварт өртөх эрсдэлийг судалгааны бүлгүүдэд нэмэгдүүлж байна.
4. Тохиолдлын бэлгийн хавьталд орох хувь ЭБҮ-дэд 25.4%, ЭБЭ-ийн дунд 71.9%, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдэд 15.9%, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дунд 53.6%, БЗДХ-ны кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дунд 69.9% байна.
5. Сүүлийн 12 сард согтсон үедээ бэлгийн хавьталд орсон хувь ЭБҮ-дэд 52.0%, ЭБЭ-дэд 45.6%, хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдийн дунд 59.2%, тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дунд 37.5%, БЗДХ-ын кабинетаар үйлчлүүлэгч эрэгтэйчүүдийн дунд 48.2% байсан.
6. Энэ удаагийн судалгаагаар анх удаа чийгшүүлэгчийн хэрэглээ тодорхойлоход шулуун гэдсээр бэлгийн хавьталд орохдоо гель болон усан суурьтай чийгшүүлэгч хэрэглэдэг ЭБЭ УБ хотод 74.4%, хөдөө орон нутагт 51.0% байв.
7. Мөн анх удаа ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлэх өртөлтийн өмнөх, дараах сэргийлэлтийн талаар судлахад тус сэргийлэлтийн аргын талаар сонсож байсан ЭБЭ-ийн эзлэх хувь бага байлаа.
8. ХДХВ, ДОХ-ын талаарх мэдлэгийн хувь судалгааны бүлгүүдэд урьдах тандалт судалгааны үр дүнгүүдтэй ойролцоо байна.

ЗӨВЛӨМЖ

1. 2019 оны ЭБҮ-дийн судалгааг анх удаа оролцогч чиглүүлсэн түүвэрлэлтийн аргаар явуулахад ЭБҮ-дийн олон нийтийн сүлжээ сайн, далд байгаа ЭБҮ нар судалгаанд хамрагдсан давуу талтай байлаа. Цаашид уг судалгаанд энэ аргыг хэрэглэхэд тохиромжтой. Гэвч урамшууллын хэмжээг нэмэгдүүлж л зорилтот түүврийн хэмжээнд хүрч чадсан тул дараагийн тандалт судалгааг ОСТ-ын аргаар явуулахдаа үүнд анхаарах, илүү дэмжлэг үзүүлж ЭБҮ-дийг хамруулах нь зүйтэй.
2. ЭБҮ-дийн дунд тархалтын судалгааг шинэ аргачлалаар хийсэнтэй холбоотой УБ хотод ТББ, хүрч очих ажилтны үйл ажиллагаанд оролцдоггүй шинэ ЭБҮ-д хамрагдсан тул УБ хотод ТББ, хүрч очих ажилтны үйл ажиллагааны цар хүрээг нэмэгдүүлэх
3. ЭБЭ-ийн судалгааг өргөжүүлэхээр сонгосон 3 аймагт түүврийн хэмжээ төлөвлөсөн хэмжээнд хүрээгүй нь хүн ам цөөтэй, ЭБЭ-ийн дунд олон нийтийн сүлжээ бага, орон нутгийн түвшинд тохиромжгүй байгаа тул дараагийн судалгаанд зөвхөн УБ хотыг хамруулах нь зүйтэй.
4. Хөдөө орон нутагт ЭБЭ-д усан болон гелэн суурьтай чийгшүүлэгчийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх
5. ХДХВ-ийн халдвараас сэргийлэх өртөлтийн өмнөх, дараах сэргийлэлтийн талаарх ЭБЭ-ийн мэдлэгийг дээшлүүлэх
6. Хорих ангид ял эдэлж буй эрэгтэйчүүдэд ХДХВ,ДОХ,БЗДХ-ын урьдчилан сэргийлэх үзлэг жилд 1 удаа хийх.
7. Эмч эмнэлгийн ажилчдад эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг үл ялгаварлан хүн бүрт тэгш хүртээмжтэй үзүүлэх сургалт сурталчилгааг явуулах
8. Тээврийн жолооч эрэгтэйчүүдийн дунд ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдалт бага байгаа тул ажил олгогчийн санаачилгаар БЗДХ, ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ, үйлчилгээнд шинээр ажилд ороход нь болон тодорхой давтамжтайгаар хамруулах
9. Тээврийн жолооч нарын дунд БЗДХ, ХДХВ, ДОХ-оос сэргийлэх мэдээлэл сурталчилгааны үйл ажиллагааг ажлын байрны хөтөлбөр хэрэгжүүлэх замаар явуулах

ХАВСРАЛТ

ЭБҮ бүлгийн ГАМ үзүүлэлт

Дархан-Уул		Дорнод		Хөвсгөл		Улаанбаатар		Нийт	
п	% (95% CI)	п	% (95% CI)	п	% (95% CI)	п	% (95% CI)	п	% (95% CI)
Сүүлийн 12 сард авсан үйлчилгээ									
<25 нас									
Тийм 9	47.4 (26.6-68.8)	2	5.6 (1.2-16.6)	4	20.0 (7.2-40.8)	33	15.4 (11.1-20.7)	48	16.6 (12.7-21.2)
Үгүй 10	52.6 (31.2-73.4)	34	94.4 (83.4-98.8)	16	80.0 (59.2-92.8)	181	84.6 (79.3-88.9)	241	83.4 (78.8-87.3)
≥ 25 нас									
Тийм 52	64.2 (53.4-74.0)	5	7.8 (3.0-16.3)	16	20.0 (12.4-29.7)	51	24.4 (19.0-30.5)	124	28.6 (24.5-33.0)
Үгүй 29	35.8 (26.0-46.6)	59	92.2 (83.7-97.0)	64	80.0 (70.3-87.6)	158	75.6 (69.5-81.0)	310	71.4 (67.0-75.5)
Сүүлийн 12 сард ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгээд хариугаа мэдэж байгаа хүний тоо									
<25 нас									
Тийм 14	93.3 (72.8-99.3)	35	100	17	100.0	73	86.9 (78.5-92.8)	139	92.1 (86.9-95.6)
Үгүй 1	6.7 (0.7-27.2)	0	-	0	-	11	13.1 (7.2-21.5)	12	7.9 (4.4-13.1)
≥ 25 нас									
Тийм 72	92.3 (84.8-96.7)	61	100	62	92.5 (84.4-97.1)	163	95.9 (92.1-98.1)	358	95.2 (92.7-97.0)
Үгүй 6	7.7 (3.3-15.2)	0	-	5	7.5 (2.9-15.6)	7	4.1 (1.9-7.9)	18	4.8 (3.0-7.3)
Сүүлийн бэлгийн хавьталд бэлгэвч хэрэглэсэн хувь									
<25 нас									
Тийм 17	94.4 (76.8-99.4)	34	94.4 (83.4-98.8)	11	64.7 (41.1-83.7)	193	95.1 (91.4-97.4)	255	93.1
Үгүй 1	5.6 (0.6-23.2)	2	5.6 (1.2-16.6)	6	35.3 (16.3-58.9)	10	4.9 (2.6-8.6)	19	6.9
≥ 25 нас									
Тийм 74	93.7 (86.7-97.5)	59	95.2 (87.6-98.8)	36	49.3 (38.1-60.6)	193	92.3 (88.2-95.4)	362	85.6
Үгүй 5	6.3 (2.5-13.3)	3	4.8 (1.4-12.4)	37	50.7 (39.4-61.9)	16	7.7 (4.6-11.8)	61	14
Сүүлийн 12 сард ялгаварлан гадуурхалт, айж санаа зовсны улмаас тусламж үйлчилгээ авахаас татгалзсан тохиолдол									
<25 нас									
Тийм 15	78.9 (57.4-92.4)	36	100	18	90.0 (71.6-97.9)	72	33.6 (27.6-40.2)	141	48.8 (43.1-54.5)
Үгүй 4	21.1 (7.6-42.6)	0	-	2	10.0 (2.1-28.4)	142	66.4 (59.8-72.4)	148	51.2 (45.5-56.9)
≥ 25 нас									
Тийм 57	70.4 (59.8-79.5)	60	93.8 (85.8-97.9)	57	71.3 (60.7-80.3)	77	36.8 (30.5-43.5)	251	57.8 (53.1-62.4)
Үгүй 24	29.6 (20.5-40.2)	4	6.3 (2.1-14.2)	23	28.8 (19.7-39.3)	132	63.2 (56.5-69.5)	183	42.2 (37.6-46.9)

ЭБЭ бүлгийн ГАМ үзүүлэлт

		Дархан-Уул		Дорнод		Орхон		Улаанбаатар		Нийт	
		Тоо	% (95% ИИ)	Тоо	% (95% ИИ)	Тоо	% (95% ИИ)	Тоо	% (95% ИИ)	Тоо	% (95% ИИ)
Сүүлийн 12 сард авсан үйлчилгээ											
<25 нас											
Тийм	10	55.6 (33.2-76.3)	0			2	18.2 (4.0-46.7)	82	38.1 (31.8-44.8)	94	36.9 (31.1-42.9)
Үгүй	8	44.4 (23.7-66.8)	11	100		9	81.8 (53.3-96.0)	133	61.9 (55.2-68.2)	161	63.1 (57.1-68.9)
≥ 25 нас											
Тийм	12	44.4 (27.1-62.9)	1	2.7 (0.3-11.9)		8	27.6 (14.0-45.4)	71	45.2 (37.6-53.0)	92	36.8 (31.0-42.9)
Үгүй	15	55.6 (37.1-72.9)	36	97.3 (88.1-99.7)		21	72.4 (54.6-86.0)	86	54.8 (47.0-62.4)	158	63.2 (57.1-69.0)
Сүүлийн 12 сард ХДХВ-ийн халдвар илрүүлэх шинжилгээ хийлгээд хариугаа мэдэж байгаа хүний тоо											
<25 нас											
Тийм	15	83.3 (61.9-95.1)	2	100%		8	100%	170	96.0 (92.4-98.2)	195	95.1 (91.5-97.5)
Үгүй	3	16.7 (4.9-38.1)	0			0		7	4.0 (1.8-7.6)	10	4.9 (2.5-8.5)
≥ 25 нас											
Тийм	25	96.2 (83.4-99.6)	17	89.5 (70.3-97.7)		28	96.6 (85.0-99.6)	139	93.3 (88.4-96.5)	209	93.7 (90.0-96.4)
Үгүй	1	3.8 (0.4-16.6)	2	10.5 (2.3-29.7)		1	3.4 (0.4-15.0)	10	6.7 (3.5-11.6)	14	6.3 (3.6-10.0)
Сүүлийн 12 сард ялгаварлан гадуурхалт, айж санаа зовсны улмаас тусламж үйлчилгээ авахаас татгалзсан тохиолдол											
<25 нас											
Тийм	2	11.1 (2.4-31.1)	0			3	27.3 (8.3-56.5)	90	41.9 (35.4-48.5)	95	37.3 (31.5-43.3)
Үгүй	16	88.9 (68.9-97.6)	11	100%		8	72.7 (43.5-91.7)	125	58.1 (51.5-64.6)	160	62.7 (56.7-68.5)
≥ 25 нас											
Тийм	4	14.8 (5.2-31.5)	3	8.1 (2.3-20.1)		3	10.3 (3.0-25.1)	45	28.7 (22.0-36.1)	55	22.0 (17.2-27.4)
Үгүй	23	85.2 (68.5-94.8)	34	91.9 (79.9-97.7)		26	89.7 (74.9-97.0)	112	71.3 (63.9-78.0)	195	78.0 (72.6-82.8)
ХДХВ-ийн халдварын тархалт											
<25 нас											
Сөрөг	18	100	11	100		11	100	215	97.7 (95.1-99.1)	255	98.1 (95.8-99.3)
Эерэг	0		0			0		5	2.3 (0.9-4.9)	5	1.9 (0.7-4.2)
≥ 25 нас											
Сөрөг	27	75.0 (59.3-86.8)	37	94.9 (84.6-98.9)		29	90.6 (77.0-97.3)	158	87.3 (81.9-91.5)	251	87.2 (82.9-90.6)
Эерэг	9	25.0 (13.2-40.7)	2	5.1 (1.1-15.4)		3	9.4 (2.7-23.0)	23	12.7 (8.5-18.1)	37	12.8 (9.4-17.1)